

Evaluatie

Strategische visie

Stadswerkplan Capelle 2020

Klinkers Public Policy Consultants

KPPC

**Den Haag
november 2008**

Bevolkingsdaling.nl

Kenniscentrum voor Bevolkingsdaling en Beleid

Inhoud

Hoofdstuk 1 Methodologische verantwoording	4	2.4 Hoe past de Welzijnsvisie in de Strategische Visie 2020?	26
1.1 Achtergrond	4	2.4.1 Commentaar	26
1.1.1 Onderzoeksopdracht	4	2.4.2 Tussenconclusie	26
1.1.2 Motie Denkpauze	4	2.5 Hoe past de Stedelijke beheervisie in de Strategische Visie 2020?	28
1.2 Eerst ontwerpen we een ‘meet- en regelsysteem’	4	2.5.1 Commentaar	28
1.3 Wat houdt doel stellen in?	5	2.5.2 Tussenconclusie	28
1.3.1 Wat is interactief beleid maken niet?	5	2.6 Hoe past het Collegewerkplan 2002-2006 in de Strategische Visie 2020?	28
1.3.2 Wat is interactief beleid maken wel	5	2.6.1 Tussenconclusie	28
1.3.3 De gedeelde perceptie van punt A	6	2.7 Hoe past de Structuurvisie 2006-2020 in de Strategische Visie 2020?	30
1.3.4 De gedeelde perceptie van punt B.	6	2.7.1 Commentaar	30
1.4 Wat houdt doel bereiken in?	6	2.7.2 Tussenconclusie	30
1.4.1 Zekerheidsperfectionering versus omgaan met onzekerheid	6	2.8 Hoe past de Kadernota in de Strategische Visie 2020?	32
1.4.2 Koersen naar punt B versus een verwijderingsproces uit punt A	6	2.8.1 Commentaar	32
1.4.3 Bij koersafwijkingen correct sturen op de koers: negatieve feedback	7	2.8.2 Tussenconclusie	32
1.4.4 Bij koersafwijkingen verkeerd sturen op de koers: positieve feedback	7	2.9 Hoe past het Integraal veiligheidsbeleid in de Strategische Visie 2020?	34
1.4.5 Bij koersafwijkingen sturen op het doel	7	2.9.1 Commentaar	34
1.4.6 Het doel heiligt de middelen versus de middelen heiligen het doel	8	2.9.2 Tussenconclusie	35
1.4.7 Bandbreedte tot slot	8	2.10 Hoe past de Woonvisie in de Strategische Visie 2020?	38
1.5 De noodzaak tot het inbouwen van een negatief feedbacksysteem	9	2.10.1 Commentaar	38
1.6 Drie sturingsinstrumenten	9	2.10.2 Tussenconclusie	38
Hoofdstuk 2 De procesgang van 2000 tot 2008	11	2.11 Hoe past de Concept Tussenbalans Collegewerkplan 2006-2010 in de Strategische Visie 2020?	40
2.1 Inleiding	12	2.11.1 Commentaar	40
2.2 Hoe is de Strategische Visie 2020 visie tot stand gekomen?	12	2.11.2 Tussenconclusie	40
2.2.1 De procesgang	12	2.12 Voorlopige conclusies	41
2.2.2 Nog een kanttekening vooraf	12	Hoofdstuk 3 De demografische ontwikkelingen	42
2.2.3 Commentaar	12	3.1 Inleiding	42
2.2.4 Tussenconclusie	14	3.2 De bevolkingsontwikkeling in Capelle	42
2.3 Hoe past de Visie Stedelijke Vernieuwing 2000-2010 in de Strategische Visie 2020?	18	3.2.1 De natuurlijke aanwas	42
2.3.1 De onderlinge relatie tussen beide documenten	18	3.2.2 Het migratiesaldo	43
2.3.2 Commentaar	18	3.2.3 Het aantal inwoners	44
2.3.3 Tussenconclusie 1	18	3.3 De woningvoorraad	45
2.3.4 Tussenconclusie 2	24	3.4 Voorlopige conclusies	47
		Hoofdstuk 4 Enkele relevante omgevingsfactoren	48
		4.1 Inleiding	48
		4.2 Ontwikkelingen op het gebied van Infrastructuur en Verkeer	48
		4.2.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld	48
		4.2.2 Ontwikkelingen die het beleid raken	49

4.2.3 Aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting	50	Bijlage 3 Deelnemers Expertmeeting 31 oktober 2008	68
4.3 Ontwikkelingen op het gebied van Bouwen en Wonen	50	Bijlage 4 Geraadpleegde literatuur	69
4.3.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld	50	Bijlage 5 Bloemlezing van citaten uit de plenaire sessie van de expertmeetings	70
4.3.2 Conclusies	51	Bijlage 6 Ontwikkelingen op het vlak van de bestuurlijke indeling	77
4.3.3 Aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting	51		
4.4 Ontwikkelingen op het gebied van Jeugd en Veiligheid	52		
4.4.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld	52		
4.4.2 Conclusies en aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting	53		
4.5 Ontwikkelingen op het gebied van Zorg en Welzijn	53		
4.5.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld	53		
4.5.2 De menselijke maat is zoek, samenwerking is een must	54		
4.5.3 Een heldere gemeentelijke visie ontbreekt, de rol van de overheid is diffuus, de politiek moet kiezen	54		
4.5.4 De bureaucratie neemt hand over hand toe, ‘vertrouwen’ moet het toverwoord zijn	55		
4.5.5 Marktwerving en schaalvergroting nemen toe, ‘kwaliteit’ moet weer het centraal punt zijn	55		
4.5.6 Het vrijwilligerswerk onder druk, dat werk moet als scharnierpunt opereren	55		
4.5.7 Aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting	56		
4.6 Ontwikkelingen op het gebied van Economie, Werk en Inkomen	56		
4.6.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld	56		
4.6.2 Ontwikkelingen die Capelle raken	57		
Hoofdstuk 5 Samenvattende conclusies en aanbevelingen	60		
5.1 Inleiding	60		
5.2 Antwoord op vraag 1: welke (niet voorziene) ontwikkelingen hebben er sinds 2000 plaatsgevonden?	60		
5.2.1 Ontwikkelingen binnen het gemeentelijk apparaat	60		
5.2.2 Ontwikkelingen buiten het gemeentelijk apparaat	61		
5.3 Antwoord op vraag 2: wat is de invloed van deze ontwikkelingen?	61		
5.4 Antwoord op vraag 3: bereikt Capelle met voorzetting van het huidige beleid de doelen die in de Stadsvisie Capelle 2020 genoemd zijn?	62		
5.5 Antwoord op vraag 4: zo nee, op welke beleidsonderdelen zou bijstelling overwogen moeten worden?	62		
5.6 Aanbevelingen	62		
5.6.1 De kern van het dispuut	62		
5.6.2 De demografische ontwikkelingen	63		
De reden van het ? in de rechterkolom wordt hierna toegelicht.	63		
5.6.3 De aanbevelingen	63		
Bijlage 1 Offerteverzoek/Onderzoekopdracht	65		
Bijlage 2 Motie Denkpauze	67		

Hoofdstuk 1 Methodologische verantwoording

1.1 Achtergrond

1.1.1 Onderzoeksopdracht

Dit is een evaluatie van de Strategische Visie/Stadswerkplan Capelle 2020. Het desbetreffende Offerteverzoek (zie Bijlage 1) bevat de volgende vraagstelling:

1. *Welke (niet voorziene) ontwikkelingen hebben er sinds 2000 plaatsgevonden die van invloed zijn op de genoemde uitgangspunten, kaders en kwaliteiten?*
2. *Wat is de invloed van deze ontwikkelingen?*
3. *Bereikt Capelle met voortzetting van het huidige beleid de doelen die in de stadsvisie Capelle 2020 genoemd zijn?*
4. *Zo nee, op welke beleidsonderdelen zou bijstelling overwogen moeten worden?*

Het onderzoek naar het antwoord op deze vragen is verricht door het bestuurskundig adviesbureau Klinkers Public Policy Consultants (www.klinkers.info) en het Kenniscentrum voor Bevolkingsdaling en Beleid (www.bevolkingsdaling.nl).

1.1.2 Motie Denkpauze

Deze onderzoeksopdracht heeft een geschiedenis. Zeer beknopt weergegeven komt die hierop neer. Bij het aantreden van de nieuwe gemeenteraad in 2006 hebben de drie coalitiepartijen PvdA, Leefbaar Capelle en de VVD, in een *Kadernota voor waarden, voor zorg, voor doen* van april 2006 de kaders geschetst voor de verdere ontwikkeling van Capelle aan den IJssel. Die nota sluit overigens aan op het door de vorige raad geaccordeerde beleid met (niet-uitputtend) zinnen als:

- ‘Een groene en leefbare stad met hart.’
- ‘We leggen ons zelf een taak op om bestaande plannen van de Taskforce uit te voeren en aan onze woningtaakstelling te voldoen.’
- En verder teksten inzake huisvesting voor jongeren en starters, nieuwbouw van enkele scholen voor voortgezet onderwijs en dekking van de nieuwbouwkosten.

Gaandeweg ontstond binnen de raad een gevoel om opnieuw na te denken over het vinden van een juiste balans tussen ‘stenen en groen’. Een jaar na het aantreden van de nieuwe raad rees in het voorjaar van 2007 bij een deel van de raad de vraag of bouwactiviteiten wel onverminderd door moesten gaan, overigens met de overweging dat lange termijn acties door een opschorting van circa vier maanden hier niet onder zouden mogen lijden. De raad wilde meer aan de voorkant betrokken worden bij het stellen van kaders en richtingen, waaraan grote investeringen van sport en onderwijs, alsmede de financiering ervan, moesten voldoen. De raad stelde via de Motie Denkpauze van 9 juli 2007 (zie Bijlage 2) voor een denktank (los van de commissiestructuur) in te richten om zich te buigen over vragen op metaniveau. De bezinning over deze vragen heeft uiteindelijk het college doen besluiten dit onderzoek te starten.

In de kern gaat deze evaluatie dus over de vraag of het wel of niet in het belang van de in 2020 te realiseren identiteit van Capelle is om meer te bouwen, gevoegd bij de vraag wat er moet gebeuren als het antwoord ‘nee’ is. Immers, de gemeente heeft zich op basis van eerdere raadsbesluiten reeds tot het uitvoeren van diverse plannen verbonden. Deze stopzetten is niet in het voordeel van de betrouwbaarheid van de gemeente, noch in dat van de gemeentekas. De vragen die vervolgens voorliggen luiden: waar ligt er ruimte om voorgenomen (bouw)beleid te stoppen, willen we dat, welke financiële consequenties zijn daaraan verbonden, welke andere factoren zoals demografische ontwikkelingen en zaken die rondom Capelle spelen moeten daarbij worden meegewogen? Dit alles komt hierna aan de orde en vindt in Hoofdstuk 5 zijn beslag in een aantal aanbevelingen.

1.2 Eerst ontwerpen we een ‘meet- en regelsysteem’

Om beleid te kunnen evalueren is inzicht in enkele zaken nodig:

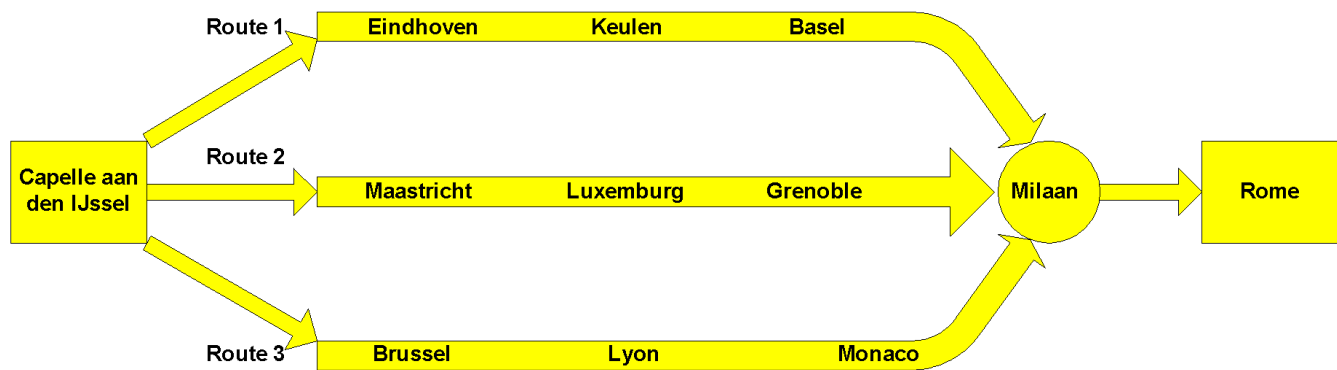
1. *Vanwaar vertrekt het beleid?* Deze vraag bestaat uit deelvragen als: wat was de situatie op het moment dat men van mening was dat het een goede zaak zou zijn om nieuw beleid te ontwerpen; welke problematische aspecten speelden toen; wie deelden die visie; hoe is het delen van die visie georganiseerd; wat voor een type analyse is toen gehanteerd? We noemen dit punt A: de gedeelde visie van de situatie die men niet (langer) wenselijk vindt.
2. *Waar moet het nieuwe beleid in uitmonden?* Deze vraag bestaat uit deelvragen als: waar wil men straks uitkomen; wanneer moet dat plaatsvinden, wie deelden die visie, hoe is het delen van die visie georganiseerd? We noemen dit punt B: de gedeelde visie van de situatie die men in de toekomst graag wil bereiken.
3. *Langs welke wegen denkt men van punt A in punt B te komen?* Deze vraag bestaat uit deelvragen als: welke wegen leiden naar het ‘Rome’ van punt B; op welke manier is men tot de definitie van die wegen gekomen?
4. *Welke plekken dient men op de wegen tussen A en B te passeren?* Deze vraag bestaat uit deelvragen als: welke plaatsen staan er op elke weg die van A naar B loopt; op welke manier is men tot het definiëren van die ‘stations’ gekomen?

Pas als de antwoorden op deze vier vragen bekend zijn kan de feitelijke evaluatie plaats vinden. Dus pas dan kan gezocht worden naar een antwoord op vragen als: “De plaatsen die gepasseerd moesten worden op die wegen, hebben we die inderdaad achter ons gelaten?” Het antwoord op die vraag geeft aan of er progressie is sinds men met het beleid is gestart. Een andere vitale vraag luidt: “Zitten we nog op de oorspronkelijke bedoelde wegen, of zitten we ernaast?” Het antwoord op die vraag geeft aan of men nog steeds op de – van tevoren bepaalde – ideale route(s) zit, of dat men te maken heeft met koersafwijkingen – door interne of externe ontwikkelingen.

De antwoorden verkrijgt men door feitelijke metingen te verrichten. Als we de metafoor van de landkaart blijven volgen – van Capelle aan den IJssel naar Rome – dan ontstaat het volgende beeld.

Men kan vanuit Capelle aan den IJssel per auto langs diverse routes naar Rome reizen. Bijvoorbeeld:

- Route 1 via Eindhoven, Keulen, Basel, Milaan, Rome.
- Route 2 via Maastricht, Luxemburg, Grenoble, Milaan, Rome.
- Route 3 via Brussel, Lyon, Monaco, Milaan, Rome.

Op elke route staan unieke plaatsen die men dient te passeren om twee dingen te weten: a) we zijn weg uit Capelle, en b) we zitten op de goede weg. Als zij, die de route 1 volgen het bordje Keulen zien, weten ze dat ze niet meer in Capelle zijn, en dat ze nog steeds op de juiste koers liggen. Als ze onderweg het bordje Kopenhagen zien weten ze ook twee dingen: a) we zijn niet meer in Capelle, b) maar we zitten op de verkeerde weg want Kopenhagen stond niet op onze route. Tegelijk meten (= monitoren) waar men als automobilist feitelijk is, en dat vergelijken met de kaart van die route tussen Capelle en Rome weergeeft, is (tussentijds) bepalen waar je precies bent.

Op precies dezelfde manier evalueren we (tussentijds) beleid. Maar meestal heeft men van te voren geen ‘beleidslandkaart’ ontworpen. Daarom, om daadwerkelijk te kunnen evalueren, dient men een ‘meet- en regelsysteem’ te hebben dat vertelt: vanwaar vertrok je, waar wilde je naar toe, langs welke paden dacht je dat te bereiken, wat zou je op die paden minstens gerealiseerd moeten willen hebben? Als een dergelijk stramien er niet is, moet het alsnog worden ontworpen alvorens men daadwerkelijk kan gaan evalueren. En dat doen we in het volgende Hoofdstuk 2. Eerst komen nu essentiële kennisaspecten van evalueren aan de orde.

1.3 Wat houdt doel stellen in?

Bij het bedenken van doelen spelen twee hoofdvragen:

- Wil men ze uit de duim zuigen, of wil men ze op een systematische manier ontwerpen?
- Kan men ze zelf in eigen huis bedenken, of moet men het aan anderen, buiten het huis, vragen?

In een tekening ziet dat er als volgt uit:

	Uit de duim zuigen	Systematisch ontwerpen
Zelf in eigen		

huis bedenken

Aan anderen vragen

Hanteer standaarden en principes

Als men niet in eigen huis weet waar het naar toe moet, en als men dat ook niet uit de duim wil zuigen, dan kiest men voor een systematische ontwerp langs de weg van het bevragen van mensen buiten de organisatie. Dat heet door de bank genomen ‘interactief beleid maken’. Men dient echter te beseffen dat dit moet gebeuren conform standaarden en principes voor correct interactief beleid maken. Niet uit de losse pols, of op goed gevoel of met gezond boerenverstand. Dat is namelijk niet voldoende om een politieke lange termijn strategie te ontwerpen die ergens op slaat. Het probleem is echter dat sinds de opkomst van interactief beleid maken iedereen denkt dat hij er verstand van heeft, net als van voetballen. Omdat men de standaarden en principes niet kent veegt men nagenoeg elke interactie tussen overheid en samenleving onder de noemer interactief beleid maken. Met veel teleurstellingen, aan beide kanten.

Hierna volgt in zeer verkorte vorm een aantal standaarden en principes voor correcte doelformulering via een proces van interactief beleid maken. Ze zijn de vrucht van langdurig wetenschappelijk onderzoek en praktische toepassing in vele projecten in binnen- en buitenland, sinds begin jaren zeventig. Zie voor een meer uitvoerige beschrijving van deze methodologie: *Beleid begint bij de samenleving. Een zoektocht naar de menselijke maat* (Lemma 2002).

1.3.1 Wat is interactief beleid maken niet?

Het is belangrijk om meteen duidelijk te maken dat een goed proces van interactief beleid maken niets te maken heeft met inspraak. Bij inspraak is en blijft de overheid de dominante partij: zij bedenkt dat er een ‘probleem’ is, zij ontwerpt alvast een visie op dat probleem, en legt die vervolgens aan de samenleving voor met de vraag om daarop te reageren. Vaak leidt dat in de praktijk tot antagonistische situaties, waarbij de samenleving zich niet herkent in de voorgestelde overheidsvisie en die overheid alles in het werk stelt om toch maar zoveel mogelijk daarvan overeind te houden.

1.3.2 Wat is interactief beleid maken wel

Interactief beleid maken daarentegen start met ‘niets’. Er is alleen maar een ‘probleemvermoeden’, een uitspraak of een mening van bijvoorbeeld de raad of het college in de trant van: “Er is armoede in onze gemeente, daar zouden we eigenlijk iets aan moeten doen.” Fout is om vervolgens intern alvast een probleemanalyse te maken, met daaraan gekoppeld een idee – al dan niet in de vorm van diverse scenario’s – van de aanpak daarvan, om die daarna aan het oordeel van de buitenwacht te onderwerpen. Dat is inspraak. Interactief beleid maken gaat na de vaststelling dat er waarschijnlijk sprake is van ‘armoede in de gemeente’ over tot stappen in deze volgorde, dus zonder dat er eerst in eigen huis ‘iets’ bedacht wordt:

- Men maakt eerst een *omgevingsanalyse*: dat is een lijst van personen die met verstand en gevoel het woord kunnen voeren over ‘armoede’.

- Vervolgens doet men een *consultatieronde* onder die personen waarbij men zes vragen stelt. Drie zijn diagnostisch (vragen naar de nuances van het probleem en zijn oorzaken), drie therapeutisch (vragen naar de oplossing en de eigen bijdrage daaraan).
- Daarna legt men de oogst van die raadpleging vast door de letterlijke citaten uit de gesprekken – systematisch gerangschikt vanuit het materiaal zelf – vast te leggen in een *bloemlezing*. Dat boek bevat de menselijke maat: de problematiek van ‘armoede’, alsook zijn wenselijke aanpak en oplossing, gezien door de ogen van die mensen die er verstand van en gevoel voor hebben.
- Dan volgt een analyse van de oorzaken van de problematiek in de vorm van een aantal gedetailleerde *probleem- en oorzakenanalyses*.
- Deze zijn daarna onderwerp van *expert meetings*, enerzijds ter validering van de analysefase, anderzijds om de haalbare politiek-bestuurlijke interventiepunten zichtbaar te maken.
- Vervolgens vindt de omslag plaats van analyse naar synthese door het ontwerp van een *visie*, plus *streefbeelden*, plus *doelen* (in meerdere lagen). Deze zaken komen dus pas aan de orde aan het einde van een lang analytisch proces, en niet aan het begin.
- Ten slotte worden concrete *acties* geformuleerd voor het realiseren van de doelen. Die acties moeten zijn voorzien van een ingebouwd ‘meet- en regelsysteem’ om tijdens de uitvoering te kunnen monitoren waar het proces zich ergens tussen A en B bevindt.

1.3.3 De gedeelde perceptie van punt A

De keten van *probleemvermoeden-omgevingsanalyse-consultatieronde-bloemlezing-probleem- en oorzakenanalyses-expert meetings* levert het materiaal dat duidelijk maakt waar men staat en waarom dat ongewenst is. Het is een *gedeelde* perceptie van een politiek ongewenste werkelijkheid, omdat een ieder die erbij betrokken moest worden daadwerkelijk bij is betrokken. Een ander woord voor gedeelde perceptie is draagvlak.

1.3.4 De gedeelde perceptie van punt B.

De keten van *expert meetings-visie-streefbeelden-doelen-acties* levert het materiaal dat duidelijk maakt waar men uiteindelijk wenst uit te komen (visie), langs welke wegen men denkt dat punt te bereiken (streefbeelden), welke plekken men daarvoor onderweg achter zich moet laten (plaatsen/stations), en met de inzet van welke daden men die daadwerkelijk achter zich laat (acties).

1.4 Wat houdt doel bereiken in?

Voor het daadwerkelijk bereiken van doelen geldt een andere methodologie. Ook hier spelen weer twee hoofdvragen:

- Wil men koersen op zekerheid of omgaan met onzekerheid?
- Wil men naar het doel, punt B, toelopen of zich uit punt A verwijderen?

In tekening:

	Zekerheids- sturing	Omgaan met onzekerheid

Naar punt B
toe

Verwijderen uit punt A	<i>Hanteer standaard- den en principes</i>
---------------------------	--

Een succesvol beleidvoerder combineert het omgaan met onzekerheid, met het sturen op een verwijderingsproces uit punt A. En ook daarvoor gelden standaarden en principes.

1.4.1 Zekerheidsperfectionering versus omgaan met onzekerheid

Er geldt een ijzeren wet voor alles wat men in de toekomst denkt te willen of moeten bereiken: men is er nooit zeker van of dat ook zal lukken. Men kan zijn best doen, alles in het werk stellen, niets aan het toeval overlaten, maar door een onverwachte gebeurtenis, nieuwe ontwikkelingen of veranderende omstandigheden kan het halen van een doel mislukken. Iemand die het zitten op zijn stoel als een ongewenste werkelijkheid ervaart (punt A), en bij de deur wenst te zijn (punt B), kan duizend keer met succes dat eenvoudige traject afleggen, desnoods met zijn ogen dicht zonder zich aan iets te stoten, maar hij kan nimmer beweren dat hij dat ook de duizend-en-eenste keer zal bereiken. Dat is en blijft onzeker omdat zich op elk moment iets kan voordoen wat deze procesgang verijdtelt.

Om die reden moet een beleidvoerder het in de toekomst bereiken van punt B altijd en onder alle omstandigheden zien als een streven. Of hij er ooit komt is per definitie onzeker. Een consequentie daarvan is dat hij nooit mag vragen: ‘Zijn we er al?’ of ‘Waarom zijn we er nog niet?’ De enige vraag die een beleidvoerder mag stellen luidt: ‘Zijn we nog steeds op de goede weg?’ Of: “Is het oorspronkelijk geformuleerde doel nog steeds het doel waarnaar wij moeten streven?” Dit was dan ook terecht de basis voor het ondernemen van deze tussentijdse evaluatie van de Strategische Visie 2020.

1.4.2 Koersen naar punt B versus een verwijderingsproces uit punt A

Een tweede ijzeren wet voor doelbereiking is de manier waarop men de inzet van de middelen ziet. Middelen zijn menskracht, geld, tijd, bevoegdheden, nota’s, computers et cetera, waarmee de concrete acties worden uitgevoerd om de doelen te realiseren op de weg tussen A en B. Zet men die in om punt B te bereiken, of om zich op een systematische manier te verwijderen vanuit punt A? Het antwoord vindt men door te zien hoe die persoon, die niet op zijn stoel wilde zitten maar bij de deur wilde zijn, dat doel realiseert: op het moment dat hij zijn ene voet aanzet, zijn spieren spant, zijn lichaam ietsje naar voren buigt, zijn andere voet optilt in de richting van B zet hij zijn ‘middelen’ in om zich te verwijderen van de plek waar hij eerst was. Hopelijk in de goede richting, maar nimmer zeker of hij ook in punt B terecht zal komen. Vergelijk het ook met een raket die wordt afgevuurd naar de maan. De krachtbron die hem voortstuwt (zijn middelen) zorgt ervoor dat hij elke fractie van een seconde weer ietsje van A (de aarde) wordt verwijderd, en als er niets fout gaat bereikt hij B (de maan). Maar dat is niet zeker, totdat hij daadwerkelijk op de maan geland is.

Om die reden moet een beleidvoerder begrijpen dat succesvol beleid maken impliceert dat de allocatie van middelen niet gericht moet zijn op het bereiken van B maar op het goed en correct vertrekken vanuit A. Een voetballer die een vrije schop op veertig meter van het doel over het muurtje precies in de kruising (punt B) knalt is daarin geslaagd omdat de bal op de juiste manier uit A vertrok. Dat is geen toeval. Daar is eindeloos op getraind en geperfectioneerd, met de inzet van de juiste middelen waaronder een goede voetbalschoen; op blote voeten lukt dat niet.

1.4.3 Bij koersafwijkingen correct sturen op de koers: negatieve feedback

In de methodologie van doel stellen en doel bereiken is dit het belangrijkste element. Het is tevens het allermooiste wat er op de wereld bestaat. Mensen doen de hele dag niets anders dan doelen bereiken, maar ze weten doorgaans niet hoe het mechanisme heet en werkt dat hen in staat stelt daadwerkelijk die doelen te bereiken. Iemand die jeuk achter zijn linkeroor wil doen ophouden door te krabben bedient zich van hetzelfde mechanisme als degene die zich per auto van huis naar kantoor beweegt of als degene die met microfinanciering een stukje armoede in een ontwikkelingsland oplost. Voor alle vormen van doelbereiking geldt, voor alle mensen van alle tijden, één universeel doelbereikingsmechanisme onder de naam *negatieve feedback*.

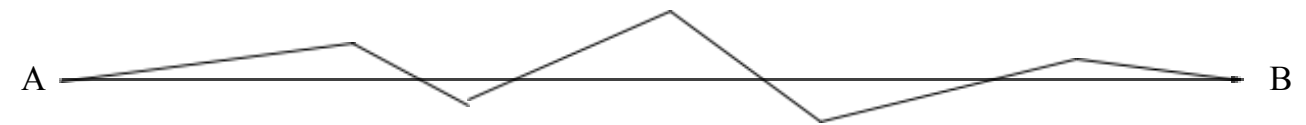
Hoewel dat mechanisme al bestond toen de aarde vorm kreeg is het pas in de jaren dertig van de vorige eeuw via de wetenschap van de cybernetica (later systeemtheorie) onder woorden gebracht. Om een uitgebreide wetenschappelijke verhandeling te vermijden vindt de toelichting weer plaats via een metafoor. Stel dat u met de fiets over een rechte lijn van honderd meter van A naar B moet rijden. Niemand kan dat. Je zit even op die lijn en dan schiet je ietsje links of rechts daarvan. Om op koers te blijven stuur je bij. Dat heeft het karakter van een zigzagbeweging. Als je a) blijft fietsen (= het verwijderingsproces uit A blijft voeden), b) het bijsturen volhoudt, c) kom je vanzelf in B, d) tenzij iemand een spaak in het wiel steekt of een hond je aan je broek van je fiets trekt (het blijft tot het einde onzeker).

Het bijvoeglijk naamwoord ‘negatieve’ slaat niet op de afwijking van de koers, dus niet op het feit dat de fietser zich niet precies op de rechte lijn bevindt. Het ‘negatieve’ komt van het latijnse woord ‘negare’ dat als betekenissen heeft: ontkennen, ongedaan maken. Te vergelijken met het min-teken in algebra. Negatieve feedback is het vermogen om een waargenomen afwijking van een voorgenomen koers ongedaan te maken. Daardoor kom je weer op het rechte pad. De praktijk laat echter zien dat je vervolgens weer door iets anders met een koersafwijking te maken krijgt. Als je ook die ongedaan maakt kom je weer op de goede koers, enzovoort. Als je dus steeds een afwijking van de koers ongedaan maakt bereik je uiteindelijk je doel, tenminste, als er geen onvoorziene gebeurtenis optreedt.

Negatieve feedback als het vermogen om keer op keer een vastgestelde afwijking van een voorgenomen koers ongedaan te maken, is het enige en universele doelbereikingsmechanisme waarover de mens beschikt. Alle miljarden dagelijkse vormen van doelbereiking worden door dat mechanisme gestuurd. Als ik als doel formuleer dat ik met mijn rechterhand, gestoken in mijn rechterbroekzak (punt A), een bekertje koffie wil pakken een meter van mij vandaan op mijn bureau (punt B), en vervolgens dat proces start door mijn hand uit mijn broekzak te halen en in de richting van dat bekertje te bewegen, dan krijg ik dat alleen in mijn rechterhand als mijn middelen tezamen een goed functionerend negatief feedbackmechanisme vormen. Te weten: met mijn ogen hou ik mijn doel in de gaten (punt B), ik gebruik mijn armspieren om uit A te

vertrekken, onderweg monitor ik of ik links of rechts van de ideale koers tussen A en B zit, met mijn kleine hersenen en hersenschors, zenuwen en spieren geef ik opdracht om een gemeten koersafwijking ongedaan te maken en maak ik die vervolgens daadwerkelijk ongedaan. En blijf dat herhalen tijdens dat proces van steeds verdere verwijdering uit A in de richting van B. Als niemand mij tegenhoudt en ik in die 2-3 seconden dat dit proces duurt geen hartaanval krijg, heb ik ineens dat bekertje in mijn rechterhand. Iemand die lijdt aan de ziekte van Parkinson slaagt daar meestal niet in, omdat diens negatief feedbackmechanisme een defect in de kleine hersenen heeft waardoor hij in de buurt van dat bekertje het ongedaan maken van de koersafwijking overtrekt (hij zit teveel op links of op rechts), of zelfs dat bekertje omver stoot.

In de context van succesvol beleidvoeren is negatieve feedback dus iets totaal anders dan wat het in ons gewone spraakgebruik betekent. Het is het enige middel voor mensen om doelen te bereiken. In tekening:

1.4.4 Bij koersafwijkingen verkeerd sturen op de koers: positieve feedback

Daarmee is meteen duidelijk dat positieve feedback precies het tegenovergestelde is. Dat is niet het ongedaan maken van een geconstateerde koersafwijking, maar juist het versterken daarvan. In algebra het plus-teken. Dus – wederom in de metafoor van die fiets – bij het vaststellen dat men een meter links van de rechte lijn zit, nog meer naar links sturen. Met de klemtoon op ‘nog meer’. Positieve feedback is niet lineair de in gang gezette afwijking vervolgen, maar die afwijking nog eens groter maken.

In tekening:

Positieve feedback betekent voor een beleidvoerder dat hij – door het nemen van verkeerde besluiten – verder van zijn doel afraakt. Daarbij horen begrippen als averechts of contraproductief beleid. Dat is dus bepaald niet leuk.

Voor degenen die moeite hebben met de terminologie: het bericht van de dokter dat je seropositief bent is geen plezierige boodschap ook al komt er het woord ‘positief’ in voor. ‘Positief’ is in dit verband niet een psychologisch-emotionele, maar een wetenschappelijk-neutrale term.

1.4.5 Bij koersafwijkingen sturen op het doel

Tijdens het proces van A naar B kunnen omstandigheden aanleiding geven om niet langer energie te besteden aan het bijsturen van koersafwijkingen, maar over te stappen op het bijstellen

van het doel. In die context spelen drie mogelijke bijstellingen. We nemen als voorbeeld de metafoor van een traject van Amsterdam naar Brussel. We willen niet in Amsterdam (A) zijn, maar gezellig uitgaan op de Grote Markt in Brussel (B). Op dat traject ligt de autoweg die langs Capelle aan den IJssel voert. Vlak voor Cappelle geeft de autoradio aan dat er in het centrum van Capelle feest is. De bestuurder zwenkt af naar Capelle, stelt vast dat het daar inderdaad uiterst gezellig is en besluit te blijven. Dat is een neerwaartse bijstelling van het doel. Een variant daarop is de vaststelling dat de benzine opraakt, er nog maar weinig geld over is, de motor kuren vertoont en dat het daarom beter is in Capelle te stoppen dan door te rijden richting Brussel met het risico dat men misschien nog voor de Moerdijkbrug met een kapotte auto langs de weg staat. Als men echter zonder problemen op het juiste moment in Brussel arriveert, vaststelt dat de Grote Markt het tegendeel biedt van een gezellige plek, nog voldoende geld en tijd over heeft en dus besluit om door te rijden naar Parijs, dan is sprake van een opwaartse bijstelling van het doel. Als men tussen Rotterdam en de grens door grote verkeersopstoppen van de voorgenomen koers wordt weggedrukt en zelfs helemaal tot in Eindhoven moet rijden, kan iemand de vraag stellen: “Waarom zouden we moeten willen proberen in Brussel te komen? In Maastricht kun je ook gezellig uitgaan. Niet dan?” Vervolgens besluiten om dan naar Maastricht te rijden is een zijwaartse bijstelling van het oorspronkelijke doel.

1.4.6 Het doel heiligt de middelen versus de middelen heiligen het doel

Het inzetten van negatieve feedback hoort exclusief in het domein van sturen op de koers, dus op de middelen. Het doel is en blijft heilig. Daarom, en ook nu weer moet men even begrip tonen voor een wetenschappelijke terminologie, is succesvol beleid voeren in de zin van het bereiken van het afgesproken doel alleen maar realiseerbaar langs de weg van ‘het doel heiligt de middelen’. Een gemeten koersafwijking moet dan worden ongedaan gemaakt door een herallocatie van de middelen. Die verschuiven, niet het doel.

Het is echter wijze politiek om niet altijd en onder alle omstandigheden koste wat kost aan het oorspronkelijke doel vast te houden. Omstandigheden kunnen veranderen. Dat kan aanleiding zijn om niet op de koersafwijking te sturen, maar op het doel. Dat impliceert dat het de middelen kunnen zijn die bepalen welk doel men haalbaar kan nastreven. Doel bijstellen heet feed-in.

Sturen op koers of op doel zijn twee geheel verschillende keuzen die politieke, bestuurlijke en ambtelijke wijsheid vergen. Door de bank genomen heeft de politiek de neiging om ambities (punten B) te formuleren die met de beschikbare middelen niet haalbaar zijn. De problemen met bekende grote landelijke projecten tonen dat steeds opnieuw aan. Als dat na verloop van tijd blijkt, ontstaat er meestal een verwarring waarbinnen zowel sturen op de koers, als sturen op het doel gaat plaatsvinden. Daarbij raakt iedereen de weg kwijt. Men weet niet meer waar men eigenlijk zou willen uitkomen, noch langs welke wegen men daar naartoe zou moeten koersen.

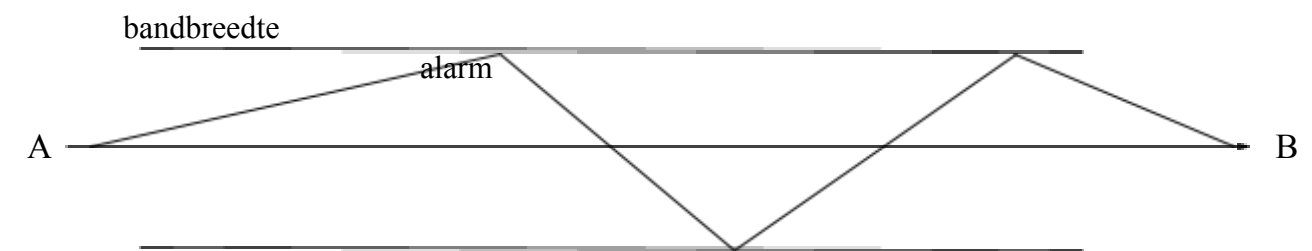
Nog een metafoor om het verschil tussen sturen op de koers of sturen op het doel goed duidelijk te maken. Moeder vindt dat Jantje een ijsje heeft verdiend. Ze haalt alle stukjes van 5, 10 en 20 eurocent uit haar portemonnee en geeft Jantje € 2,50 om een ijsje van € 2,50 te kopen. Opgetogen huppelt Jantje naar de ijssalon en aldaar gearriveerd blijkt dat door het huppelen een aantal muntjes uit zijn broekzakje is gevallen. Hij heeft per saldo nog maar 1 euro. Dat is een koersafwijking. Nu kan hij twee dingen doen: sturen op de koersafwijking of sturen op het doel.

Als hij kiest voor sturen op de koersafwijking, dan loopt hij het pad terug en probeert alle verloren muntjes weer te vinden. Lukt dat niet, dan gaat hij zelfs naar huis, vraagt zijn moeder om de ontbrekende muntjes, en als die weigert steelt hij ze alsnog uit haar portemonnee. Want een ijsje van € 2,50 was het doel waarnaar hij streefde en tot dat doel zijn alle middelen heilig: het corrigeren van de koersafwijking vereist immers herallocatie van de beschikbare middelen. Als hij geen zin heeft om terug te lopen om die muntjes te zoeken, dan laat hij de feitelijke koers (afwijking) bepalend zijn voor bijstellen van het doel. Bijvoorbeeld door genoeg te nemen met een ijsje van 1 euro. Dat is een neerwaartse bijstelling van het doel. Maar, hij kan ook denken: “Nu ik toch maar 1 euro heb, kan ik net zo goed een reep chocolade kopen.” Dat is een zijwaartse bijstelling. Als hij, staande bij de balie op de vloer een muntstuk van 2 euro vindt kan hij besluiten alsnog een ijsje van € 3 te kopen, een opwaartse bijstelling van het doel.

1.4.7 Bandbreedte tot slot

Een goed ontworpen beleidsproces verloopt niet op ‘zijn jan-boeren-fluitjes en we zien wel’, maar vindt plaats binnen een van te voren vastgestelde bandbreedte. Een bandbreedte heeft punten die duiden op alarm als de koers teveel afwijkt. Welke punten op die bandbreedte als alarmmomenten gelden moet tijdens het proces van gedeelde perceptie van A en B worden vastgesteld. Traditionele punten zijn bijvoorbeeld: het dreigen overschrijden van budget en/of tijd. Maar in beginsel komen de bandbreedtepunten uit het analyserende en synthetiserende proces dat is geschetst in 1.3.2.

Er zijn verschillende soorten bandbreedten. Bijvoorbeeld eentje met nogal ruime mogelijkheden tot afwijken van het ideale traject van A naar B.

Een beleidvoerder die met een dergelijk traject te maken heeft kan zich veroorloven grote afwijkingen van de koers te ondernemen. Typisch iets voor een experimentele situatie.

Maar brandweerlieden die de sirene horen, laten de speelkaarten uit hun handen vallen, racen naar de brand en zorgen ervoor dat die bekwaam geblust wordt. Voor hen geldt een bandbreedte die veel dichterbij de ideale lijn ligt en die dus ook veel minder ruimte tot afwijken toestaat:

Dit is de tekening die hoort bij crisismanagement. Juist in een dergelijke beleidssituatie speelt het adagium van negatieve feedback: het doel heiligt de middelen. Als de brandweer voor het bereiken het doel dwars door enkele tuinen en een kippenhok moet rijden, dan gebeurt dat. Een treffend concreet voorbeeld hiervan is het optreden van het kabinet bij het uitbreken van de kredietcrisis in oktober 2008. Ter voorkoming van een instorten van het Nederlandse financiële

systeem trof men in hoog tempo zeer ingrijpende maatregelen zonder eerst daartoe gelegitimeerd te zijn door het parlement. De bandbreedte waarbinnen geopereerd moest worden gaf die ruimte niet.

Een overheid die in een situatie terecht komt waarin de lijnen van de bandbreedte nagenoeg samenvallen met de ideale weg tussen A en B bevindt zich in een staat van oorlog; de meest extreme vorm waarin het doel de middelen heiligt. Toen Eisenhower in 1944 de invasie gelastte, stuurde hij niet een bootje padvindders met pijl en boog naar Normandië om daar een pilotprojectje te doen, maar alloceerde en heralloceerde hij alles wat kon schieten om dat ene doel te bereiken: Hitler verslaan. En tot dat doel reed men eventueel overal dwars doorheen. Bandbreedte nul. Het is een moeilijke opdracht voor overheden om te wegen hoe belangrijk het bereiken van het doel is in relatie tot de inzet van de middelen.

1.5 De noodzaak tot het inbouwen van een negatief feedbacksysteem

Bijna elk overheidsgebouw beschikt over een thermostaat die de temperatuur regelt. Dat is een voorbeeld van een negatief feedbacksysteem: als men het te koud heeft (punt A) stelt men de temperatuur in op bijvoorbeeld 21 graden (punt B) en dan gaat dat apparaat aan de slag. Het is nooit constant 21 graden. Als de temperatuur net boven de 21 stijgt slaat het systeem af, en als die onder de 21 komt slaat het weer aan. Dat is negatieve feedback, te vergelijken met de zigzagkoers op de fiets op die lijn tussen A en B. Zo'n systeem wordt aangebracht **tijdens** het ontwerpen en feitelijk bouwen van dat overheidsgebouw.

Dat zou ook in beleidstrajecten moeten gebeuren. Helaas vindt dat **nooit** plaats. Om die reden is het soms zeer moeilijk om een beleidstraject te evalueren. Vaak kent men punt A niet, noch punt B, noch de wegen waarlangs men van A naar B dacht te gaan, noch de plaatsen/stations die op elke weg gepasseerd zou moeten worden, noch de concrete acties waarmee men zich van station tot station kan voortbewegen in een verwijderingsproces vanuit A.

Om toch te meten of een eertijds opgezet beleidsproces op de goede weg is, moet alsnog, dus terwijl dat proces al loopt, een meet- en regelsysteem worden ontworpen. Daarvoor geldt Hoofdstuk 2. De basis daarvoor is de Strategische Visie/Stadswerkplan Capelle 2020. In termen van de metafoor: dat plaatje laat zien langs welke wegen en plaatsen men van het A in 2000 dacht naar het B van 2020 te reizen.

Vervolgens worden andere documenten die sinds 2000 zijn verschenen met dat basisdocument vergeleken. In termen van de metafoor: dat zijn deelkaarten en momentopnamen die moeten vertellen of men met het beleid daadwerkelijk uit A vertrokken is en of men ook nog op de goede – van te voren bepaalde – routes zit. Commentaar onzerzijds op de vraag in hoeverre sectoraal beleid na 2000 wel of niet accordeerde met de Strategische Visie 2020 is besproken met een aantal ambtenaren die toen en nu bij deze materie betrokken waren/zijn.

De uitkomst daarvan geeft aan hoe het feitelijke beleid sinds 2000 zich verhoudt tot het basisdocument, de Strategische Visie/Stadswerkplan Capelle 2020. Hoofdstuk 2 bevat daarbij ook alvast (tussen)conclusies over de kwaliteit van het sinds 2000 gevoerde beleid.

Hoofdstuk 3 is gewijd aan de demografische ontwikkelingen. Daarin beschrijven we hoe de samenstelling van de lokale bevolking verandert en welke vragen dat met zich meebrengt.

Hoofdstuk 4 gaat in op enkele relevante omgevingsfactoren, van belang om te betrekken in de afweging van de politieke besluitvorming. [Het bevat de samenvattende conclusies en aanbevelingen van een vijftal expertmeetings, gehouden met personen van buiten het gemeentelijk apparaat om na te gaan welke ontwikkelingen sinds 2000 tot nu toe (en welke ontwikkelingen na 2008) wellicht zouden moeten leiden tot bijstelling van koers en/of doel van de Strategische Visie 2020. Het betreft hier ontwikkelingen op het gebied van *Infrastructuur en Verkeer, Bouwen en Wonen, Jeugd en Veiligheid, Zorg, Welzijn en Educatie, Economie, Werk en Inkomen*. Daarbij is ook geprobeerd aspecten van *Duurzaamheid, Technologie, Lifestyle en vrije tijd en Maatschappelijke onrust* mee te nemen. Zie Bijlage 3 voor de lijst van deelnemers aan die expertmeetings.

Hoofdstuk 5 bevat de samenvattende conclusies en aanbevelingen.

1.6 Drie sturingsinstrumenten

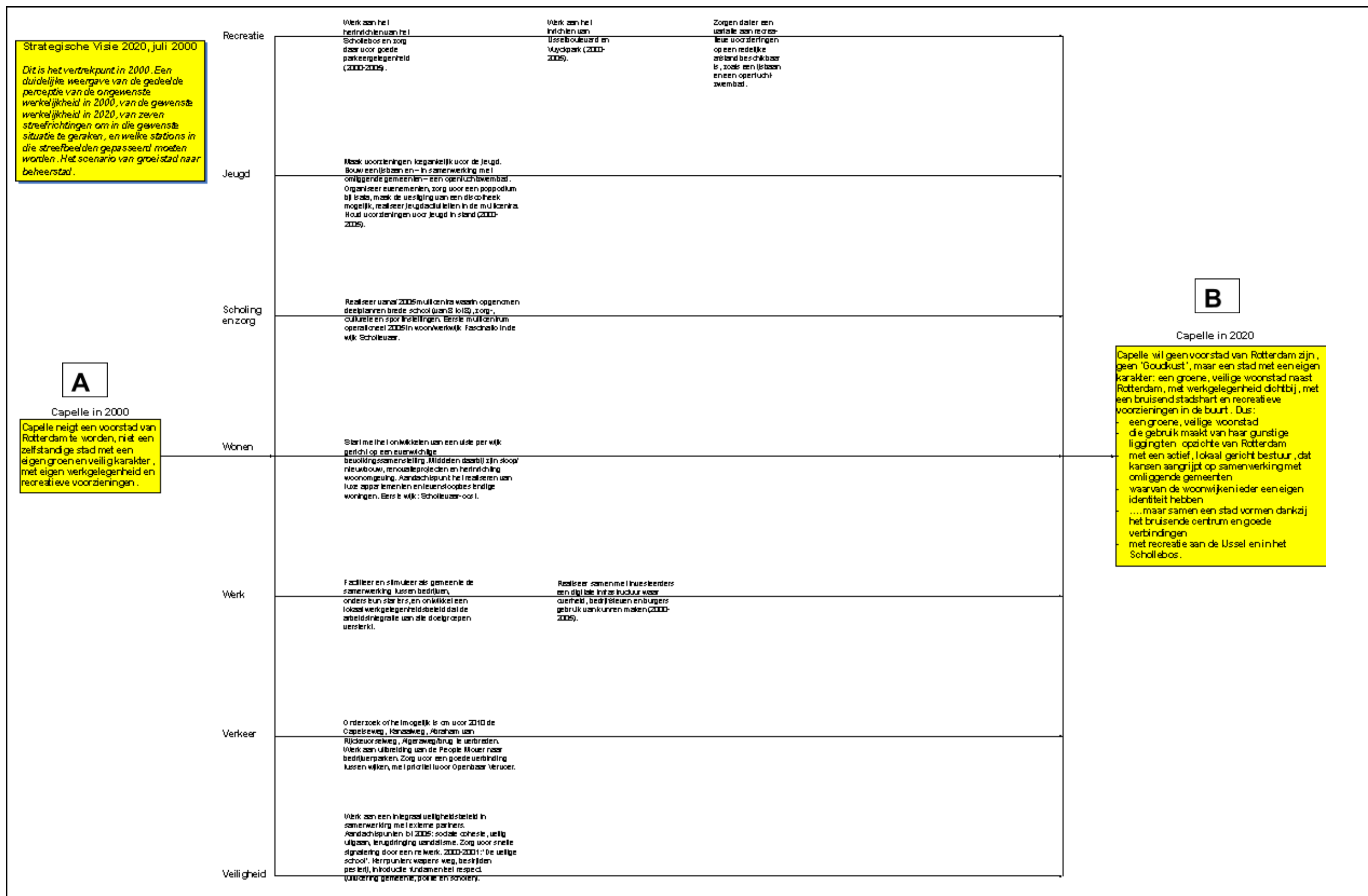
Alvorens te beginnen met de evaluatie past het om nog even stil te staan bij het gegeven dat een overheid over drie belangrijke sturingsinstrumenten beschikt om een ongewenste situatie te converteren in een gewenste.

Ten eerste is er *kennissturing*. Dat is beleid maken op basis van de kennis in de eigen organisatie. Deze vorm van sturing is de meest normale: men heeft niet voor niets ambtenaren in huis met dossiers en ervaring. Men doet er goed aan te beseffen dat 98% van het beleid een kennisgestuurde basis vereist.

Ten tweede is er *structuursturing*. Dat is nieuwe situaties willen creëren door de organisatie en haar procedures te veranderen. Het is verstandig om dat niet al te vaak te doen. Reorganisaties zijn eerder een ernstige plaag dan een effectieve oplossing. Vooral als verandering van structuur en procedures tot doel hebben – zoals dat sinds medio jaren negentig veelal het geval was – om bedrijfsmatige concepten in te voeren. Pas na veel schade komt men er nu achter dat de overheid geen bedrijf is, dat ambtenaren geen werknemer zijn en dat de burger geen klant is. Alleen als men met zekerheid kan vaststellen dat een politiek-bestuurlijk-maatschappelijk probleem wordt veroorzaakt door de bestaande structuur en procedures mag men en moet men aan structuursturing doen. Maar als men beschikt over professionele ambtenaren is dat doorgaans niet nodig, omdat die automatisch hun organisatie en procedures aanpassen aan nieuwe politieke inzichten conform het adagium *structure follows policy*. De professionaliteit van het ambtelijk apparaat onderhouden is belangrijker dan het inhuren van een organisatieadviseur.

Ten derde is er *processturing*. Dat is het converteren van een ongewenste status quo in een gewenste door te sturen op de maatschappelijke energie en creativiteit die men in overvloed buiten de organisatie kan vinden. Dat is sturen op de *wisdom of crowds*. Dat is het zoeken naar de menselijke maat. Dat is het domein van interactief beleid maken waarbij het werken van buiten naar binnen draagvlak voor ingrijpende besluiten genereert. Maar....., daar moet men uiterst

spaarzaam mee zijn. Slechts in 1 of 2% van wat er in een gemeente omgaat is het nuttig en nodig interactief beleid te maken. Wij, de auteurs van deze evaluatie, verdienen ons brood met het ondersteunen van overheden bij het maken van interactief beleid. Maar met nadruk stellen we dat de noodzaak tot het maken van interactief beleid zich alleen voordoet als niemand in het gemeentehuis de wijsheid in pacht heeft om aan te geven waar het in een bepaald dossier naar toe moet. Dat men zich in deze casus via een interactieve vorm tot de lokale samenleving heeft gewend, is inderdaad zo'n omstandigheid die interactief beleid maken legitimeerde. Maar, nogmaals, men dient niet te pas en te onpas aan de slag te gaan met interactief beleid maken omdat het een zeer krachtig instrument is. Vergelijk het met een kettingzaag: die gebruik je misschien 1x in de tien jaar om een boom om te zagen. Maar als je die gebruikt voor het bijvijlen van de vingernagels, het slijpen van een potlood en het schillen van de aardappels, dan gebeuren er ongelukken. Het onderhouden van de professionele kwaliteit van de ambtenaren – en zo mogelijk ook van de politieke ambtsdragers – is veel belangrijker.

Hoofdstuk 2 De procesgang van 2000 tot 2008

2.1 Inleiding

Aan de linkerkzijde ziet u de *Strategische Visie / Stadswerkplan Capelle 2020* van juli 2000 in de vorm van een meet- en regelsysteem. Het desbetreffende boekwerk is herleid tot:

- ☐ Punt A, te weten de tekst links onder het kopje Capelle in 2000: de gedeelde perceptie van de ongewenste situatie in 2000.
- ☐ Punt B, te weten de tekst rechts onder het kopje Capelle in 2020: de gedeelde perceptie van de gewenste situatie in 2020.
- ☐ Zeven wegen/trajecten van A naar B: de streefrichtingen.
- ☐ En op elke weg een of meer plaatsen/stations die gepasseerd moeten worden: de doelen.

Dit is de architectuur van het strategische beleid dat men in 2000 ontwierp om van groeistad langzaam over te gaan naar een beheerstad.

De visie op 2020 is tot stand gebracht in samenwerking met de lokale bevolking. Dit plaatje is een gedeelde visie: zowel de gemeente als de lokale bevolking dragen dit beeld. Daarom is er geen reden om een vraag te stellen in de trant van ‘Is dat wel zo?’ Niettemin lijkt het verstandig om het wordingsproces aan een nadere analyse te onderwerpen. Het staat immers in de boeken als een interactief proces. Zo’n proces zou moeten verlopen volgens bepaalde standaarden en principes.

2.2 Hoe is de Strategische Visie 2020 visie tot stand gekomen?

2.2.1 De procesgang

Uit de bestudeerde stukken (zie Bijlage 4) en gevoerde achtergrondgesprekken is de volgende interactieve procesgang af te leiden, beginnend in de lente van 1999 en eindigend met de besluitvorming in juli 2000:

- ☐ In een eerste – beeldvormende, inventariserende en analyserende – fase is de bevolking gevraagd om ideeën aan te dragen via fiets- en skatetochten, foto- en tekenwedstrijden, een kettbrief en posters.
- ☐ Omstreeks november 1999 zijn de geïnventariseerde meningen samengevat in een enquête in de vorm van een kalender, die vervolgens de onderlegger was van een aantal discussieavonden over thema’s als wonen & zorg, jeugd & veiligheid, werk & recreatie, ouderen & woonomgeving; die avonden moesten een aantal mogelijke ontwikkelingsrichtingen opleveren.
- ☐ De oogst van die avonden leidde in de richting van een viertal ontwikkelingsrichtingen.
- ☐ In een synthetiserende fase heeft een multidisciplinair team van 36 ambtenaren deze omgewerkt tot vier scenario’s.
- ☐ In maart 2000 koos de bevolking voor het scenario *Gazelle Capelle*, overigens met de mogelijkheid om elementen uit de drie andere scenario’s in hun keuze te betrekken.
- ☐ Het totaalresultaat in de vorm van dat scenario *Gazelle Capelle* is tegelijk met de Visie Stedelijke Vernieuwing aan de raad aangeboden.
- ☐ De Strategische Visie 2020 kreeg de naam van *Stadswerkplan Capelle 2020: Woonstad met hart naast Rotterdam*.

- ☐ De gelijktijdig in juli 2000 aangenomen *Visie Stedelijke Vernieuwing* anticipeert op de Strategische Visie 2020; daarover gaat straks paragraaf 2.3

Uiteindelijk hebben ongeveer 4000 inwoners van Capelle hieraan meegedaan, daarbij gesteund door zo’n 80 ambtenaren en politici. Het resultaat van de komst van een nieuwe burgemeester met ervaring in het werken met visiedocumenten als wethouder in haar vorige gemeente, een college dat zich wilde profileren en de aanwezigheid van een aantal enthousiaste en deskundige ambtenaren.

2.2.2 Nog een kanttekening vooraf

De lezer dient zich te realiseren dat deze tussentijdse evaluatie een vorm van is ‘achteraf oordelen’. Wij kunnen in 2008 niet anders doen dan aan de hand van een normatief evaluerend kader – zoals geschetst in het vorige hoofdstuk – nagaan wat de kwaliteit van de Strategische Visie 2020 is geweest, en hoe het daarna volgende sectorale beleid zich wel of niet tot die Visie verhield. Maar dat neemt niet weg dat die Visie een product is geweest van de toenmalige politiek-bestuurlijke-maatschappelijke omstandigheden in 1999-2000. Voor een genuanceerd begrip van die Visie is het daarom van belang te weten dat er een discussie van zo’n acht jaar aan voorafging, dat er een sfeer was van hoe dan ook proberen te voorkomen dat men zou vastlopen in oeverloze discussies, onoplosbare probleemanalyses, politieke loopgraven en impasses tussen raad en college. Daarom was het oogmerk van het ontwerpen van de Strategische Visie 2020 vooral gericht op het mobiliseren van de collectieve wil van de stad, meer dan de bedoeling om heel concreet aan te geven waar men in 2020 wenste te arriveren en hoe dat strak en gedisciplineerd zou moeten worden opgezet. Na een betrekkelijk open Visie zouden de sectorale afdelingen met beleidsuitwerkingen die strategie gaan invullen.

Men kan daarom stellen dat de Strategische Visie 2020 als kind van zijn tijd en omstandigheden niet acht jaar later beoordeeld mag worden in de context van een normatief-beleidsvaluerend kader. Men kan ook zeggen: om te zien hoe men het in die tijd ook had kunnen aanpakken, een manier van werken die oeverloze discussies en patstellingen had kunnen vermijden en toch een degelijke lange termijn strategie had kunnen opleveren, is het nuttig om de Strategische Visie 2020 tegen het licht van een aantal standaarden en principes voor effectief beleid maken te houden.

Daarom komen die standaarden en principes op het tableau, overigens steeds met respect voor de omstandigheden waaronder toen aan die Strategische Visie 2020 is gewerkt.

2.2.3 Commentaar

1. Hoe analytisch was het proces?

Hoewel men zegt dat het proces ook analytisch is benaderd, is de interactiviteit vooral gericht geweest op het inventariseren van ideeën. Daarmee heeft de interactieve aanpak het karakter gekregen van het verzamelen van ‘wensen van mensen’. Een lijst van wensen is echter nog geen strategische visie. Niet alleen omdat wensen uiteenlopend, maar soms ook conflicterend zijn. Daarom moesten ambtenaren enige orde aanbrengen – door het ontwerpen van vier verschillende scenario’s – in het geheel van meningen die uit de lokale samenleving naar voren kwam. Het

heeft er de schijn van dat ‘het analytische’ voornamelijk heeft gespeeld in die ombouw van de ‘wensen van mensen’ naar de vier politieke scenario’s.

Dit is een gebruikelijke, maar niet correcte gang van zaken. Wensen, in de zin van doelen, moeten de vrucht zijn van het antwoord op de vragen:

- ☐ Welke zijn de belangrijkste problemen waar we nu en straks mee zitten?
- ☐ Waar komen die problemen vandaan, dus wat zijn hun oorzaken?

Deze twee vragen zijn diagnostisch/analytisch en markeren punt A, de plek waar de beleidvoerder niet wil zijn. Daarna volgt de vraag:

- ☐ Wat kunnen we aan het elimineren van die oorzaken doen, dus wat is politiek, financieel, regionaal haalbaar?

Het antwoord op die vraag markeert de politiek-bestuurlijke interventiepunten. Dus geeft aan waar men politiek wenst in te grijpen in het oorzakelijk complex dat onder de problematiek ligt. Daardoor ontstaat zicht op de obstakels die verwijderd moeten worden voor het bereiken van een betere situatie in de toekomst, punt B. Het verwijderen zelf is dan een doel. Zo ontstaat een beeld van ‘de doelen’. In methodologische terminologie: een beeld van de plaatsen/stations die gepasseerd moeten worden op de diverse wegen van A naar B.

Het interactieve proces is niet langs dit soort analytische standaarden en principes geleid. Of dat de gemeente valt aan te rekenen is de vraag. Zoals Capelle opereert, zo doen de andere gemeenten dat ook. Men kent die standaarden en principes niet. Dus is er ook geen oordeel te vellen over de kwaliteit van de toepassing daarvan. Wel kan worden gezegd dat het ‘interactieve’ proces, zoals gezien door de ogen van de gemeente, met veel elan, drive en overtuigingskracht is gestart en ruim een jaar goed is onderhouden en gevoed. Wat dat betreft niets dan lof.

Bij die lof past als separate kanttekening dat in de interactie steeds de nadruk is gelegd op een persoonsgerichte benadering. Niet via instrumenten als anonieme enquêtes, die alleen maar een kwantitatieve representativiteit creëren, maar door veel persoonlijke gesprekken is een basis gelegd voor datgene wat Capelle in de toekomst zou moeten zijn. Die kwalitatieve representativiteit is bij dit soort processen het belangrijkste.

Tot slot nog dit. Het ontbreken van inzicht in standaarden en principes die bij interactief beleid maken horen leidt er in de praktijk van veel gemeenten toe dat men zijn toevlucht neemt tot het bedenken van scenario’s. Onvoldoende wordt beseft dat scenario’s in de regel fantasieverhalen zijn, die beleidsmatig het karakter hebben van zogeheten voluntaristisch beleid maken (‘ik zou zo graag ...’), en om die reden nauwelijks enige richtinggevende betekenis hebben voor beleidssectoren die daarna aan dergelijke scenario’s invulling moeten geven. En dat blijkt dan ook, zoals we straks zullen laten zien.

2. Hoe juist zijn de punten A en B?

Punt A van het schema aan de linkerkant is op indirecte manier uit de tekst afgeleid. Die staat dus niet als zodanig letterlijk als een formulering van de ongewenste situatie in de tekst. Dat had wel moeten gebeuren. Een succesvol beleidvoerder zegt helder en duidelijk vanuit welke ongewenste situatie het beleid vertrekt. Als dat impliciet blijft, zoals hier het geval is geweest, is het bij een tussentijdse evaluatie erg moeilijk om te monitoren of, en zo ja in welk opzicht of in

welke mate, men niet langer meer in die ongewenste situatie zit. Het is echter aannemelijk dat wat wij in punt A hebben geformuleerd min of meer het gedeelde gevoel vertegenwoordigt van allen die aan het proces deelnamen.

Punt B, de tekst aan het einde van het schema, staat er wel letterlijk in, hoewel nergens een zin begint met: “Beste lezer, let even op, nu volgt in een paar volzinnen waar wij in 2020 met de stad willen uitkomen”. Dus de tekst in het rechterblok is door ons zelf uit de nota geplukt (p. 14) en wegens zijn visionaire terminologie geïnterpreteerd als de kennelijke B voor 2020. Ook hier gaan we ervan uit dat dit een gedeelde perceptie is van een ieder die heeft meegedaan.

De vraag is echter, waar komt die letterlijk uit de nota gehaalde tekst van B vandaan? Het is **niet** de kennelijke vrucht van een week arbeid van het genoemde multidisciplinaire ambtelijke team dat de vier scenario’s ontwierp. Waarom niet? Omdat het uiteindelijk gekozen scenario Gazelle Capelle met de volgende tekst begint, een tekst van het karakter van een B, en op onderdelen lijkend op die van het schema van de Strategische Visie ter linkerzijde, maar toch bepaald niet een identieke tekst:

“Gazelle Capelle kent een actief lokaal beleid. Dienstverlening staat voorop en is vraaggericht. Door de goede onderlinge verbindingen is de stad één geheel, zonder dat de wijken hun eigen karakter hebben verloren. Gazelle Capelle heeft een bruisend stadshart met horeca, winkels en centrale voorzieningen. Elke wijk heeft een voor ieder toegankelijk multicentrum waarin de verschillende voorzieningen (zorg, onderwijs, sport en winkels) zijn gehuisvest. Hier komt de Capellenaar voor zijn dagelijkse boodschappen en sociale contacten. Voor grotere inkopen en uitgebreidere voorzieningen gaat de Capellenaar naar het stadshart met het ruime stadspark en de goede parkeervoorzieningen. Tal van buurten zijn geherstructureerd waardoor de leefbaarheid hoog en de betrokkenheid groot is. Het cultuurhistorisch erfgoed, panden en gebieden zoals het Beijerinck gemaal, de Dorpsstraat, Oude Plaats e.d. en ’s-Gravenweg e.o. worden gekoesterd als parels. De samenhang van dit erfgoed binnen Middelwatering en Schenkel en met andere Capelse wijken is versterkt. Het herbouwde Slot is het middelpunt van cultuurhistorisch Capelle. Met de IJsselboulevard en het Vuyckpark vormt dit, naast het Schollebos, het recreatieve hart van Gazelle Capelle.”

Qua visionaire terminologie is deze tekst perfect. Op taalkundig correcte wijze staat hier een formulering van een toekomstig gewenste situatie. Zo ziet men Capelle in 2020. Maar het blijft duister waar die woorden vandaan komen. Uiteraard zijn ze op een of andere manier ontleend aan al het verzamelde materiaal tijdens het interactieve proces. Maar zulke teksten krijgen pas overtuigingskracht en een lange levensduur als de opstellers van zulke woorden het vermogen hebben om met enkele eenvoudige handgrepen te laten zien dat zo’n tekst niet uit de duim is gezogen maar zijn bedding heeft in een diep doorvoeld besef van de interactief betrokkenen dat dit het punt B is waar iedereen zich voor moet gaan inspannen.

Een tweede kritische observatie is, dat deze tekst niet in overeenstemming is met punt B uit de Strategische Visie 2020. Natuurlijk is met enige goede wil te begrijpen dat deze tekst lijkt op punt B in het schema, maar zo mag men niet omgaan met de uitgangspunten van een lange termijn strategische visie. Altijd, en onder alle omstandigheden, moet men de zaken op precies dezelfde manier formuleren. Anders sluipst vanaf het eerste begin onzuiverheid en onduidelijkheid het veranderingsproces binnen. Als men iets omschrijft als ‘vulpen’ moet men

het daarna nooit ‘schrijffapparaat’ noemen. Als men iets aanduidt als ‘huis’ mag het daarna niet ineens veranderen in ‘woning’. Mensen hebben namelijk de neiging om ogenschijnlijk gelijkaardige begrippen verschillend te interpreteren. Een beleid dat begint met ‘huis’, vervolgens overloopt in ‘woning’ en daarna doorschiet naar ‘verblijfplaats’ is een vrijbrief voor vervolgbeleid dat niet meer in zijn oorspronkelijke bedoelingen herkenbaar is.

Als algemene opmerking geldt dat dit – het voortdurend loslaten van benamingen en nummeringen – een dominant kenmerk is van het beleid na de Strategische Visie 2020 van juli 2000. Elk stuk dat daarna op tafel komt wijkt weer af van de tekst die eraan voorafging. Dat duidt, zeker in de periode 2000 tot eind 2005, op een gebrek aan beleidsdiscipline om consequent de zaken bij de juiste naam te blijven noemen, of, als nieuwe omstandigheden aanleiding geven tot aanpassing daarvan, helder te formuleren waarom men kiest voor een andere naam of nummering. Daarnaast speelt het gegeven dat bij wisseling van het personeel een stukje collectief geheugen verdwijnt waardoor het moeilijker wordt de koers van Capelle 2020 vast te houden. Ook door het ontbreken van centrale regie op dat punt, althans in de eerste twee-drie jaren na vaststelling van de Strategische Visie 2020. Maar daarover later.

3. Hoe juist zijn de wegen tussen A en B?

De Strategische Visie 2020 onderscheidt zeven wegen die Capelle vanuit de ongewenste situatie van punt A in 2000 moeten leiden naar de gewenste situatie van punt B in 2020. Ook hier geldt de vraag: waar komen die wegen vandaan? En ook hier is het antwoord dat ze natuurlijk op een of andere manier zijn afgeleid uit het onderliggende materiaal van het interactieve proces. Ze staan overigens letterlijk op de pagina’s 16 en 17 van de Strategische Visie van juli 2000.

Voor een stevig toekomstig beleid zou het wenselijk zijn geweest als de opstellers van deze zeven wegen de onweerlegbare herkomst van deze trajecten zouden hebben vastgelegd. Dat daarover twijfel mogelijk is volgt bijvoorbeeld uit de constatering dat het scenario van Gazelle Capelle niet zeven maar acht wegen kent, die bovendien voor een deel afwijken van de zeven uit de Strategische Visie. Die acht heten: Wonen, Zorg en Welzijn (is afwijking), Werk, Recreatie, Scholing (is afwijking), Infrastructuur (is afwijking), Veiligheid en Functie van het centrum (is afwijking).

Het is voor ons geen probleem om te aanvaarden dat deze wegen uit het scenario Gazelle Capelle erg veel op die van de Strategische Visie lijken. Maar al met al biedt het geen vaste ondergrond voor een goede evaluatie.

4. Hoe juist zijn de doelen op de wegen tussen A en B?

De teksten op de wegen tussen A en B komen ook rechtstreeks van de pagina’s 16 en 17 van de Strategische Visie 2020. Wij hebben ervoor gekozen om die aan te merken als de doelen (dus de plaatsen/stations) die gepasseerd moeten worden op weg van A naar B. Daarover valt echter te twisten. Die teksten zijn namelijk niet geformuleerd als ‘doel’ maar als ‘actie’. Dus strikt taalkundig gezien zouden we ze niet op die wegen hebben mogen plaatsen. Maar als we dat niet zouden hebben gedaan, zou de Strategische Visie 2020 een gat vertonen: wel een visie op 2020, wel de wegen die daarna toe leiden, wel een aantal acties, maar niet een aantal doelen (als laag tussen weg en actie) die met die acties vervuld moeten worden.

2.2.4 Tussenconclusie

De Strategische Visie 2020 is een sympathiek lange termijn plan. Maar haar functie lijkt meer te zijn geweest het creëren van een sfeer van ‘gezamenlijk de schouders onder een vernieuwend Capelle steken’, dan van een heldere architectuur met een duidelijk bestek van dat nieuwe bouwwerk in de toekomst. Kenmerkend voor deze visie is het elan om aan de slag te gaan, meer dan weten waar je zou willen uitkomen en hoe je dat gaat bereiken. In de terminologie van architectuur en bestek: men schetst een idee van een te bouwen fraaie villa, waarbij iedereen zo zijn eigen beeld kan hebben van de aard en omvang van die villa, zodat daarna de daadwerkelijke bouw ervan leidt tot verdiepingen, balkons, kelders, schoorstenen, tuinen en andere elementen van een villa die men niet kan weren door te wijzen op kennelijke afwijkingen van de oorspronkelijke architectuur en het daarbij horende bestek.

Het proces is duidelijk interactief geweest. Maar dan primair met het oog op communiceren met de lokale bevolking. Capelle 2020 is vooral vanuit de afdeling communicatie opgezet en geleid. De betrokkenheid vanuit de sectorale vakafdelingen was minder. Door het interactieve campagneachtige karakter is dat proces versterkt.

Maar het interactieve proces is bepaald niet hetzelfde als interactief beleid maken. Anders gezegd: men kan communiceren in alle soorten en maten, maar daarmee is het nog geen interactief beleid maken, laat staan het ontwerpen van een hechte en doordachte lange termijn strategie. Timmeren kan men op allerlei manieren, maar een houten leunstoel maken is een specifieke vorm van timmeren die specifieke kennis en vaardigheid vereist bij de vragen: WAT heb je dan nodig en HOE moet je het doen? Die twee vragen verwijzen naar de standaarden en principes die gekend en gerespecteerd moeten worden bij interactief beleid maken.

Het niet toepassen van dergelijke standaarden en principes leidt automatisch tot een tamelijk zwak instrument als dat van scenariodenken. Scenario’s zijn in de regel bedenksels met een zeer geringe beleidsmatige betekenis. Ze hebben vaak het karakter van ‘het kan vriezen en het kan dooien’. En bieden daarmee geen helder en richtinggevend perspectief voor de daarna uit te voeren sectorale invulling en verdieping. Anders gezegd: de diverse beleidssectoren kunnen gewoon hun gang gaan. En dat gebeurt dan ook, zoals straks zal blijken.

We kunnen dit overigens ook op een andere manier uitdrukken. Men kan de Strategische Visie 2020 op twee manieren waarderen:

- ☐ het is een open verhaal waarin niets op voorhand is dichtgetimmerd, zodat de sectoren naar eer en geweten aan de slag kunnen gaan om toegevoegde waarde te leveren in het traject van 2000 tot 2020; als zodanig is het doel om de collectieve wil van de stad te mobiliseren geslaagd;
- ☐ het is een vaag en voluntaristisch verhaal zonder richtinggevende elementen, zodat de sectoren daarna hun eigen gang kunnen gaan; als zodanig is de toch wel onderliggende gedachte om een lange termijn beleid een stevig fundament te geven niet geslaagd.

Bij het beoordelen van het sectorale beleid vanaf 2000 wordt straks duidelijk dat beide waarderingen kloppen. Daarop vooruitlopend schetsen we alvast in zeer grote lijnen de volgende tussenconclusies. Dat vergemakkelijkt een goed begrip van de paragrafen die straks volgen.

De eerste jaren is door een verkokerde aanpak sprake van divergeren van de oorspronkelijke Visie-bedoelingen. Na de vaststelling van de Strategische Visie 2020 heerste, tot ergens in 2002,

bij Stedelijke Ontwikkeling het gevoel ‘de stad is af, we moeten ons meer op beheer gaan richten.’ Dat verklaart voor een deel de betrekkelijke afstandelijkheid van die sector ten opzichte van Capelle 2020. Ook de sector Welzijn en Educatie teerde nog op de welzijnsvisie die tegelijk met de Strategische Visie 2020 in juli 2000 was vastgesteld. Tegelijk speelde de omstandigheid dat Stedelijke Ontwikkeling beleid ontwierp op macroniveau, en Welzijn en Educatie op microniveau. De organisatie kende daarmee een behoorlijke kloof in de benadering van de Strategische Visie 2020.

In de loop van 2003 begon Stedelijke Ontwikkeling de noodzaak van een strategische visie meer en meer te onderkennen. Dat leidde tot het ontwerpen van de Structuurvisie (zie later). Dit viel samen met het besef dat de stad nooit af is en de eerste naoorlogse herstructurering die zich aankondigde. Diverse marktinitiatieven vroegen om een strategische visie als afwegingskader. Daaruit zijn later de *task force* locaties voortgekomen. Het gevolg was de start van een proces waarin diverse kaderstellende nota's (structuurvisie, nota hoogbouw, woonvisie) werden ontwikkeld. En dan zien we vanaf eind 2005 een convergerende beweging die het sectorale weer meer in de bedding van de oorspronkelijke bedoelingen van 2000 brengt. Omdat daarin het ‘meer bouwen’ een markant aspect is leidt dat in 2006 – bij het aantreden van de nieuwe raad – meteen tot de vraag ‘Willen wij dat wel?’. Het dispuut daarover – via de Motie Denkpauze – heeft geleid tot dit evaluatieonderzoek.

Tot slot nog dit. De Strategische Visie 2020 had in de eerste twee-drie jaar geen eigenaar en kon daarom ternauwernood fungeren als strategisch en richtinggevend ‘moederdocument’ voor alle beleid dat daarna zou gaan verschijnen. Dit bood tevens het risico dat bij nieuwe raadsperioden, en daaraan gekoppelde collegewerkplannen, opmerkingen in de trant van ‘Past dit wel in de Strategische Visie 2020?’ konden worden beantwoord met “Strategische Visie 2020? Wat is dat?” Pas na de reorganisatie van het ambtelijk apparaat – met de invoering van het directiemodel – kwam gaandeweg meer concentratie op de Strategische Visie 2020.

De hierna volgende paragrafen staan in het teken van wat er gebeurt als er onvoldoende beleidstechnische kennis en discipline aanwezig zijn.

Dit is een van de drie nadere uitwerkingen en invullingen van de Strategische Visie 2020.

Hel op maat
Inspele n op
u ernieuwinge
veranderinge
bedrijfsuering
lechnologisch
ontwikkeling.

Het opimized
 bevullen van
 bedrijfslocaties
 en de
 (inter)nationale
 corridors.

Hel was borger
van de
bereikbaarheid u
bedrijven van de
periferie van de
stad.

Heil uitbreiden
van de lokaal
verzorgende
bedrijven in de
wijken.

Heel bewonderen
van de
werkgelegenheid.

Hel verbeiden van
de kansen van
werkzoekenden.

Deze ambities uit de Stedelijke Visie moeten worden vervuld door de volgende projecten en maatregelen in het

- 2.1 Synergie onderneming en onderwijsinstellingen
- 2.2 Onderzoek kinderopvang en leuwerken
- 2.3 Studie politieke hoofdweggebied
- 2.4 Fundamentele biologie De Meire
- 2.5 Onderzoek de belasting
- 2.6 Goede samenwerking voor starters
- 2.7 Individuele benadering langdurig werklozen

Nota bene 1:
De genummerde teksten zijn een selectie van projecten of maatregelen uit het Meerderejarenprogramma van de Vrije Biedelijke Vernieuwing (juli 2000).

Wato bene 2:
De drie horizontale lijnen: Economie en Werkgelegenheid, Botsaal en
Fysiek zijn de drie pijlers van het Grote Stedenbeleid

Nota bene 2:
Dit schema leidt tot een mengvorm van 'ietsje' Grote velden beleid de Strategische Veld/Bled owerplan 2020, de Veld/Bledelijke Vernieuwing en het Meerjarenprogramma uit die Bledelijke Veld.

Let op: de Viste richt zich op de gewenste situatie voor 2005, met doorkijk naar 2010, maar is niet bedoeld voor 2020.

Economie en werkgelegenheid
In 2010 zijn er 10% meer arbeidsplaatsen in Capelle dan op 1 januari 2000.

Voor de huidige bewoners biedt Capelle de
 mogelijkheid van aantrekkelijke woonmilieus
 met een goed sociaal klimaat, die passen bij
 elke levensfase. Rekening houdend met
 demografische en economische
 ontwikkelingen, wordt gestreefd naar een
 evenwichtige samenstelling van
 leeftijdsgroepen in de stad.

Capelle is in 2010 een aantrekkelijke stad met een eigen identiteit en positie in de regio. Een stad met een scala aan aantrekkelijke woonmilieus en met een gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven.

Er zijn de nodige zorgen over de economie, de werkgelegenheid, het sociale en fysieke leefklimaat.

Sociaal

De bevordering van zelfredzaamheid en sociale cohesie. Capelle naem moeten zóler kunnen deelnemen aan he l maatschappelijk verkeer en sociale verbanden moeten stand worden gehouden.

Groepen als jongeren, ouderen, werkzoekenden en minderehden, krijgen extra aandacht. Een aantal van hen kan niet zonde meer actief deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Speciale voorstellingen voor speciale groepen is in een aantal gevallen bewezen.

De Capelse instellingen bieden een samenhangend en ook gezamenlijk aanbod aan activiteiten en voorzieningen. De instellingen zijn, voor zover wettelijk, vrijgemaakt, en waar mogelijk, geconcentreerd op één locatie blijven gebrachd. Het aanbod wordt ingeslemd op de vraag.

Extrazondach | krijg | he |
uelligheidsbeleid in de
gemeente.

Deze ambities uit de Stedelijke Visie moeten worden vervuld door de volgende projecten en maatregelen te be-

- 3.1 Zelfredzaamheid en sociale cohesie
- 3.2 Aandachtspunten doelgroepen
- 3.3 Brede scholen
- 3.4 Capelle uitleen stad

Fvsjek

Capelle heeft in 2020 een herkenbare identiteit

Door geleiding van de
mobiel te de bereikbaarheid,
verkeersveiligheid en
leefbaarheid in de gemeente
te vergroten.

In 2010 bleef Capelle een aantrekkelijk en gedifferentieerd aanbod van woonmilieus dat voldoet aan de vraag van de verschillende (doel)groepen die samen de Capelse bevolking vormen.

De kwaliteiten van de woonomgeving – groen, water en ruimte – worden geoptimaliseerd.

Deze ambities uit de Stedelijke Visie moeten worden vertaald door de volgende projecten en maatregelen in het Meerjarenprogramma gerummend:

- 4.1 Structuren identiteit
- 4.2 Stadscentrum Industrie De Nieuw
- 4.3 De Bergen
- 4.4 Middelenwater (Wet)
- 4.5 Scholten Oost
- 4.6 De Hoeken
- 4.7 De Temp en De Diepen
- 4.8 Parkeertoren woningbouw
- 4.9 Kwaliteitsverbetering woonomgeving
- 4.10 Bodemsanering

Let op: hier wordt Koch doorgerekend naar 2020 en bovendien getimeeerd als doel en niet als actualiteit zoals de teksten hierboven.

2.3 Hoe past de Visie Stedelijke Vernieuwing 2000-2010 in de Strategische Visie 2020?

DEEL A

2.3.1 De onderlinge relatie tussen beide documenten

In dezelfde periode waarin de Strategische Visie 2020 tot stand kwam speelden ook andere visies op de toekomst van Capelle aan den IJssel. Met name de Welzijnsvisie, die straks in 2.4 aan de orde komt, en de Visie Stedelijke Vernieuwing van juli 2000, die hier aan de linkerkant is afgebeeld. Het was de bedoeling dat de in de raadsvergadering van juli 2000 gelijktijdig aangenomen Visie Stedelijke Vernieuwing anticipeerde op de Strategische Visie 2020. Maar de nota Visie Stedelijke Vernieuwing zegt daarover (p. I):

“Door de parallelle besluitvorming was het niet mogelijk om in dit stadium een aantal ambities toe te spitsen op de specifieke kenmerken van de strategische visie. In de Visie Stedelijke Vernieuwing is, bijvoorbeeld de ambitie ‘Capelle heeft in 2020 een herkenbare identiteit’ nog niet toegespitst op de identiteit die de Strategische Visie beoogt. In de uitwerking en de implementatie zal de afstemming plaatsvinden.”

Dat tekent de Visie Stedelijke Vernieuwing als een sectoraal beleidsdocument dat eerder naast, dan onder de Strategische Visie 2020 staat. Dus eerder het beeld van twee zusjes, dan een moeder-dochter relatie.

Overigens is ook deze Visie Stedelijke Vernieuwing op een interactieve manier tot stand gekomen. Vertegenwoordigers van Wijkoverlegplatforms, raadsleden, woningbouwcorporatie en collega-ambtenaren van Welzijn hebben aan de compositie van deze nota meegewerkt.

2.3.2 Commentaar

1. Hoe analytisch was het proces?

Uit de geraadpleegde documenten valt niet te achterhalen in hoeverre het componeren van de Strategische Visie en de Visie Stedelijke Vernieuwing gescheiden trajecten zijn geweest, dan wel of er voortdurend interactie tussen beide wordingsprocessen heeft plaatsgevonden. Naar het ons voorkomt werkte een groep via een proces van buiten naar binnen aan de Stadsvisie, en een andere groep van binnen naar buiten aan de Visie Stedelijke Vernieuwing. Weliswaar in de wetenschap dat beide documenten een nauwe relatie met elkaar zouden moeten hebben, echter zonder dat dit in die documenten zelf duidelijk is geworden.

Men ziet bij het doornemen van de stukken een vorm van verwarring, in die zin dat het erop lijkt dat de ene groep denkt dat de Strategische Visie 2020 een bron van materiaal moet bevatten waarmee de opstellers van de Visie Stedelijke Vernieuwing hun voordeel zouden moeten doen. Aan de andere kant valt te proeven dat de opstellers van de Visie Stedelijke Vernieuwing het idee hebben dat hun stuk materiaal bevat ten behoeve van die Stadsvisie. Al met al zijn het twee nogal verschillende stukken geworden.

2. Hoe juist zijn de punten A en B?

Punt A is herleid uit de tekst van de Visie Stedelijke Vernieuwing, maar lijkt niet echt op die van de Stadsvisie. Hetzelfde geldt voor punt B. Niet alleen zijn dat verschillende teksten, ook wordt niet duidelijk of, en zo ja welke tekst een voorwaardelijk of opvolgend karakter heeft ten opzichte van de andere tekst. Ervan uitgaande dat de Stadsvisie de ‘moeder’ der documenten is, en dat alles wat daarna volgt een verdere uitwerking en/of verdieping van die ‘moedertekst’ zou moeten zijn, had men mogen verwachten dat de Visie Stedelijke Vernieuwing een rechtlijnige uitwerking van wegen, doelen en acties van de Stadsvisie zou bevatten. Echter, die Visie Stedelijke Vernieuwing is een eigenstandig verhaal dat alleen op onderdelen elementen bevat die men ook in de Stadsvisie tegenkomt. En dan ook nog op een niet-eenduidig schaalniveau. Wat in de Stadsvisie het schaalniveau heeft van een weg tussen A en B, staat in de Visie Stedelijke Vernieuwing deels onder punt B en deels (onder een nieuwe weg Fysiek) op het niveau van een doel.

3. Hoe juist zijn de wegen tussen A en B?

De Visie Stedelijke Vernieuwing kent geen zeven wegen tussen A en B, maar slechts drie. Die zijn ontleend aan de indeling van de drie pijlers uit het *Grote stedenbeleid*. Dus die wegen komen niet uit de Strategische Visie 2020, maar hebben een geheel andere herkomst. Dat is te begrijpen als men weet dat stedelijke vernieuwing betaald wordt met rijks gelden, al dan niet door tussenkomst van de provincie, en dat het rijks kader (wetgeving en beleid) daarvoor maatgevend is. Maar gezien vanuit een evaluatief kader is die Visie Stedelijke Vernieuwing een vreemde eend in de bijt van de Strategische Visie 2020. Uiteraard liggen er overeenkomsten. Die stedelijke vernieuwing gaat immers over Capelle zelf en niet over Terneuzen, maar het zou te ver voeren om te stellen dat de Visie Stedelijke Vernieuwing als zodanig gezien kan worden als een vanzelfsprekende stap uit punt A van de Stadsvisie naar het punt B van dat Capelle 2020.

In de metafoor van de landkaart: de Strategische Visie 2020 zei dat men langs zeven hoofdroutes naar het ‘Rome’ van Capelle 2020 zou gaan koersen, maar op hetzelfde moment legt de raad in juli 2000 een andere kaart op tafel waarin staat dat zich ergens tussen die zeven hoofdroutes een onderliggend wegennet bevindt van een drietal subwegen, zonder dat je kunt zien waar die dan lopen. Je kunt dus niet zien of die subwegen Economie en Werkgelegenheid, Sociaal en Fysiek bij een van de zeven hoofdroutes horen, of verspreid over meer dan een van de zeven hoofdroutes ergens aantakken op die hoofdroutes.

4. Hoe juist zijn de doelen op de wegen tussen A en B?

Door die afwezigheid van gedisciplineerde afstemming tussen de Stadsvisie 2020 als het ‘moederdocument’ enerzijds, en de Visie Stedelijke Vernieuwing anderzijds, valt er weinig op te merken over de doelen die op de drie wegen van die kaart staan. Soms lijken ze op wat er in de Stadsvisie staat, soms niet. En ook hier worden doelen en acties taalkundig door elkaar gehaald.

2.3.3 Tussenconclusie 1

Het zou onjuist zijn om te stellen dat de kaart van de Visie Stedelijke Vernieuwing het beeld geeft van het onderliggend wegennet van Moskou, want zo ver ligt die Visie Stedelijke Vernieuwing niet van het ‘moederdocument’ af. Maar waar je je bij het uitvoeren van de Visie Stedelijke Vernieuwing dan wel bevindt – vergeleken met de koersen die de Stadsvisie uitzette – is echter de vraag. Op zijn hoogst kan men zeggen dat de diverse ambtelijke groepen binnen de

gemeente omstreeks juli 2000 waarschijnlijk met min of meer dezelfde dingen bezig waren ter bevordering van het algemeen Capelse belang.

**Capelle 2020: prioriteit projecten
Stedelijke Vernieuwing 2000-
2005, mei 2001**

DEEL B

*Dit is de prioritering van de Visie
Stedelijke Vernieuwing van juli 2000,
gebaseerd op prestatievelden conform
de Wet Stedelijke Vernieuwing.*

Visie op de
toekomst van
de stad

Samenhang
tussen be-
leidsterreinen

Samenhang
tussen schaal-
niveaus

Kansen
benutten

Aanbod van
gevarieerde
woonmilieus

Omgevings-
kwaliteit

Zorgvuldig
ruimtegebruik

Betrokkenheid
(burgers en
private parti-
jen) vergroten

Er is geen geld
op andere ma-
nier beschik-
baar

Het project
komt recht-
streeks ten
goede aan de
gebruikers

Zoveel moge-
lijk gebruikers
profiteren van
de uitvoering
van het project

Functionele ontwikkeling Mienl (2.4)	Zelfredzaamheid en sociale cohesie (3.1)	Pondschilderij en jongeren (3.2)	Bredeschool (3.3)	Capelle veilige stad (3.4)	Structuur en identiteit (4.1)	Herontwikkeling stadscentrum (4.2)	Kwaliteitsverbe- tering woonom- geving (4.5)	Probleemv. 1
Nota bene 1: De genoemde teksten zijn een geleide vandelijke projecten of maatregelen uit het Meerjarenprogramma van de Vrije Stedelijke Vernieuwing (juli 2000) die bijdragen aan de Strategische Visie 2020 (juli 2000). Nota bene 2: De prestatievelden zelf komen uit de Wet Stedelijke vernieuwing die via de provincie aan Capelle een investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing geeft voor die projecten die binnen de prestatievelden vallen								Geleide gemeentelijke Prestatievelden en Voorwaarden voor stedelijke projecten
			Bredeschool (3.3)	Capelle veilige stad (3.4)		Herontwikkeling stadscentrum (4.2)		Probleemv. 2
						Herontwikkeling stadscentrum (4.2)	Polenities Hoogweggebied (2.3)	Probleemv. 3
Functionele ontwikkeling Mienl (2.4)			Bredeschool (3.3)			Herontwikkeling stadscentrum (4.2)	Sociale maatre- gelen De Hoeken (4.6)	Probleemv. 4
Functionele ontwikkeling Mienl (2.4)						Herontwikkeling stadscentrum (4.2) Herontwikkeling de Bergen (4.3) Herontwikkeling Middelwatering- West (4.4) Herontwikkeling Scholteus- Oost (4.5)		Probleemv. 5
				Capelle veilige stad (3.4)		Herontwikkeling de Bergen (4.3)	Kwaliteitsverbe- tering woonom- geving (4.5)	Probleemv. 6
			Bredeschool (3.3)			Herontwikkeling stadscentrum (4.2) Herontwikkeling Scholteus- Oost (4.5) Herontwikkeling Middelwatering- West (4.4)		Probleemv. 11
						Herontwikkeling stadscentrum (4.2) Herontwikkeling Scholteus- Oost (4.5) Herontwikkeling de Bergen (4.3)	Kwaliteitsverbe- tering woonom- geving (4.5) De Hoeken (4.6) Onderzoek Kinderopvang en leuwerken (2.2)	Probleemv. 10
Onderzoek Functionele ontwikkeling Mienl (2.4)							Sociale maatre- gelen woonom- geving de Terpen de Diepen (4.7)	Onderzoek Kinderopvang en leuwerken (2.2)
Functionele ontwikkeling Mienl (2.4)	Zelfredzaamheid en sociale cohesie (3.1) Individuele bereide- ring langdurig verlozen (2.7)		Bredeschool (3.3)	Capelle veilige stad (3.4)		Herontwikkeling stadscentrum (4.2) Herontwikkeling de Bergen (4.3) Herontwikkeling Middelwatering- West (4.4) Herontwikkeling Scholteus- Oost (4.5)	Sociale maatre- gelen woonom- geving de Terpen de Diepen (4.7) De Hoeken (4.6) Particuliere wo- ningverbetering (4.8) Bodemstering (4.10) Bodemstering (4.10) De Hoeken (4.6)	Overeenkomst
	Zelfredzaamheid en sociale cohesie (3.1)	Pondschilderij en jongeren (3.2)				ID BII		Overeenkomst

Capelle in 2020

Geen (afleidbare tekst) beschikbaar.

DEEL B

Aan de linkerkant ziet u een schema dat DEEL B is gedoopt. Het is de Visie Stedelijke Vernieuwing, ongeveer een jaar na zijn vaststelling in juli 2000. We zien een beeld dat geheel niet meer lijkt op de oorspronkelijke kaart met zijn drie wegen conform de pijlers van het *Grote stedenbeleid*. Hier staan nu elf wegen tussen A en B. Hoe komt dat? Omdat rijks- en provinciaal beleid eisen dat men de aanpak van de stedelijke vernieuwing perst in het keurslijf van de zogeheten ‘prestatievelden’ krachtens de Wet stedelijke vernieuwing. En dat zijn die elf wegen tussen A en B.

Natuurlijk kan iedereen zien dat die wegen op een of andere manier ‘iets’ met de oorspronkelijke Visie Stedelijke Vernieuwing hebben. Alsook de doelen, veelal geformuleerd als actie; die komen uit het Meerjarenplan (MOP I) dat als bijlage bij de oorspronkelijke Visie Stedelijke Vernieuwing zat. Maar door deze rijks- en provinciale interventie is de gehele habitus van die stedelijke vernieuwing meer georiënteerd op het binnenhalen van subsidies, dan op het houden van aansluiting bij de Strategische Visie 2020.

DEEL C

Dit is, na vier jaar, een verantwoording van de planning, resultaten en uitgaven van de in Deel B beschreven prioritering van de Visie Stedelijke Vernieuwing van juli 2000, gebaseerd op prestatievelden conform de Wet Stedelijke Vernieuwing.

Capelle in 2000

Geen (afleidbare) tekst
beschikbaar

Een paar zaken op een rij:

1. In juli 2000 stelt de gemeenteraad de *Strategische Visie/Stadswerkplan 2020* vast. Dat plan is gebaseerd op een proces van interactieve beleidsontwikkeling waaraan enkele duizenden Capellenaren, ondernemingen en maatschappelijke organisaties hebben deelgenomen.
2. Dat plan is één van de vier scenario's die ambtelijk zijn ontworpen op basis van de inbreng vanuit de lokale gemeenschap. Een belangrijk kenmerk van dat plan is zijn integrale karakter.
3. Op hetzelfde moment, juli 2000, beschikt de gemeente over een *Visie Stedelijke Vernieuwing 2000-2010*. Die bevat doelen, projecten en maatregelen ter uitwerking en invulling van de *Strategische Visie/Stadswerkplan 2020*.
4. Ambtelijk worden deze doelen, projecten en maatregelen voor een deel naar dat *Strategische plan* toegeschreven. Het *Stadswerkplan* gaat fungeren als vehikel dat de doelen van de *Visie Stedelijke Vernieuwing* moet vervoeren.
5. Voor de architectuur van die *Visie Stedelijke Vernieuwing* wordt overigens niet gebruik gemaakt van het *Stadswerkplan*, maar van de indeling van drie peilers uit het *Grote stedenbeleid* (zie schema Deel A).
6. Een jaar later, mei 2001, verschijnt de nota *Capelle 2020: prioriteit projecten Stedelijke Vernieuwing 2000-2005*. Omdat projecten zoals hiervoor bedoeld niet lokaal gefinancierd kunnen worden, moet de gemeente gebruik maken van gelden, via de provincie, krachtens de *Wet Stedelijke Vernieuwing*. Dat zijn de zogeheten ISV-gelden. Om daarvoor in aanmerking te komen moet de gemeente gaan prioriteren. (zie schema Deel B)
7. Door deze prioritering wordt het integrale karakter van het *Stadswerkplan* verlaten. Bovendien vindt men het niet nodig om een aparte projectorganisatie op te zetten. Men laat de uitvoering over aan de betrokken afdelingen. Dat heeft gevolgen.
8. Met de komst van het *Verantwoordingsverslag Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2000-2004* in juni 2005, blijkt dat de rollen tussen de plannen zijn omgekeerd. Het oorspronkelijke, integrale *Stadswerkplan* is niet langer het leidend motief dat dient als het vehikel om de stedelijke vernieuwing te dragen, maar nu is het denken in termen van stedelijke vernieuwing dominant, en verdwijnt het *Stadswerkplan 2020* naar de achtergrond. Het integrale, op processturing gerichte *Stadswerkplan* wordt ingeruild voor een partiele aanpak met het kenmerk van structuursturing.
9. Op die manier is het *Verantwoordingsverslag Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2000-2004* van juni 2005 een onbegrijpelijk document geworden. Het is denkbaar dat hier of daar een enkele ambtenaar nog weet hoe het in elkaar zit, maar aan een gemeenteraad, laat staan aan de lokale bevolking, laat het zich niet meer uitleggen. Het is een warboel met de volgende kenmerken: het is een mengsel van uitgangspunten van het *Grote stedenbeleid*, van de *Wet Stedelijke Vernieuwing*, met pijlers uit het eerste en prestatievelden uit het tweede, met prioritering door de provincie en ook nog eens een eigen prioritering door de gemeente, met afspraken in stadsregioverband, af en toe gekoppeld aan elementen uit het *Stadswerkplan 2020*, met afwijkingen ten opzichte van de *Visie Stedelijke Vernieuwing* uit 2001, met een *Meerjarenprogramma* waarin namen en nummers worden geschrapt, gewijzigd of aangevuld, alsook in de oorspronkelijke prestatievelden, waarin projecten door elkaar lopen en/of veranderen van jaartallen, waarin men het gewicht van projecten op duistere wijze weegt en scoort, waarin zich een onontwarbare mix voordoet van begrippen als ambities, hoofdambities, doelen, kerndoelen, prioriteiten, selecties van prioriteiten, prioriteiten van gemeente, prioriteiten van provincie. Dit biedt verre van een samenhangend beeld zoals geclaimd op p. 9 van het *Verantwoordingsverslag*. In deze warboel is de oorspronkelijke *Strategische Visie/Stadswerkplan* geheel ondergesneeuwd.
10. Het loslaten van de integrale planuitvoering, gevoegd bij de afwezigheid van een aparte projectorganisatie ter bewaking van die integrale aanpak, vormen een belangrijkere oorzaak van het niet halen van de doelen, dan wat het *Verantwoordingsverslag* stelt op p. 30, namelijk dat het niet realiseren van de doelen te wijten zou zijn aan vertraging in de planvorming, verandering van woningmarkt- en economische situatie en een verschuiving van politieke prioriteiten door de verkiezingen. Juist om geen of weinig last te hebben van dergelijke onvermijdelijke externe of interne ontwikkelingen is een integrale projectmatige leiding van de beleidsuitvoering een noodzakelijke voorwaarde. Alleen dan kan de gemeente strategisch sturen.
11. Een en ander doet vermoeden dat het sectorale stedenbouwkundig structuurdenken dominant is dan het samenlevingsproces dat aan de voet van het *Stadswerkplan* heeft gelegen. Welk van de vier scenario's men ook had gekozen, de plannen van de stedelijke visie zouden er altijd in zijn gestopt.
12. Maar met het opstellen van een *Structuurvisie* is bewust gekozen om te komen tot een strategisch kader dat (weer) aansluit bij *Capelle 2020*. Het legt ook verbinding naar rijksbeleid en regionaal beleid (RR2020). De *Structuurvisie 2006-2020* biedt de mogelijkheid om met een schone lei te beginnen.

Capelle in 2020

Geen (afleidbare tekst) beschikbaar.

DEEL C

In juni 2005 vindt een afronding plaats van de projecten stedelijke vernieuwing. Dat gebeurt in de vorm van een Verantwoordingsverslag Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2000-2004. Die verantwoording geschiedt naar de provincie toe, die als tussenpersoon de budgetten voor de invulling van de prestatievelden heeft gefourneerd.

Aan dat Verantwoordingsverslag is geen touw aan vast te knopen. Uit het feit dat de provincie de middelen heeft toegekend mag men afleiden dat de verantwoording kennelijk heeft voldaan aan de eisen die de provincie op dat vlak heeft gesteld. Dat roept overigens de vraag op of de provincie zelf wel wist waar men mee bezig was.

Vanwege deze onbegrijpelijkheden is er van afgezien om DEEL C in de vorm van een schema neer te zetten. In plaats daarvan staat puntsgewijs op een rij hoe men de procesgang van de Visie Stedelijke Vernieuwing tussen 2000 en 2005 moet waarderen.

Dat het Verantwoordingsverslag niet tot aanbevolen literatuur mag worden gerekend heeft alles te maken met de gekunstelde manier waarop de Wet stedelijke vernieuwing gemeenten dwingt dingen op te schrijven op een manier waarvoor men op de lagere en de middelbare school een jaar zou blijven zitten.

2.3.4 Tussenconclusie 2

De Visie Stedelijke Vernieuwing van juli 2000, haar prioritering in 2001 en haar verantwoording in 2005, lijkt een eigenstandig pad te hebben gevolgd om de externe financiering van de stedelijke vernieuwing veilig te stellen, meer dan het oogmerk de bedoelingen van de Strategische Visie 2020 nader in te vullen. Rijks- en provinciale regelgeving hebben hier de koers bepaald.

Wel kan men bij nauwkeurige bestudering van de stukken proeven dat hoe dan ook steeds geprobeerd is met dat stedelijk vernieuwingsbeleid zoveel mogelijk recht te doen aan de bedoelingen van die Strategische Visie 2020, ook al is de aanhaking met die Stadsvisie 2020 beleidstechnisch niet of nauwelijks in die stedelijke visie terug te vinden.

De daadwerkelijk tussen 2000 en 2005 ingevulde projecten en maatregelen krachtens het stedelijk vernieuwingsbeleid vormen daarom zeker geen tegengestelde koers ten opzichte van de Strategische Visie 2020, maar het is moeilijk aan te geven waar het resultaat van 2005 past in het schema van de zeven wegen van de Strategische Visie 2020.

Welzijnsvisie, juli 2000

Dit is de visie op het welzijnsbeleid tussen 2000 en 2010. Het is ontworpen in dezelfde periode als die van de Strategische Visie 2020 en de Visie Stedelijke Vernieuwing 2000-2010. Deze drie documenten worden meestal in één context genoemd.

Wonen en woonomgeving

Capelle moet een herkenbare identiteit krijgen. Dit betekent onder meer specifieke aandacht voor de inrichting van de openbare ruimte en de relatie met de Hollandse IJssel.

De interne en externe bereikbaarheid van Capelle en van de bedrijfsterrainen en de woonwijken wordt verbeterd.

Gewerkt wordt aan een aantrekkelijk en gedifferentieerd aanbod van woonmilieus voor de verschillende groepen, die samen de Capelse bevolking vormen.

Het aanbod van woningen en voorzieningen moet zoveel mogelijk worden afgestemd op de vraag (bijvoorbeeld extra aandacht voor woningen voor starters op de woningmarkt en voor leuveloophers lichte woningen).

De kwaliteiten van de woonomgeving, groen, water en ruimten, worden geoptimaliseerd.

Het stadscharakter wordt versterkt en de voorzieningen in wijken worden zoveel mogelijk geconcentreerd.

Het is mogelijk de twee tussen A en B goed in kaart te brengen. Er hangen namelijk nog twee thema's onder:
- Vrijheid van beweging en de aanpak met drie concrete actiepunten
- Vrijheid met twee concrete actiepunten

Onderwijs

Deze weg tussen A en B kent geen tussenstap, maar gaat over het zoveel mogelijk wegwerken en voorkomen van tekorten en sociale en culturele achterstanden van leerlingen en op de ontwikkeling van de brede school.

Niet worden drie acties gemonitord:
- Brede school
- Stimuleren netwerk rond de school
- Realiseren voordeel van de brede school

Volksgezondheid en welzijn

Deze weg tussen A en B kent geen tussenstap, maar gaat over het scheppen van gelijke kansen op zorg en gelijke toegang tot (zorg)voorzieningen.

Niet worden drie acties gemonitord:
- Uitvoeren van preventieve programma's
- Ontwikkeling van netwerken, scholen
- Toegankelijkheid van zorg en welzijn

Capelle in 2000

Geen (afleidbare) tekst beschikbaar.

Werk en inkomen

Deze weg tussen A en B kent geen tussenstap, maar gaat over het voorkomen van langdurige werkloosheid en sociaal isolement.

Niet worden vier acties gemonitord:
- Plaatsen van goede sociale dienstverleners op werkdagen en in de avond
- Plaatsen van goede sociale dienstverleners op werkdagen en in de avond
- Plaatsen van goede sociale dienstverleners op werkdagen en in de avond
- Plaatsen van goede sociale dienstverleners op werkdagen en in de avond

Kinderopvang

Deze weg tussen A en B kent geen tussenstap, maar gaat over het creëren van voldoende aanbod van kinderopvang.

Niet worden vier acties gemonitord:
- Plaatsen van 1,21 extra opvangplaatsen voor 2003
- Deel van het publieke aanbod wordt voor 2003
- Overgang van een publieke naar een commerciële kinderopvang
- Evaluatie van de kwaliteit van de kinderopvang

Sport, cultuur en recreatie

Deze weg tussen A en B kent geen tussenstap, maar gaat over het toegankelijk maken van de vrijetijdsvoorzieningen voor alle burgers.

Niet worden vijf acties gemonitord:
- Plaatsen van sport- en recreatievoorzieningen op vrijetijdsvrijheid
- Gebruik van vrijetijdsvoorzieningen op vrijetijdsvrijheid
- De IJssel en haar oeververrichtingen als recreatieve gebied
- Huidgevoel van de vrijetijdsvoorzieningen
- Samenwerking met andere aanbesteders van culturele activiteiten en voorzieningen

Capelle in 2010

Men zou in 2010 de volgende visie op 2010 aan de hand kunnen zetten:

Missie: Het welzijnsbeleid is erop gericht een infrastructuur te creëren in Capelle aan den IJssel, waardoor alle burgers kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Daartoe willen wij de sociale samenhang en zelfredzaamheid bevorderen. Wij gaan daarbij zoveel mogelijk uit van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van de Capellenaren.

Doel: Het welzijnsbeleid richt zich dan ook op de versterking van de sociale infrastructuur. Hieronder wordt verstaan "het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen, dat tot doel heeft individuele burgers in hun eigen omgeving de mogelijkheid van volwaardige deelname aan de maatschappij te bieden. Sociale kwaliteit is de kern van het welzijnsbeleid. Economische zelfstandigheid, solidariteit, sociale redzaamheid en actieve deelname aan maatschappelijke processen zijn belangrijke indicatoren voor de mate van sociale kwaliteit van de samenleving.

bezig waren met de eigen sectorale productie die ‘ergens wel iets had met die Strategische Visie 2020’, maar waarbij geen investering heeft plaatsgevonden in de afstemming tussen die stukken.

Zowel bij de compositie van de Strategische Visie 2020, als bij die van de twee sectordocumenten, was het de ambitie een integrale aanpak te presenteren. Echter, door het integrale te doorsnijden met prioriteitsstelling en door het ontbreken van een sectoroverstijgende projectorganisatie voor het bewaken van de integrale planuitvoering, zijn de verschillende beleidssectoren hun eigen plan gaan trekken.

2.4 Hoe past de Welzijnsvisie in de Strategische Visie 2020?

2.4.1 Commentaar

Ook de Welzijnsvisie is van 2000 en ook die zou in het verlengde van de Strategische Visie 2020 een nadere uitwerking daarvan moeten bevatten.

Wat we aan de linkerzijde echter zien is weer een ander schema dan dat van het oorspronkelijke ‘moederdocument’ de Strategische Visie 2020. Punt A valt niet uit de tekst van de Welzijnsvisie te herleiden en punt B bevat een ander soort tekst dan we in de Strategische Visie 2020 zagen. Tussen A en B staan nu zes wegen en die hebben andere namen dan in de Strategische Visie 2020 en in de Visie Stedelijke Vernieuwing.

Het lijkt allemaal wel op elkaar, maar degene die naar de Strategische Visie 2020 kijkt, vervolgens naar de Visie Stedelijke Vernieuwing en dan ook nog naar de Welzijnsvisie, ziet niet een hechte verbinding daartussen, niet een moeder-dochter relatie, niet een uitwerking of verdieping van de twee sectordocumenten ten opzichte van de algemene, integrale strategie die voor de periode 2000-2020 was uitgezet.

2.4.2 Tussenconclusie

In 2000 zijn drie documenten gemaakt waarbij het de bedoeling was dat één document, namelijk de Strategische Visie 2020 zou gaan fungeren als het leidend motief voor de strategische planning tot 2020. De twee andere documenten, moesten, althans dat kan men uit de strategische bedoelingen afleiden, sectorale invullingen gaan geven. Maar als men die stukken in hun architectuur en inhoud nader bekijkt, is niet zonder meer vast te stellen of ze die oorspronkelijke opdracht hebben vervuld. Strikt genomen zijn die documenten alle drie langs een eigenstandig wordingstraject ontworpen, in min of meer dezelfde periode, zonder de aanwezigheid van een projectorganisatie die tijdens de compositie van die stukken erop had kunnen toezien dat de sectordocumenten naar beeld en gelijkenis, en naar inhoud en strekking zich als vanzelfsprekend zouden laten herkennen als een daadwerkelijke nadere sectorale invulling van de Strategische Visie 2020.

Men heeft zijn best gedaan, en het kan niet worden ontkend dat de twee sectordocumenten ‘ergens iets hebben’ met de Strategische Visie 2020. Maar dat lijkt meer op het beeld van drie zusjes, dan op een moeder met twee dochters. Door het ontbreken van beleidstechnische voorwaardelijkheid of causaliteit is het niet mogelijk om vast te stellen of de sectorstukken met hun projecten een stoot hebben gegeven aan een proces van verwijdering uit punt A van de Strategische Visie 2020. En als dat al het geval is geweest valt ook niet vast te stellen hoever zij op de zeven wegen tussen A en B zijn voortgeschreden en of er misschien hier en daar een project uit zijn koers is geraakt.

Wij kunnen niet verder gaan dan vaststellen dat in de periode van het maken van de Strategische Visie 2020 op twee andere fronten groepen met eigen sectorale mensen en invalshoeken druk

Stedelijke beheersvisie, februari 2002 <i>Dit is een nota met beleid voor het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte.</i>	Capelle, karaktervolle woonwijken	Prettige woonomgeving: Eke wijk heeft haar eigen sterke uitstraling. Het eigen karakter van de woonwijken wordt verder versterkt en uitgebouwd. Capelle heeft gemeentheidswoonwijken worden. Wel verdienen de structuur en routes binnen de wijken extra aandacht, dit kan beter. Met name de bijzondere plekken in de wijken verdienen wat aandacht.	Herkenbaarheid: De aanwezigheid van voorstellingen in de wijken en buurten moet helder en duidelijk zijn. Deze plekken in de wijken moeten herkenbaar zijn, en bouwen het inzicht van de omringende woonwijken uit.	Beleving van de burger: De beleving van de burger speelt een belangrijke rol. Dat zijn de 'kanten' van de gemeente. Capelle gaat serieus om met de wensen en vragen van (groepen) burgers. Voor de burger zijn vooral de verzorging (schone en veilige en de beeldkwaliteit (mooie en functionele) duidelijk zichtbaar. De technische staat (heel en vast) merkt hij in veel mindere mate, zolang het op een redelijk peil blijft. Echter elke burger heeft een individueel belang, wel soms tegensprekend is aan dat van andere (groepen) bewoners. Daarom heeft de gemeente een integrale zorg, als uer tegenwoordiger van het algemeen belang.	Geen marginale kwaliteit De gemeente wil de kwaliteit van de openbare ruimte verbeteren. Hierin past geen marginale minimumkwaliteit, die slechts sober en functioneel is. Het moet een kanteler en aantrekkelijker dan kolleiden buiten zichzelf is
	Capelle, meer dan een woonstad	Capelle is meer dan een woonstad: De ambities van Capelle reiken verder dan een woonstad voor velen van nabij. Rotterdam. Een stad met veel ruimte en groen en volop mogelijkheden om te recreëren. Capelle biedt voorstellingen met een bouwrijke uitstraling en functie. In het centrum moet het leuk winkelen zijn, met de nodige cultuur en uitgaansmogelijkheden. Ervoor bedruken is het uitslagklimaat aantrekkelijk, met een groot bereikbaarheid in de nabijheid, en een goede bereikbaarheid. Kortom, een leuke, mooie pleisterige en passende openbare ruimte. Een ijne woonomgeving, en een aantrekkelijk werklimaat.	Bijna aandacht voor bijzondere plekken: In het stadsplan hogere en een gebied aan de uitstraling en representatie van de openbare ruimte. Daarom dient hier bijzondere aandacht aan te worden gegeven. Dit geldt ook voor het oude dorp en 'Het Stof', de hoofdweg, als dragers van de stedelijke verkeersstructuur, en hoogwaardige en een als 'kegaren' in de stad.		
	Capelle, een veilige stad	Voldoen aan de wettelijke zorgplicht: Voor het onderhoud van verhardingen, speelvoorzieningen en bomen zijn wettelijke eisen en plichten vastgesteld. Onveilige situaties mogen niet voorkomen en welke overlast en schade moeten worden hersteld, om aansprakelijkheid te voorkomen. De gemeente handelt deze wettelijke eisen als minimum.	Veilig door goed onderhoud: Op het veilig voelen in de stad heeft het onderhoud een grote invloed. Wanneer de inrichtingselementen heel en onbeschadigd zijn geeft dit een veilig en prettiger gevoel. Het groen moet goed onderhouden zijn. En bij de verhardingen worden gekozen losliggende tegels voorkomen. Belangrijk aandachtspunt is verder natuurlijk een op kleine verlichting.		
	Capelle, schoon en netjes	Baah, heel en veilig: Rommelplooi op straat en in het planloos lokt ongewenst gedrag uit. Zwerfval, onkruiden, bekladde, beschadigingen en rommel geven een overtuigende indruk. Door acties en alerte de buurten netjes te houden neemt ook de beleving van veiligheid toe.	Gratificatie en gewenst: Bekleding met graffiti is ongewenst. De gemeente heeft een actief anti-graffiti beleid dat voorkomt en uitgebouwd wordt. Overleg en samenwerking met andere eigenaars en beheerders wordt gehandhaafd.		
	Aandacht voor duurzaamheid	Langdurige in standhouding: Binnen de aangelegde inrichtingselementen, zoals verhardingen, beplantingen, bomen, straatmeubilair etc. moeten langdurig in stand gehouden worden. Dat betekent enerzijds een wijze van onderhoud die hier op is afgestemd is. Anderzijds dient tijdige rekening te worden gehouden met het uitschakelen van technisch verouderde elementen. Afschrijving is dan belangrijk om voldoende middelen te genereren en niet afhankelijk te zijn van incidentele kredieten.	Reële technische kwaliteit: De kwaliteit van de buitenruimte dient ten minste op een redelijk peil te liggen. Het hoeft niet perfect te zijn, maar het moet wel op een redelijk, algemeen aanvaardbaar niveau te liggen.	Verhardingen technische en beeldkwaliteit goed: Om de verhardingen technisch functioneel op een goede kwaliteit te houden, en daarbij ook een hoge beeldkwaliteit te waarborgen zijn hoogwaardige maatregelen nodig. Daarbij worden geen kleinere oppervlakten met schade hersteld, maar wordt in één keer het hele weggedeelte over de volle breedte aanpak. Hiermee wordt een lappendeken van schade hersteld vermeden.	
	Optimaal gebruik van natuurlijke potenties	Natuurlijk groen waar het kan: Capelle is een stad met veel water en groen. Dit biedt veel mogelijkheden om natuurlijke ontwikkelingen ook binnen de grenzen van het bebouwde gebied een kans te geven. Natuurlijk groen krijgt een plaats waar het kan. In grote gebieden zoals het Scholtenbos, groen op wijke niveau en aan de landschappelijke structuur langs de hoofdwegen. Dus ook in de stedelijke woonomgeving, in de grotere groenstroken, maar niet bij de tuinen van de bewoners. In de structuurelementen zoals straat en aangegroeien.			
	Gekozen kwaliteit integraal doorzetten	Gekozen kwaliteit integraal doorzetten: Wanneer voor een bepaalde kwaliteit is gekozen, dan moet dit zowel in het ontwerp, aanleg, als onderhoud, bij uitdrukking komen. Een hoge kwaliteit bij de stedelijke ontwikkeling van nieuwe wijken zoals 'Faschna' leidt dan automatisch tot een bijpassende (hoge) onderhoudskwaliteit. Dit geldt ook voor de keuzes bij herstructureringsgebieden in de bestaande stad. Echter deze toekomstige ontwikkelingen zijn niet in deze rapportage meegenomen. Wel zijn kwaliteitskeuzes in de bestaande stad consequent doorgezet.			

Capelle in 2020

Geen (afleidbare) tekst beschikbaar.

2.5 Hoe past de Stedelijke beheervisie in de Strategische Visie 2020?

2.5.1 Commentaar

We zijn nu twee jaar verder. Er is in deze Stedelijke beheervisie van februari 2002 duidelijk sprake van een herkenbaarheid ten opzichte van het oorspronkelijke document, de Strategische Visie 2020. In zijn bewoordingen en strevingen is dit het eerste stuk na 2000 waarin men de geest en strekking van de Strategische Visie 2020 terugziet.

Maar ook hier is toch sprake van weer een betrekkelijk losstaand document. In die zin, dat er geen poging wordt gedaan om deze Stedelijke beheervisie te schrijven als een vervolg op, of een uitwerking van die Strategische Visie 2020.

2.5.2 Tussenconclusie

Dus ook hier valt niet te meten in welke mate dit beleid een bijdrage levert aan de doelstellingen van Capelle 2020. De Stedelijke beheervisie is wel ontworpen in de geest van de Strategische Visie 2020, maar biedt verder geen aanknopingspunten om vast te stellen of zij aan die Strategische Visie 2020 een daadwerkelijke stap vooruit biedt.

2.6 Hoe past het Collegewerkplan 2002-2006 in de Strategische Visie 2020?

Het Collegewerkplan 2002-2006 onder de titel *Thuis in Capelle: een veilige en leefbare stad*, had de draad van de Strategische Visie 2020 kunnen oppikken en had een tussentijdse vaststelling van eventuele progressie op de koers van A naar B kunnen zijn. Dat is echter niet het geval.

Het is niet mogelijk om dat Collegewerkplan zodanig in een schema te zetten dat er enige vergelijkbaarheid met de Strategische Visie 2020 mogelijk zou zijn. Het is weer een stuk dat er naar vorm en inhoud geheel anders uit ziet. Op zichzelf geeft het Collegewerkplan met zijn negenentwintig invalshoeken en 176 onderwerpen / projecten / acties / maatregelen weliswaar een prima overzicht van wat het college van plan is, en hoe men dat denkt te gaan doen, maar de aanhaking met de Strategische Visie 2020 ontbreekt. Althans qua systematiek. Natuurlijk vindt men her en der in dat werkplan onderwerpen die ook in de Strategische Visie 2020 staan genoemd, maar dat die iets met die oorspronkelijke Strategische Visie 2020 te maken (zouden moeten) hebben wordt niet duidelijk gemaakt.

Het structurele gebrek aan gedisciplineerd beleid maken wordt vervolgens opnieuw duidelijk bij de *Verantwoording en eindbalans* van het Collegewerkplan in december 2005. In die eindbalans staan de negenentwintig invalshoeken als zodanig niet meer genoemd, worden alle onderwerpen / projecten / acties / maatregelen wel achter elkaar opgesomd, maar duiken ineens tussen de nummers 1 tot 176 nieuwe nummers op waarvan het hoogste 270 is. Dus ergens komen projecten 177 t/m 270 vandaan waarvan de herkomst niet in die eindbalans worden uitgelegd. Noch wordt duidelijk waarom niet alle projecten van 177 t/m 270 in de lijst staan. Het zal ongetwijfeld wel ergens in een document zijn vermeld, maar daar gaat het niet om. Zo'n belangrijk stuk als

waarmee een college zich ten opzichte van de raad verantwoordt voor ruim vijf jaar beleid moet glashelder zijn in zijn begripsmatige opbouw en systematisch aangeven hoe en in welke mate daarin duidelijk wordt dat er gekoerst wordt vanuit de A van 2000 naar de B van 2020.

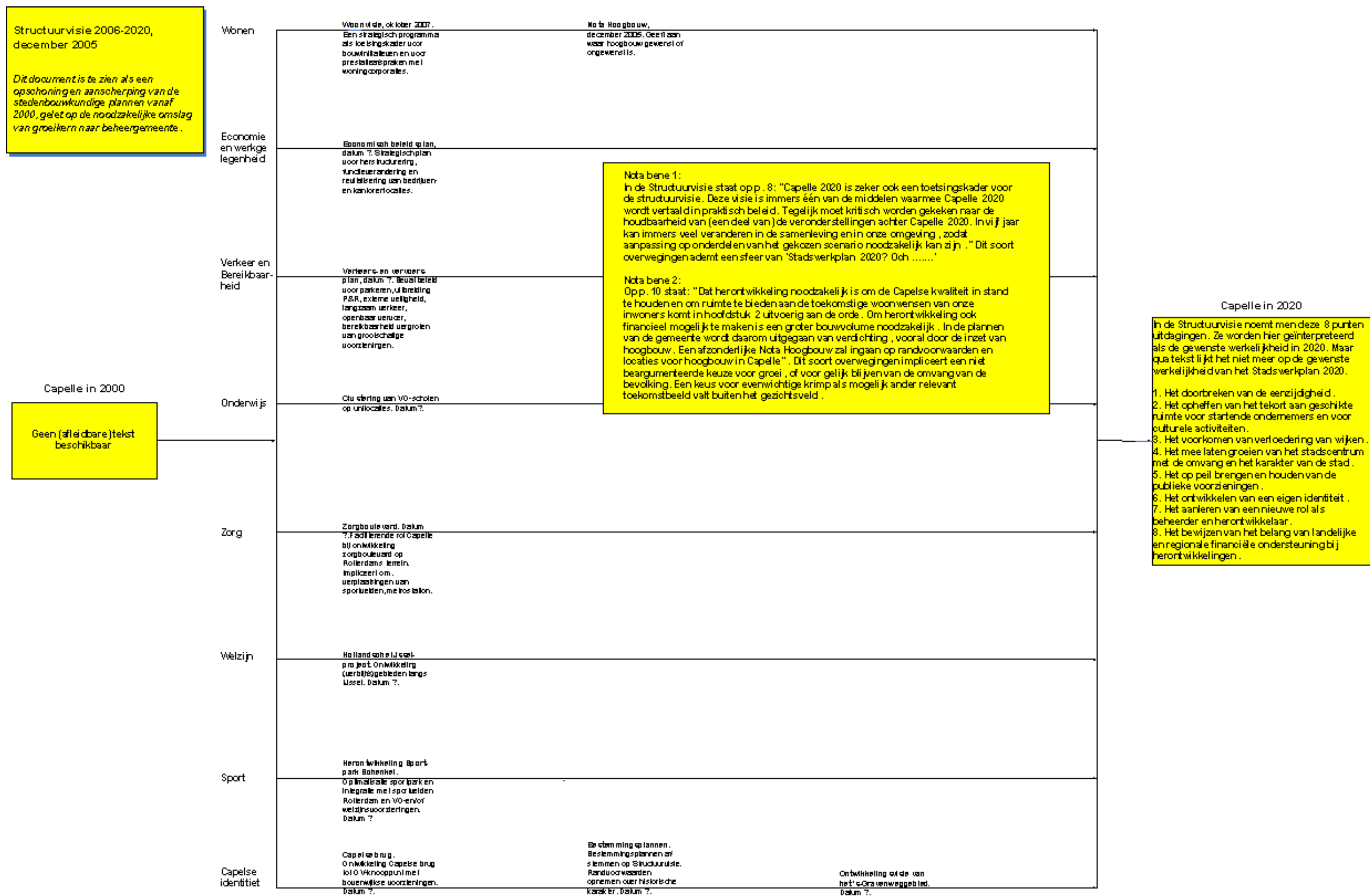
2.6.1 Tussenconclusie

Het Collegewerkplan 2002-2006 is niet ontworpen in de geest van de Strategische Visie 2020.

Diverse factoren kunnen hieraan debet zijn geweest:

- ☐ de komst van de dualisering in 2002 waarbij raad en college op zoek moesten naar een geheel nieuw stramien van politieke en bestuurlijke verhoudingen;
- ☐ de voorbereiding van een ambtelijke reorganisatie – de invoering van het directiemodel – met zijn bekende onzekerheden, verlies van continuïteit en regie;
- ☐ een nieuwe raadsperiode met nieuwe mensen en dus nieuwe inzichten;
- ☐ geen centrale projectorganisatie die deze ‘nieuwigheden’ in het juiste spoor van de oorspronkelijke bedoelingen uit 2000 wist te houden.

Juist dat laatste is fnuikend geweest als men weet dat ambtenaren die na 2000 in dienst traden bij de aanvang van hun werkzaamheden niet zijn ‘onderwezen’ in het bestaan van de Strategische Visie 2020 en haar lange termijn doelen.

veronderstellingen achter Capelle 2020. In vijf jaar kan immers veel veranderen in de samenleving en in onze omgeving, zodat aanpassing op onderdelen van het gekozen scenario noodzakelijk kan zijn.”

2.7 Hoe past de Structuurvisie 2006-2020 in de Strategische Visie 2020?

2.7.1 Commentaar

De komst van deze Structuurvisie in december 2005 markeert een duidelijke en positieve omslag. Tot ‘ergens’ in 2005 ziet het Capelle 2020-beleid er betrekkelijk chaotisch uit. De hiervoor behandelde stukken schieten alle kanten op, zonder een aanwijsbare beleidstechnische voortgang ten opzichte van de Strategische Visie 2020. Dat maakt het tussentijds evalueren niet eenvoudig.

Het voorgaande zinsdeel “Tot ‘ergens’ in 2005” heeft overigens nuancering. Aan de Structuurvisie is twee jaar gewerkt tot aan definitieve vaststelling eind 2005. Kennelijk was de omslag die tot dit product leidde dus al een tijdje aan de gang. En is de periode van ‘stuurloosheid’ – gebrek aan richting – dus korter geweest dan verondersteld. Maar pas bij de formele vaststelling van die visie in 2005 wordt dat ook echt zichtbaar.

Het is net alsof in de loop van 2003 iemand orde op zaken is gaan stellen en enige discipline in de diverse sectorale beleidsplannen is gaan aanbrengen. Waarschijnlijk heeft de entree van een directiemodel hieraan bijgedragen. Na een aanlooperperiode van zo’n twee jaar ziet men dan dat documenten vanaf december 2005 aanmerkelijk dichterbij de Strategische Visie 2020 toekruipen. Nieuwsgierig naar de oorzaak daarvan hebben wij nader intern overleg gepleegd. Daaruit bleek dat al in de loop van 2003 – met name in de stedenbouwkundige hoek – onrust was ontstaan over het feit dat men de Strategische Visie 2020 niet langer als hoeksteen van sectorale uitwerking hanteerde. Er ontstond toen behoefte aan een ruimtelijke visie of een ruimtelijk plan. Daarom begon de afdeling Stedelijke Ontwikkeling aan de opzet van wat eind 2005 de Structuurvisie 2006-2020 zou worden. Een visie die qua doel en uitwerking poogde weer in de bedding van de Strategische Visie 2020 te komen.

Dat is goed gelukt. Deze Structuurvisie 2006-2020 biedt weliswaar geen punt A dat op dat van de Strategische Visie 2020 lijkt, en ook punt B staat daar in zijn letterlijke bewoordingen ver vanaf, maar de acht wegen tussen A en B, alsook de doelen op die wegen, liggen dichterbij de oorspronkelijke bedoelingen van de Strategische Visie 2020 dan de stukken die eerder de revue passeerden. Maar anders dan de voorgaande stukken besteedt deze Structuurvisie expliciet aandacht aan het feit dat de Strategische Visie 2020 het vertrekpunt is geweest, en dat de Structuurvisie een instrument is voor het invullen van doelen die in 2000 op de agenda zijn gezet. Die herkenning en erkenning van de Strategische Visie 2020 als de moeder der documenten leest men bijvoorbeeld in een passage als (p. 7 en 8):

“De structuurvisie van de gemeente ontstaat niet vanuit het niets. Vijf jaar geleden, in het jaar 2000, is in samenwerking met de bevolking een visie op de toekomst van de stad geformuleerd. De Capelse burgers lieten er toen geen misverstand over bestaan dat zij een groene omgeving, kleinschaligheid en intimiteit zien als de kwaliteiten van Capelle aan den IJssel. Dit zijn de kwaliteiten die gekoesterd moeten worden. (-) Capelle 2020 is sindsdien een toetssteen voor het beleid van de gemeente. (-) Capelle 2020 is zeker ook een toetsingskader voor de structuurvisie. Deze visie is immers één van de middelen waarmee Capelle 2020 wordt vertaald in praktisch beleid. Tegelijk moet kritisch worden gekeken naar de houdbaarheid van (een deel van) de

Heldere taal. De Strategische Visie 2020 wordt daarmee eind december 2005 weer als richtinggevend beleidskader naar voren gehaald, inclusief een herbevestiging dat nieuw (sectoraal) beleid na 2000 aan die oorspronkelijke visie getoetst moet worden. Maar ook geven de twee laatste zinnen aan dat er inmiddels zoveel verandert, dat herbezinning op die oorspronkelijke bedoelingen noodzakelijk lijkt te worden.

Een vervelend aspect van de Structuurvisie 2006-2020 is het wederom niet gedisciplineerd hanteren van namen, nummers en volgorde van thema’s/onderwerpen in de Activiteitenlijst die aan de visie is toegevoegd. Nooit vindt de lezer in stukken die bij elkaar horen een zelfde opzet, volgorde, duiding van namen en begrippen, nummers en deadlines. Dat is niet alleen vervelend, maar het maakt ook een tussentijdse evaluatie moeilijk.

Een voorbeeld. De Structuurvisie heeft in hoofdstuk 9 ‘De Capelse identiteit’ als een belangrijk onderwerp. In de Actielijst van maart 2006, die bij de visie hoort, is dat onderwerp verdwenen. Maar het lijkt erop dat het in die lijst is ondergebracht onder ‘8. Overig’. Of dat klopt is niet met zekerheid vast te stellen. Het wemelt in alle stukken vanaf 2000 van dat soort ongedisciplineerd beleidsontwerpedrag.

2.7.2 Tussenconclusie

In de loop van 2003 is de behoefte gaan ontstaan om sectorale beleidsstukken – althans in de hoek van de stedenbouwkundige ontwikkeling – weer te gaan toetsen aan de oorspronkelijke Strategische Visie 2020. De daaruit volgende Structuurvisie 2006-2020 van eind 2005 is daarom meer dan voorgaande stukken in overeenstemming met de oorspronkelijke bedoelingen van de Strategische Visie 2020 is.

Kadernota collegeperiode 2006-2010, april 2006

Dit is een stuk van drie politieke partijen: PvdA, Leefbaar Capelle en de VVD.

Capelle in 2000

Geen (afleidbare) tekst beschikbaar

Bestuur

De mensen

Wijken en buurten

De stad

Capelle en omgeving

Middelen voor beleid

Bestuurlijk

- Maatsoog
- De wijken in
- Verantwoording zielegen
- Communiceren
- Opinieonderzoeken/Epistel
- Service normen

Nota bene:
Het kenmerk van deze Kadernota is het politieke kaderende karakter. Het is – terecht – niet een bestuurlijk document met diverse doelen, noch een ambtelijk document met allerlei acties en deadlines.

Jeugd en Jongeren:

- Jeugd
- Jeugd en vrije tijd
- Jeugd en school
- Jeugd en zorg

Vetm aatzah appelijke

- Ondersteuning:
- Basiskeuzes
- Volksgezondheid
- Senioren
- Vrijwilligers en Mantelzorg

Werk en Inkom en:

- Work first
- Inkom en
- Fraude preventie en bestrijding
- Sociale activering met zorg
- Jeugd en werk
- Armoedebestrijding
- Werkgelegenheid
- Participatie

Wijk- en buurtwerk

Openbare orde en veiligheid:

- Politie in de wijken

Woningcorporatie

Groen onderhoud

Economische zaken:

- Bedrijfsplan Rijkum
- Hooftweggebied

Volkschulverdeling:

- Huisvesting voor jongeren

Stedelijke ontwikkeling:

- Sociale samenhang

Stadscentrum

Ben gevarieerd aanbod in en rond het centrum

Milieue

Reiniging en afvalafvoer

Onderwijs en jeugdzorg

De Welzijn scoepel

Cultuur

Sporten

Verkeers en vervoer:

- Verkeers en vervoer
- Verkeers en vervoer

ENTP en Juitlage

Regio en Samenwerking met buurgemeenten

Verkeers en vervoer in Gemeentehappelijke regelingen

Vorming van de veiligheid regelingen

ICT beleid en ondersteuning

Financiën

Beleids en

H RM

Capelle in 2010

Geen (afleidbare tekst) beschikbaar.

2.8 Hoe past de Kadernota in de Strategische Visie 2020?

2.8.1 Commentaar

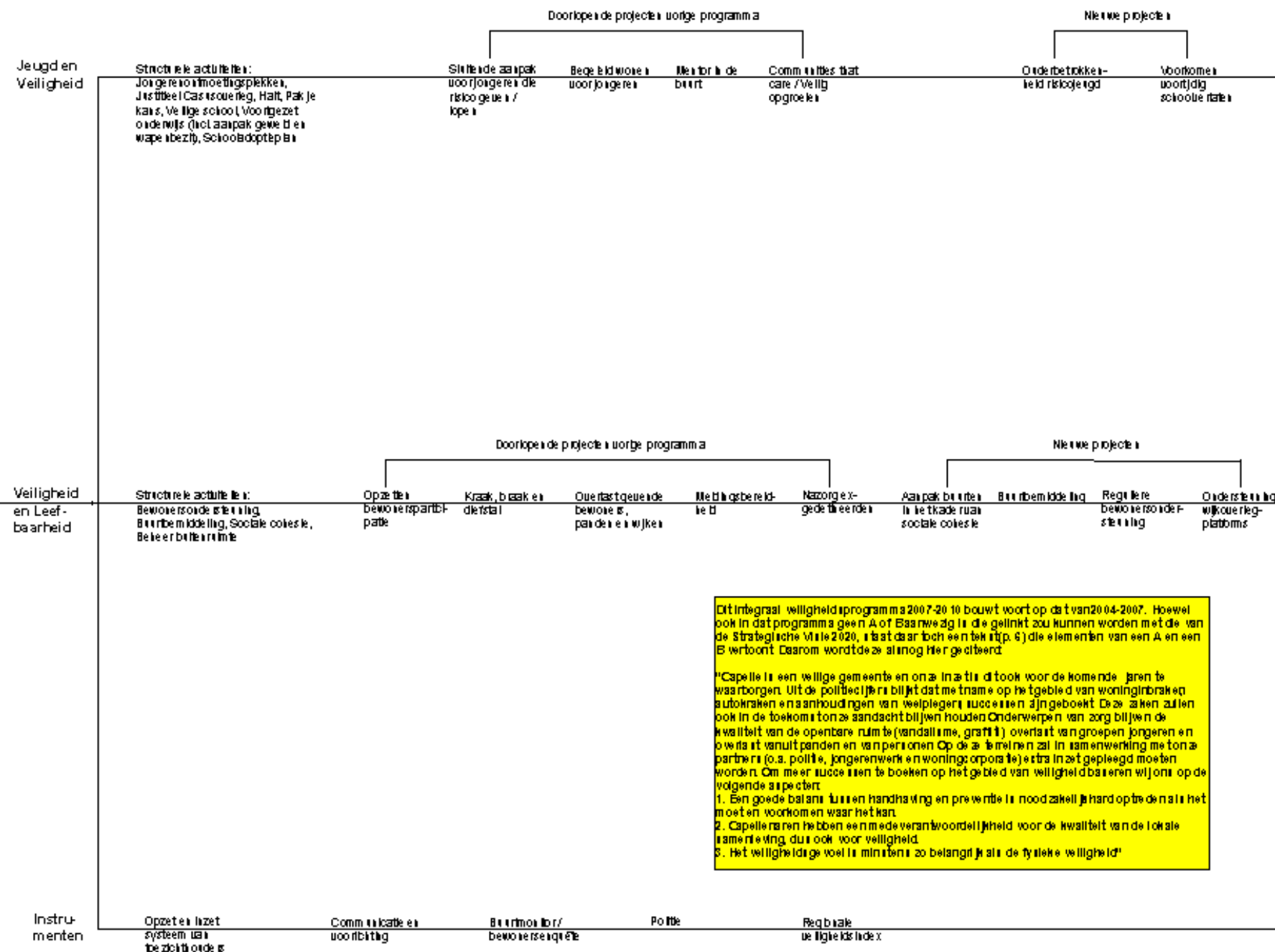
Bij het aantreden van de nieuwe gemeenteraad hebben de drie partijen die het college vormden, PvdA, Leefbaar Capelle en de VVD op 10 april 2006 een *Kadernota voor waarden, voor zorg, voor doen* aan de raad aangeboden. Dit stuk is te interpreteren als een politiek kader conform de doelen van het duale stelsel. Een politieke visie op de stad, zijn inwoners en zijn toekomst.

Het is als een reeks van algemene uitgangspunten onmiskenbaar een bijdrage aan de oorspronkelijke doelen van de Strategische Visie 2020. De vraag rijst of er niet teveel concrete acties en maatregelen in staan. Dat is immers het terrein van het College van Burgemeester en Wethouders. Aan de andere kant, in de zoektocht naar een nieuwe – duale – positie duurt het een aantal jaren voordat stijl, ambities en daarop aansluitende teksten hun juiste vorm en inhoud hebben gevonden.

2.8.2 Tussenconclusie

De Kadernota is naar strekking en betekenis een bijdrage geweest aan de oorspronkelijke bedoelingen van de Strategische Visie 2020. Het is niet duidelijk of dit een bewuste poging van de raad was om het spoor van de Strategische Visie 2020 op te pakken. Maar het heeft wel de nodige discussies tussen raad en college opgeleverd. Immers, op 9 juli 2007, ruim een jaar later, nam de raad de Motie Denkpauze aan (zie Bijlage 2). De kern daarvan is dat de raad daarin uitspreekt dat het nuttig zou zijn om een denktank in te stellen (los van de commissiestructuur) om op metaniveau een meer kaderstellende functie te vervullen op langere termijn, zonder het reeds vigerende korte termijnbeleid te willen afkappen. Het is deze motie die een jaar later heeft geleid tot dit evaluatieonderzoek.

Dit is het recente sectorprogramma veiligheid, als vervolg op het programma integraal veiligheidsbeleid 2004-2007.

De integraal veiligheidsprogramma 2007-2010 bouwt voort op dat van 2004-2007. Hoewel ook in dat programma geen A of B aanwezig is, is de link met de gemeente van de Strategische Visie 2020, in dat daarboven te zien. Het is de elementen van een A en een B vertoont. Daarom worden de volgende hier getoond:

"Capelle is een veilige gemeente en onze inrichting voor de komende jaren te verbeteren. Uit de politiereport blijkt dat met name op het gebied van woninginbraken, autobrakken en aanhoudingen van weggeleide succesvol zijn geweest. De zaken zullen ook in de toekomst aan aandacht blijven houden. Onderswerpen van zorg blijven de kwaliteit van de openbare ruimte (vandalisme, graffiti) overlast van groepen jongeren en overlast van veruitpanden en van personen op de gemeenten in samenwerking met de politie (o.a. politie, jongerenwerk en woningeigenaren) extra inzet van gepiegeerd moeten worden. Om meer succes te boeken op het gebied van veiligheid baseren wij ons op de volgende aspecten:

1. Een goede balans tussen handhaving en preventie is noodzakelijk. Het moet worden voorkomen dat het kan.
2. Capellearen hebben een medeverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de lokale samenleving, dat ook voor veiligheid.
3. Het veiligheidsgevoel is minstens zo belangrijk als de fysieke veiligheid."

2.9 Hoe past het Integraal veiligheidsbeleid in de Strategische Visie 2020?

2.9.1 Commentaar

Het Integraal veiligheidsbeleid is in een drietal grote stappen tot stand gebracht. Als eerste stap fungeert het *Veiligheidsonderzoek Capelle aan den IJssel* van maart 2000. Om twee redenen heeft dat onderzoek geen relatie met de Strategische Visie 2020. Het was een onderzoek (geen beleidsplan) naar de stand van de veiligheid in de gemeente, mede gemeten naar het veiligheidsniveau in tien andere gemeenten. Bovendien kwam het al tot stand voordat de Strategische Visie 2020 in juli 2000 werd vastgesteld.

In de daarna volgende jaren is op basis van dat onderzoek een consequent en consistent veiligheidsbeleid ontworpen. Markant als tweede stap is het *Programma integraal veiligheidsbeleid 2004-2007* (november 2004), gevolgd door een derde stap met het huidige *Programma integraal veiligheidsbeleid 2007-2010* (zie het schema). Het markante is gelegen in de omstandigheid dat in beide programma's veel aandacht wordt besteed aan:

- ☐ het ontwerpen en bewaken van de samenhang tussen de deelprogramma's en hun respectievelijke projecten;
- ☐ de instrumenten en middelen waarmee de programma's moeten worden gerealiseerd;
- ☐ de programma- en projectstructuur die nodig is om resultaten te bereiken conform het adagium *structure follows policy*.

Drie observaties lijken hier op zijn plaats.

In de eerste plaats hebben beide programma's een overwegend sectoraal karakter, in die zin dat ze beleidstechnisch moeilijk gezien kunnen worden als een nadere uitwerking of verdieping van de Strategische Visie 2020 van juli 2000. Het is een knap stuk werk (de gemeenschapswaardering steeg van 5.4 naar 6.7) en men kan trots zijn op tussentijds behaalde resultaten, maar duidelijk zichtbare verwantschap met de oorspronkelijke stadsvisie ontbreekt. Althans naar formele, beleidstechnische maatstaven gezien. Inhoudelijk lijken de deelprogramma's prima aan te sluiten bij de oorspronkelijke bedoelingen van de Strategische Visie 2020.

In de tweede plaats doemt hier en daar in de tekst het woord 'prioriteit' op. Dat is misplaatst. Een sectoraal beleid dat consequent is ontworpen vanuit een visie op samenhang – lees: een integrale aanpak – mag niet verknipt worden door denken in termen van prioritering. Het komt bij alle overheden helaas maar al te vaak voor dat men begrippen als 'samenhang' een 'integraliteit' ijdel gebruikt en denkt dat zij verenigbaar zijn met denken in termen van prioritering. Echter, iets wat integraal en in samenhang is ontworpen kan wel een volgtijdelijke prioritering hebben, maar geen uitsluitende prioriteitsstelling. In een metafoor:

- ☐ u vraagt in een goed restaurant aan de ober om een gedegen schets te geven van een vijfgangendiner;

- ☐ de ober doet zijn best en schetst beeldend wat u aan lekkernijen in vijf opeenvolgende gangen kunt gaan genieten;
- ☐ een vanzelfsprekende volgtijdelijke prioritering is dan dat u de ober vraagt dat hele diner te serveren, dat u bij de eerste gang begint en bij de laatste ophoudt: eerst het ene, dan het andere;
- ☐ maar u doorbreekt die samenhang en integraliteit als u aan de ober zegt: "Die schets ziet er voortreffelijk uit, ik heb echter alleen maar geld voor de soepstengels, de aardappels en het ijs. Bovendien heb ik maar een half uur tijd, dus serveer alleen die drie dingen en laat de rest maar weg."

Het is dat type politiek-bestuurlijke prioritering, vaak na gedegen integrale ambtelijke voorbereiding, dat als eerste oorzaak mag worden genoemd voor veel beleidsfalen: wat integraal wordt ontworpen en vervolgens geprioriteerd moet worden uitgevoerd leidt niet alleen niet tot de gewenste resultaten, maar creëert bovendien onlust en onrust bij degenen die zich uit de naad hebben gewerkt om een integraal plan op tafel te leggen. Het kenmerk van een samenhangend beleidsontwerp is tegelijk zijn uitvoeringsvereiste, namelijk samenhangend uitvoeren. Brengt men voor de uitvoering een knip aan in het ontwerp, dan verbreekt men de verbinding, toegevoegde waarde en bescherming die onderdelen binnen die samenhang ten opzichte van elkaar nodig hebben. Het ontbreken van een centrale regie via een sectoroverstijgende projectorganisatie is daaraan debet.

In de derde plaats is er – overigens conform goed ambtelijk gebruik – veel respect voor het feit dat elke nieuwe collegeperiode zijn eigen politieke speerpunten heeft. Zo is in het programma 2007-2010 de aandacht verschoven van veiligheid naar jeugd, en is tevens de programmastructuur een stuk lichter geworden. Wat men tussen de regels door leest is de vraag in hoeverre veranderde politiek-bestuurlijke interesse is terug te voeren op persoonlijke inzichten van nieuwe raadsleden, c.q. collegeleden, dan wel zijn basis vindt in gewijzigde omstandigheden die terecht tot een programmatische aanpassing aanleiding geven.

Deze kwestie is ook van toepassing op andere sectoren die in deze evaluatie aan de orde komen. Dus het is niet een boodschap die speciaal geldt voor de veiligheidssector. Wij stippen het hier als zodanig aan omdat zich dezelfde soort spagaat voordoet als bij de vorige observatie waar het ging om de botsing tussen integraal beleid maken en geprioriteerd uitvoeren. Hier is de spagaat dat men in 2000 een lange termijn strategie voor niet minder dan 2020 vaststelt, maar tussentijds accepteert dat bij een nieuwe raadsperiode nieuwe 'politieke speeltjes' op tafel komen, waarbij niemand de vraag stelt of dat wel past in de verdere uitwerking en verdieping van wat eertijds is afgesproken. Men moet kiezen: ofwel men stelt een politieke langetermijnstrategie vast en hanteert die bij elke raadswisseling als sturend kader waarbinnen alle 'nieuwigheid' zijn plaats moet vinden, ofwel men begint elke nieuwe collegeperiode met een nieuw beleidsprogramma en laat het langetermijnbeleid varen.

Als bij een nieuwe raadsperiode nieuwe inzichten van nieuwe politiek-bestuurlijke ambtsdragers het primaat krijgen boven de al bestaande langetermijnstrategie, sluipen automatisch taboes, impopulaire onderwerpen en onbespreekbare zaken binnen. De daaruit voortvloeiende 'dichtgetimmerdheid' van prioritaire dossiers, inclusief de daaraan gekoppelde verschuiving/inkrimping van financiële middelen, trekt allengs een grote wissel

op de zelfredzaamheid en professionaliteit van het ambtelijk apparaat. Ambtelijke blokvorming, dan wel ambtelijke volgzzaamheid winnen het dan vaak van ambtelijk de rug recht houden.

2.9.2 Tussenconclusie

Het integrale veiligheidsbeleid past inhoudelijk prima bij de doelen van de lange termijn strategie van de Strategische Visie 2020. Beleidstechnisch is een heldere relatie tussen de stukken niet duidelijk zichtbaar, maar qua inhoud wel.

Het lijkt er overigens op dat de overgang naar de collegeperiode 2006-2010 ambtelijk niet eenvoudig is geweest wegens het verzetten van de accenten van veiligheid naar jeugd en alles wat er dan op het punt van herallocatie van middelen en organisatie moest plaatsvinden.

Woonvisie, kiezen voor kwaliteit, oktober 2007

Dit document is de strategie voor het nieuwbouwprogramma. Het is een vervolg op, en uitwerking van, de Structuurvisie, die samen met de Nota Hoogbouw, de Kadernota en het Collegeverkeplan 2006-2010 het beleidskader voor de woonvisie vormt.

Capelle in 2007

Geen (afleidbare) tekst beschikbaar

Kernopgave 1

Streven naar het op peil houden van de kwaliteit van de woonmilieus in verschillende wijken.

Waarborgen van de relatieve concurrentiepositie binnen de regio van de Capelse woonmilieus.

In aansluiting op de woningbouwplanning tot 2012 (dwa 3.200 woningen) zijn er op herstructureringslocaties (onder andere YVC-terreinen locaties Alkenlaan, Pelikaanweg en De Binkert) mogelijkheden voor ten minste circa 1000 woningen.

Waarborgen van het groene karakter en de groene structuur van de gemeente zijn leidend bij de invulling van de in voorbereiding zijnde woningbouwplannen en bij het invullen van de extra woningbouwcapaciteit.

Kernopgave 2

Een nieuwbouwbeld dat doorstroming bevordert en ouderenvoerfeld om gezinswoningen uit te maken voor (star)lende jonge huishoudens.

Een meersporenbeld voor starters:
... delen van de bestaande huurwoningvoorraad bereikbaar houden en aantrekkelijk maken voor Capelse starters;
... bouwen van een deel van de huur- en koopappartementen in het bereikbare segment (sociale huur en koop);
... onderzoeken van mogelijkheden voor een aanbod van snelle goedkope startersunits (bijvoorbeeld door verbouw van bedrijfspanden en dergelijke).

Ondersteunen en faciliteren van initiatieven voor (begeleid) zelfstandig wonen van bijzondere groepen (onder andere ex-psychiatrische patiënten, lichamelijk gehandicapten).

Kernopgave 3

Aandacht in woonruimteverdelingsbeld voor effecten op Capelse wijken/ buurten van de veranderende instroom vanuit Rotterdam en toenemende sociale problematiek en noodzaak benoeden van de instroom ("lokaal maatwerk").

Aandacht gebieden als impulsgebied benoemen, projectmatig aanpakken en sociale gebondenheid verslerken (naar extra instrumenten: lru, woonruimtebeleid en dergelijke).

Kernopgave 4

Gefici op de omvang van de aandachtsgroep (lage inkomens) en de in regionaal verband gemakkelijke afspraken dienen tot 2010 9.350 bereikbare woningen aanwezig te zijn in de bestaande voorraad; om een kwaliteitsdop te maken heeft de voorkeur zoveel mogelijk de bouwgrens van bereikbare huur (maximaal € 485,- respectievelijk € 520,-) te hanteren.

In verband daarmee het huidige aantal bereikbare woningen van Com+ Wonen (8.500 woningen) tot 2010 in stand houden.

Selectief inzetten op kwaliteitsverbetering van verouderd bestand; deels door vernieuwing (deel portiekflat) en deels door upgrading.

Een eenzijdige vermindering van de omvang van de bereikbare woningvoorraad vanaf 2010 is onderwerp van nader overleg met Com+ Wonen.

Kernopgave 5

Realiseren van een zorgcentrum en woonwoningcomplex in vier wijken (Middelkruisling/ Oostgaard, 't Grauweland/Capelle-West/ Veldmolen, Schelleuwer en Schenkel).

Reserveren de plinibegane grondvloer van appartementencomplexen voor het onderbrengen van zorg- en welzijnsvoorzieningen.

Organiseer of stimuleer dienstverlening op maat (bijvoorbeeld klussendienst voor oudere huishoudens en/of huishoudens met functiebeperking in huur- en koopwoningen).

Kernopgave 6

Ontwikkelen (naar) middelduur ook bereikbaar en duur naar locatie; ook variatie binnen een project.

Plaats invullen in het nieuwbouwanbod voor bereikbare huurappartementen.

Op locaties nabij centra en/of zorgsteunpunten plaats invullen voor zorgappartementen.

Op bijzondere locaties ook royale huurappartementen aanbieden (koop- en huursector).

Streven naar multifunctioneel van nieuwbouw; geschikt qua massagering en indeling voor meerdere typen huishoudens; vermijden van onnodige labeling van nieuwbouwcomplexen.

Capelle in 2007

De Woonvisie 2007 noemt 6 kernopgaven. Die worden hier geïnterpreteerd als de gewenste werkelijkheid in de komende jaren. Ze lijken op de gewenste situatie zoals geformuleerd in de Stadsvisie 2020 en in de Structuurvisie 2006-2020.

1. Versterking van de identiteit van Capelle als groene en veilige woon- en werkgemeente, met gedifferentieerde woonwijken en woonmilieus.
2. Passende huisvesting voor de verschillende doelgroepen, met bijzondere aandacht voor starters en ouderen.
3. Het woonruimteverdelingsbeld mede richten op versterken sociale structuren.
4. Een bereikbare woningvoorraad en vernieuwing van verouderd woningbezit.
5. Wonen, zorg en welzijn op maat.
6. Een gedifferentieerd en op doorstroming gericht nieuwbouwprogramma.

2.10 Hoe past de Woonvisie in de Strategische Visie 2020?

2.10.1 Commentaar

De Woonvisie van oktober 2007 is net als de Structuurvisie van 2006 en de Kadernota van 2006 een voorbeeld van het hervinden van het oorspronkelijke spoor van de Strategische Visie 2020. Een heldere B die in andere woorden toch min of meer dezelfde ambitie weergeeft die Capelle 2020 uitdroeg. En verder wegen tussen A en B, plus doelen die niet anders begrepen kunnen worden dan als een bijdrage aan de oorspronkelijke bedoelingen van de Strategische Visie 2020.

2.10.2 Tussenconclusie

De Woonvisie van oktober 2007 kan gezien worden als een inhoudelijke bijdrage aan de ambitie van de Strategische Visie 2020. De beleidstechnische relatie met de Strategische Visie 2020 is, net als bij veel andere stukken, wederom niet te vinden.

Dit is het meest recente en meest samenhangende politieke document van de streefrichtingen richting Capelle 2020. Overigens zonder het leggen van een relatie met de oorspronkelijke Strategische Visie 2020

Geen (afleidbare) tekst
beschikbaar

Geen (afleidbare tekst) beschikbaar.

[illegible]

Beleidsrichtlijnen en Middelen voor

Verthoef was hielders van de 1000-balken die bedroging van 1000

One on the other hand

2.11 Hoe past de Concept Tussenbalans Collegewerkplan 2006-2010 in de Strategische Visie 2020?

2.11.1 Commentaar

Bij zijn aantreden ontwierp het nieuwe college een Werkplan 2006-2010 dat dezelfde titel heeft als die van de Kadernota: *Voor waarden, voor zorg, voor doen*. Dit werkplan is vervolgens omgewerkt tot een concrete actielijst, zoals ook het geval was bij het Collegewerkplan 2002-2006. In april 2008, zo'n twee jaar later, heeft het college een concept Tussenbalans gemaakt.

In die drie stukken wordt weer voluit gejongleerd met 'namen en rugnummers', maar de irritatie over het feit dat je als evaluator van dit beleid steeds te maken hebt met *shooting on a moving target* is al voldoende vaak tot uiting gebracht. Veel interessanter is de vaststelling dat de concept Tussenbalans een juweeltje is van strategisch denken, van gedisciplineerde vaststelling van koers, doel en actie, van meten van resultaten en van het afleggen van verantwoording daarover. Weliswaar ontbreken teksten voor A en B, maar de wegen tussen A en B, alsook de stations die men op die wegen wenst te passeren, zijn naar het beeld en de gelijkenis van wat men zich in 2000 bij de Strategische Visie 2020 voorstelde.

2.11.2 Tussenconclusie

Het concept van de Tussenbalans van het Collegewerkplan 2006-2010 van april 2008 ligt geheel in het spoor dat men met de Strategische Visie 2020 indertijd heeft uitgezet. Na zo'n acht jaar laten diverse stukken inhoudelijk zien dat er gewerkt wordt aan de doelen van de Strategische Visie 2020. Hierbij past echter steeds de kanttekening dat dit eerder gebeurt op basis van professioneel gevoel, dan op grond van gedisciplineerd beleidsmatig voorwaarts gaan.

2.12 Voorlopige conclusies

In dit hoofdstuk hebben we het volgende gedaan:

- Eerst is een meet- en regelsysteem ontworpen conform standaarden en principes die passen bij het tussentijds evalueren van beleid.
- Essentieel van zo'n systeem is dat het aangeeft vanwaar je vertrok, waar je wilt uitkomen, langs welke routes je je verwijdt vanuit de plek waar je niet wilt zijn, en of je onderweg kunt vaststellen dat je inderdaad op de voorgenomen route loopt.
- Vervolgens is (sectoraal) beleid, ontworpen na de Strategische Visie 2020, getoetst aan dat systeem op basis van de vraag: past dat beleid in de oorspronkelijke bedoelingen van de Strategische Visie 2020?

Met commentaar is bij elk beleidsdocument een antwoord op die vraag gegeven. Dat is de feitelijke meting van het beleid. Die is door het ontbreken van gedisciplineerd beleidsontwerpgedrag niet kwantitatief, maar kwalitatief. Als we de oogst daarvan optellen, en die op een eenvoudige manier verwoorden zonder versluierende nuances of voorbehouden, dan luidt die als volgt:

“We zitten met het beleid ergens tussen Capelle en Rome. We zijn in 2000 vol goede moed uit Capelle vertrokken, met zeven teams langs zeven verschillende routes, bekapt en gezakt met alles wat we onderweg nodig dachten te hebben. Maar vijf jaar later wisten we niet waar we precies zaten. Eén ding was zeker, we waren niet verdwaald in de buurt van Hamburg of Barcelona, maar waar we ons dan wel tussen Capelle en Rome bevonden konden we niet vertellen. Ook niet hoever we ons al vanuit Capelle hadden verwijderd. We zagen wel aan de stand van de zon, en voelden aan de temperatuur dat het al een stuk zuidelijker was dan Nederland, maar of we in de buurt waren van München of Lyon viel niet te zeggen.

We hadden ook onderling geen contact met elkaar. De zeven teams liepen elk hun eigen weg, hadden geen kompas bij zich, liepen dus af en toe in kringetjes, kwamen elkaar stomverbaasd wel eens onderweg tegen, namen vervolgens haastig afscheid van elkaar en vervolgden onze weg op goed gevoel naar het zuidoosten. Sommigen wisten toen eigenlijk al niet meer dat Rome het einddoel was en dachten dat het ging om een leuke lange tocht vol avonturen onder de zon. Waar Rome voor sommigen niet langer het einddoel was ontstond er strijd over de vraag of men per se naar het zuidoosten zou moeten blijven koersen. De zon stond immers ook in het zuidwesten, dus waarom niet die kant op?

De zeven teams beschikten ook niet over een centrale in Capelle. Daarom was er geen contact met die teams, noch sturing op die teams vanuit die centrale. Het hoofdkantoor in Capelle ging ervan uit dat die teams wel wisten waar ze naar toe moesten koersen en dat dit wel goed zat. Maar na verloop van tijd werd men in Capelle toch een beetje ongerust. Reizigers vanuit het zuiden melden uit contacten met diverse teams dat die soms een slag in de rondte liepen, niet meer wisten wat de oorspronkelijke opdracht was, elkaar onderweg passeerden en alleen aan het vlaggetje Capelle op de rugzakken zagen dat ze uit dezelfde stad kwamen, maar niet meer wisten dat ze samen langs verschillende routes op tijd in Rome moesten arriveren.

Het hoofdkantoor in Capelle besloot daarom alsnog een soort centrale in te stellen om de diverse teams op te sporen, ze allemaal te voorzien van mobiele telefoons, een kompas, een vernieuwde landkaart van Europa met duidelijke aanwijzingen van de routes naar Rome, en de opdracht op die routes aan te takken om vervolgens zo dicht mogelijk naast elkaar de tocht naar Rome te hervatten.

Zo ontstond medio 2006 een nieuw orde. Vermoeide teamleden werden vervangen door nieuwe, instructies zorgden ervoor dat iedereen weer wist waar het om ging, de rugzakken waren opnieuw gevuld en met het kompas in de hand zochten de teams een weg die niet alleen strak naar Rome leidde, maar die bovendien ergens onderweg moest uitmonden op een plek waar de teams elkaar zouden ontmoeten om vervolgens als één gezamenlijke groep het laatste stuk van het traject af te leggen.

Maar begin 2008 waren ze nog niet zover. Elk team zag op een afstand de Alpen opdoemen en vroeg zich in gemoede af of het wel zin had om daarover heen te trekken. Die twijfel werd door alle teams gemeld aan de centrale. Een enkele historicus aldaar kwam met het verhaal dat het Hannibal zelfs met een partij olifanten was gelukt om de Alpen over te steken, maar de meesten in de centrale waren toch van mening dat het beter was om de eis om Rome te halen opnieuw te gaan bezien in het licht van deze onverwachte nieuwe omstandigheid. De vraag was of de inspanningen om de Alpen over te trekken niet veel groter waren dan de opbrengst van het bereiken van Rome. Als Rome het nastrevenswaardige einddoel bleef, zou de centrale extra middelen moeten laten droppen zoals warme truien, klmschoenen en stormbestendige tenten. En daar was geen geld voor. Maar als Rome niet langer het beoogde einddoel was, dan zou men de teams net zo goed kunnen laten blijven waar ze waren, of opdracht kunnen geven af te buigen naar een ander einddoel dat gemakkelijker te bereiken zou zijn.

En daar staan we nu. We weten zeker dat we medio 2008 een heel eind uit Capelle zijn verwijderd. We weten ook dat we, ondanks alle capriolen die onderweg zijn uitgehaald, richting Rome koersen en niet in de buurt van Moskou zitten, maar er zijn gereede twijfels gerezen of Rome nog langer het beoogde einddoel moet zijn. Misschien moeten we dat gaan bijstellen.

Wij weten vrij goed waar we nu staan op de terreinen van wonen, werken, jeugd, ouderen, veiligheid, scholing, zorg, verkeer en recreatie. Dat is een nieuw punt A van medio 2008. We zetten dat punt dat af tegen de nieuwe omstandigheid, die net als de Alpen, ineens opdoemt in de vorm van demografische ontwikkelingen waar we op de een of andere manier mee moeten omgaan. Hoe die eruit zien en tot welke overwegingen dat leidt volgt in Hoofdstuk 3.”

Hoofdstuk 3 De demografische ontwikkelingen

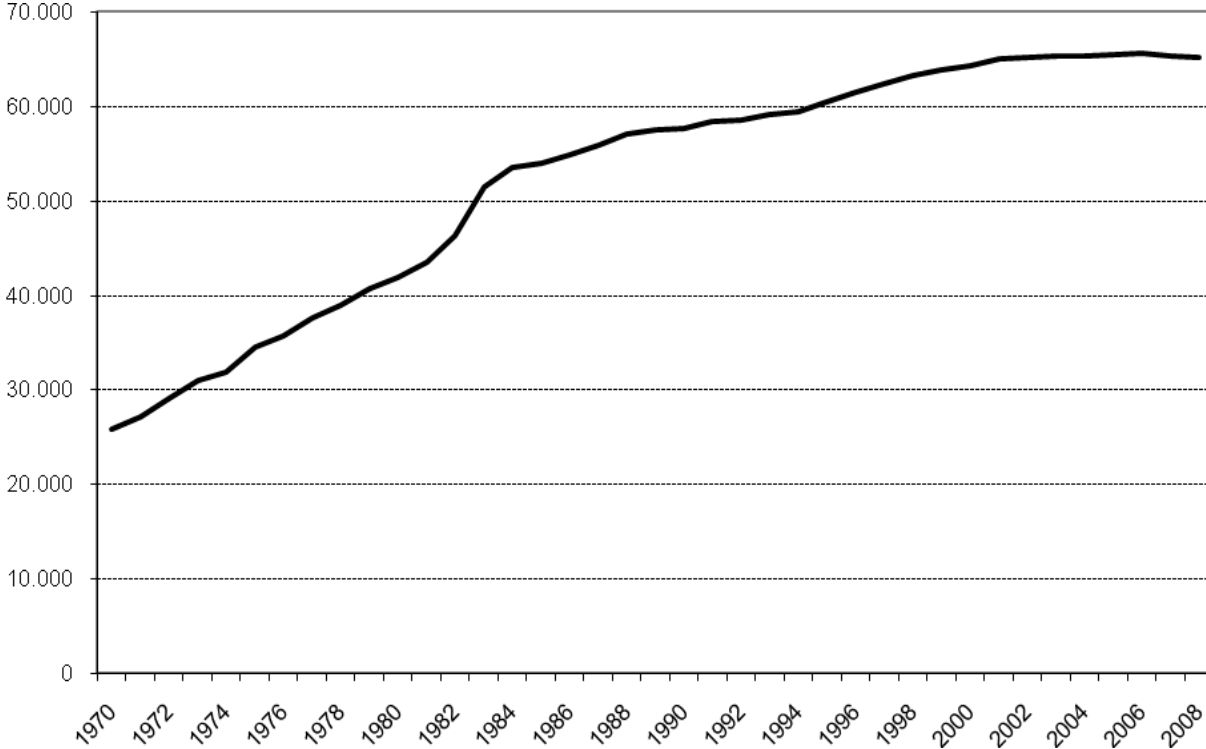
3.1 Inleiding

In de afgelopen 50 jaar is het aantal inwoners van Capelle aan den IJssel snel gegroeid. Van 1957 naar 1967 verdubbelde het aantal van 9 duizend naar 19 duizend. De daarop volgende tien jaar was er weer een verdubbeling naar 38 duizend in 1977. Na een zeer snelle toename in het begin van de jaren tachtig, werd de bevolkingsgroei gematigder (figuur 1) om in de loop van 1994 de grens van 60 duizend te passeren. In juni 2006 werd een top bereikt van 65.700 inwoners, waarna een (lichte) daling begon naar 65.100 per 1 januari 2008. Dat correspondeert met hetgeen de gemeenteraad in 2000 in de Strategische Visie 2020 heeft gesteld, namelijk dat men omstreeks 2020 uitgaat van een stabiel aantal inwoners van 65 duizend.

In dit hoofdstuk komen de volgende zaken aan de orde:

- Welke stromen van geboorte, sterfte, vestiging en vertrek zitten achter een stabiel aantal inwoners van 65 duizend?
- Bij een gelijkblijvend totaal aantal inwoners treden er grote veranderingen op in de aantallen naar leeftijd.
- Vanwege de daling van het gemiddeld aantal personen per woning, moet het aantal woningen blijven toenemen om het aantal inwoners op peil te houden. Hoeveel woningen moeten er dan bijkomen?

Figuur 1 Aantal inwoners Capelle aan den IJssel, 1970-2008(Bron: CBS.)

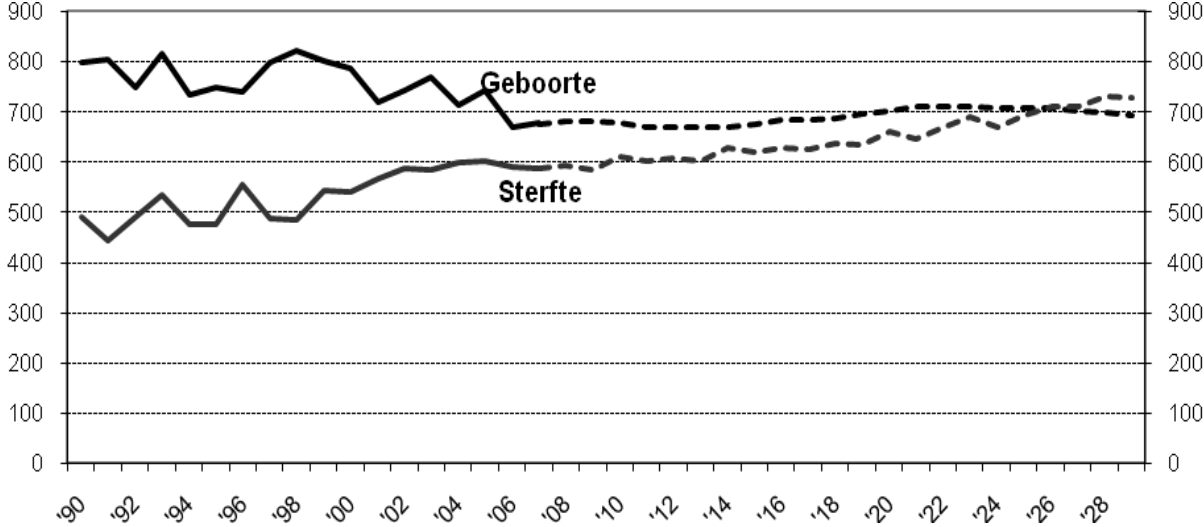

3.2 De bevolkingsontwikkeling in Capelle

3.2.1 De natuurlijke aanwas

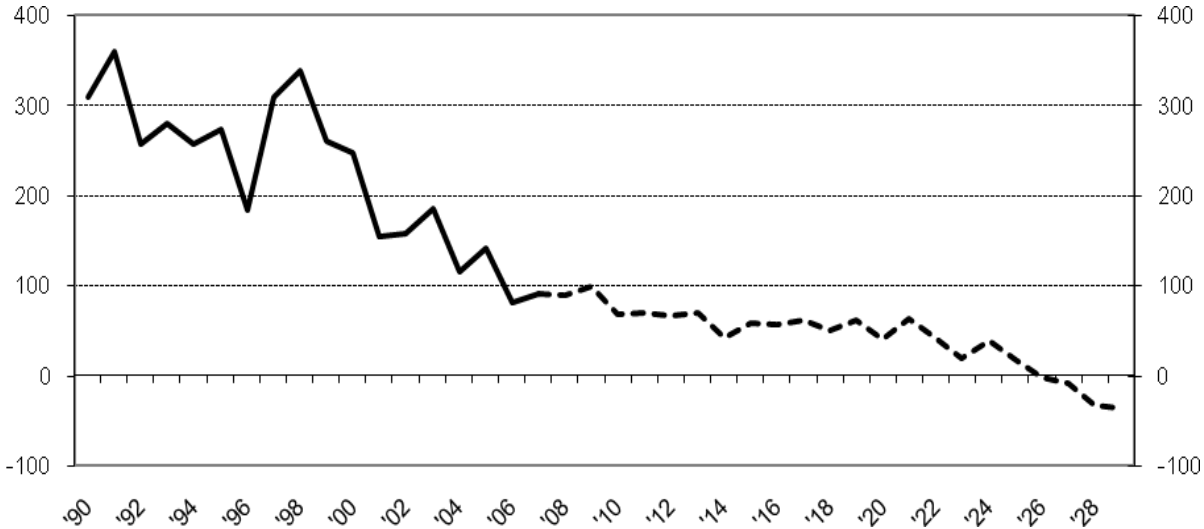
In de jaren negentig werden in Capelle aan den IJssel jaarlijks 750 à 800 kinderen geboren. Dat aantal is nu gedaald tot iets onder de 700, maar zal naar verwachting niet verder dalen in de komende decennia (figuur 2). Hoewel de levensverwachting stijgt, neemt het aantal mensen dat jaarlijks sterft geleidelijk toe, omdat er steeds meer oude mensen zijn. Over ongeveer 20 jaar zullen er in Capelle aan den IJssel jaarlijks meer mensen sterven dan er kinderen geboren worden.

Figuur 2 Geboorte en sterfte in aantallen, 1990-2029, Capelle aan den IJssel

Bron: CBS, KcBB.

Figuur 3 Natuurlijke aanwas (saldo van geboorte en sterfte) in aantallen, 1990-2029, Capelle aan den IJssel

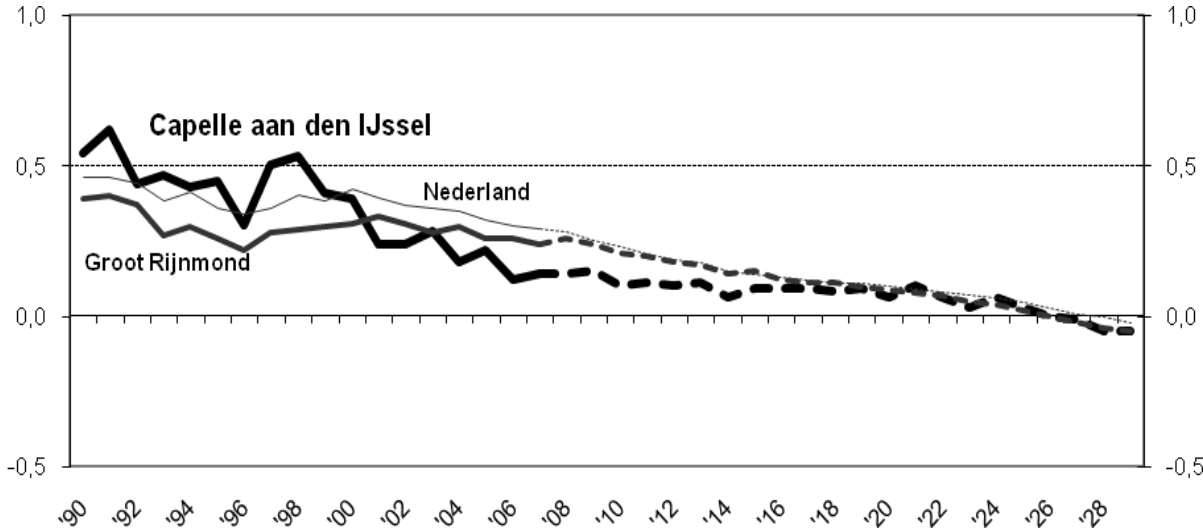
Bron: CBS, KcBB.

Uit figuur 3 blijkt dat de natuurlijke aanwas (het saldo van geboorte en sterfte) een dalende tendens vertoont. Op basis van de natuurlijke aanwas groeit de bevolking van Capelle nu met

minder dan 100 personen per jaar. Die groei wordt geleidelijk minder en gaat over ongeveer twintig jaar over in een daling.

Uit figuur 4 blijkt dat de natuurlijke aanwas in Capelle relatief (in procenten van de bevolking) geringer is geworden dan in de regio Groot-Rijnmond en Nederland als geheel. Over ongeveer twintig jaar wordt de natuurlijke aanwas in genoemde gebieden kleiner dan nul.

Figuur 4 Natuurlijke aanwas (saldo van geboorte en sterfte) in procenten van de bevolking, 1990-2029

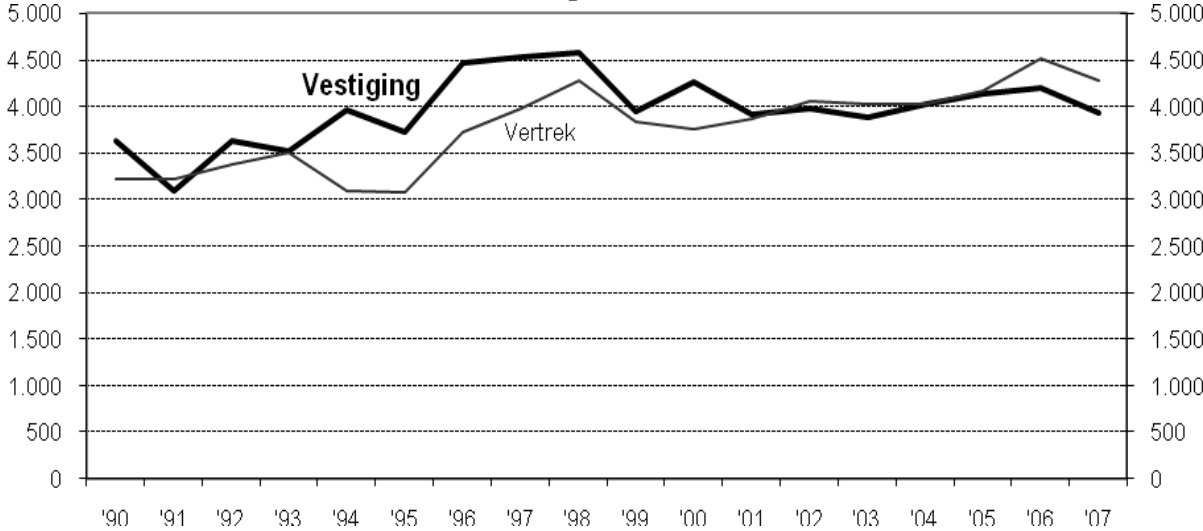

Bron: CBS, KcBB.

3.2.2 Het migratiesaldo

De stromen van inkomende migratie (vestiging) en uitgaande migratie (vertrek) zijn veel groter dan die van geboorte en sterfte. In het begin van de jaren negentig lagen die stromen in Capelle in de orde van grootte van 3.000 à 3.500 personen per jaar (figuur 5). Nu zijn die stromen 4.000 à 4.500. Voor de verandering van de samenstelling van de bevolking zijn deze stromen van groot belang.

Figuur 5 Inkomende migratie (vestiging) en uitgaande migratie (vertrek), binnenlands plus buitenlands, in aantallen, 1990-2007, Capelle aan den IJssel

Vertrek is inclusief alle correcties. Bron: CBS.

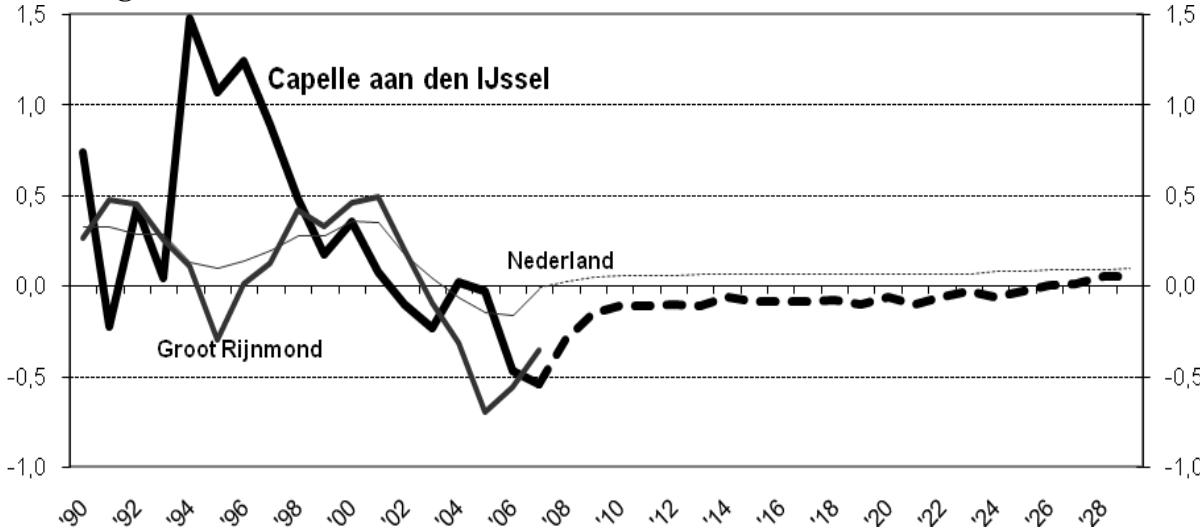
Voor de verandering van het aantal inwoners is het saldo van die stromen van belang (figuur 6). Het migratiesaldo fluctueert veel meer dan de natuurlijke aanwas. In het midden van de jaren negentig leverde het migratiesaldo een bijdrage van 600 à 800 personen per jaar aan de groei van het aantal inwoners. Sinds 2002 is de bijdrage negatief. Gemiddeld over de afgelopen tien jaar was het migratiesaldo ongeveer gelijk aan nul.

Figuur 6 Migratiesaldo, inkomende min uitgaande migratie, vestiging min vertrek, binnenlands plus buitenlands, in aantallen, 1990-2007, Capelle aan den IJssel

Bron: CBS.

Figuur 7 Migratiesaldo (saldo van inkomende en uitgaande migratie) in procenten van de bevolking, 1990-2029

Bron: CBS, KcBB.

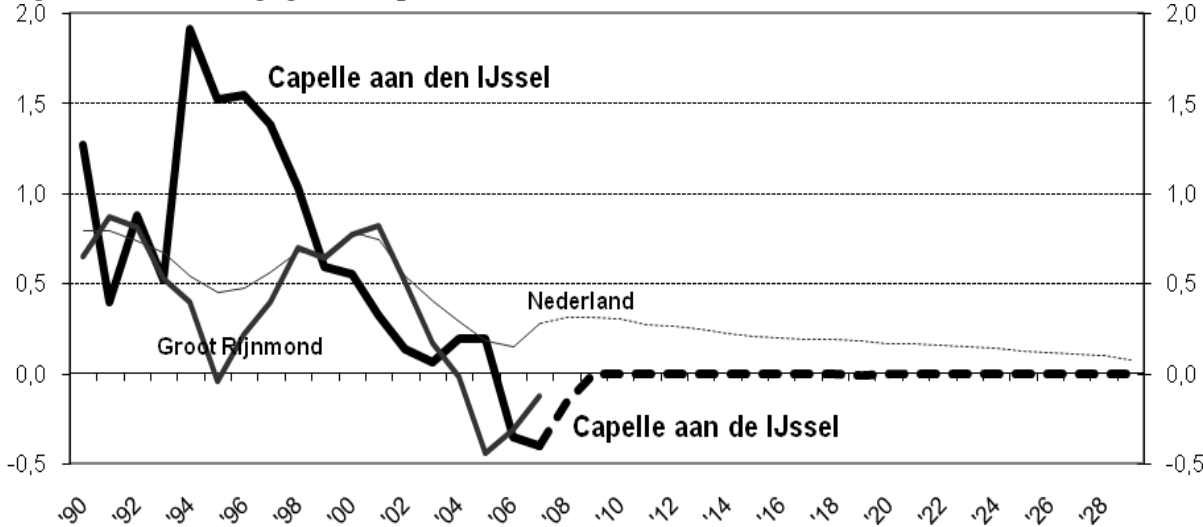
In Groot Rijnmond en in Nederland als geheel was er overigens de afgelopen jaren ook een uitgaand migratiesaldo (figuur 7). In Nederland is er sinds begin 2008 weer een inkomend migratiesaldo. Het CBS verwacht dat Nederland ook in de komende jaren een (gering) inkomend migratiesaldo zal hebben.

Op gemeentelijk niveau wordt het migratiesaldo mede beïnvloed door het woningbouwprogramma. Als de groei van de woningvoorraad in Capelle aan den IJssel in de komende jaren voldoende is om de gezinsverdunning op te vangen en het aantal inwoners ongeveer 65 duizend blijft, dan zou er voorlopig een gering uitgaand migratiesaldo mogen zijn vanwege de positieve natuurlijke aanwas. In figuur 7 is die ontwikkeling weergegeven. Hoeveel de woningvoorraad zou moeten groeien om deze ontwikkeling mogelijk te maken, komt hierna aan de orde.

3.2.3 Het aantal inwoners

De natuurlijke aanwas plus het migratiesaldo geeft de bevolkingsgroei. Als gevolg van het uitgaand migratiesaldo is het aantal inwoners in Capelle aan den IJssel (en in Groot Rijnmond als geheel) in de afgelopen jaren gedaald. De natuurlijke aanwas wordt in de toekomst veel minder dan in het verleden. Als de woningvoorraad voldoende groeit, kan het migratiesaldo minder ver onder nul komen en kan de bevolking stabiel blijven op 65 duizend. De bevolkingsgroei wordt dan nul (figuur 8).

Figuur 8 Bevolkingsgroei in procenten, 1990-2029

Bron: CBS, KcBB.

Terwijl het totaal aantal inwoners, bij voldoende groei van het aantal woningen, stabiel zou kunnen blijven op 65 duizend treden er grote veranderingen op in de omvang van de diverse leeftijdsgroepen. Figuur 9 geeft een indruk van de verandering in de bevolking naar leeftijd in de komende twintig jaar. Met name de toename van het aantal ouderen is opvallend, maar ook de daling van het aantal inwoners in de leeftijd van 40-55 jaar. In tabel 1 is een overzicht gegeven van de ontwikkeling in een aantal leeftijdsgroepen.

Daling aantal jongeren

Het aandeel van jongeren in de totale bevolking en de daling van het aantal jongeren in de komende decennia is in Capelle aan den IJssel ongeveer hetzelfde is als in Groot-Rijnmond en Nederland als geheel. Het aantal inwoners in de leeftijd van 0-19 jaar daalt in de gemeente als geheel in de komende tien jaar met 8%. Per wijk/buurt kan de ontwikkeling sterk verschillen. Er

zullen dus ook wijken/buurtten zijn met een grotere daling. Dat kan gevolgen hebben voor voorzieningen voor basisonderwijs, sportverenigingen enzovoort.

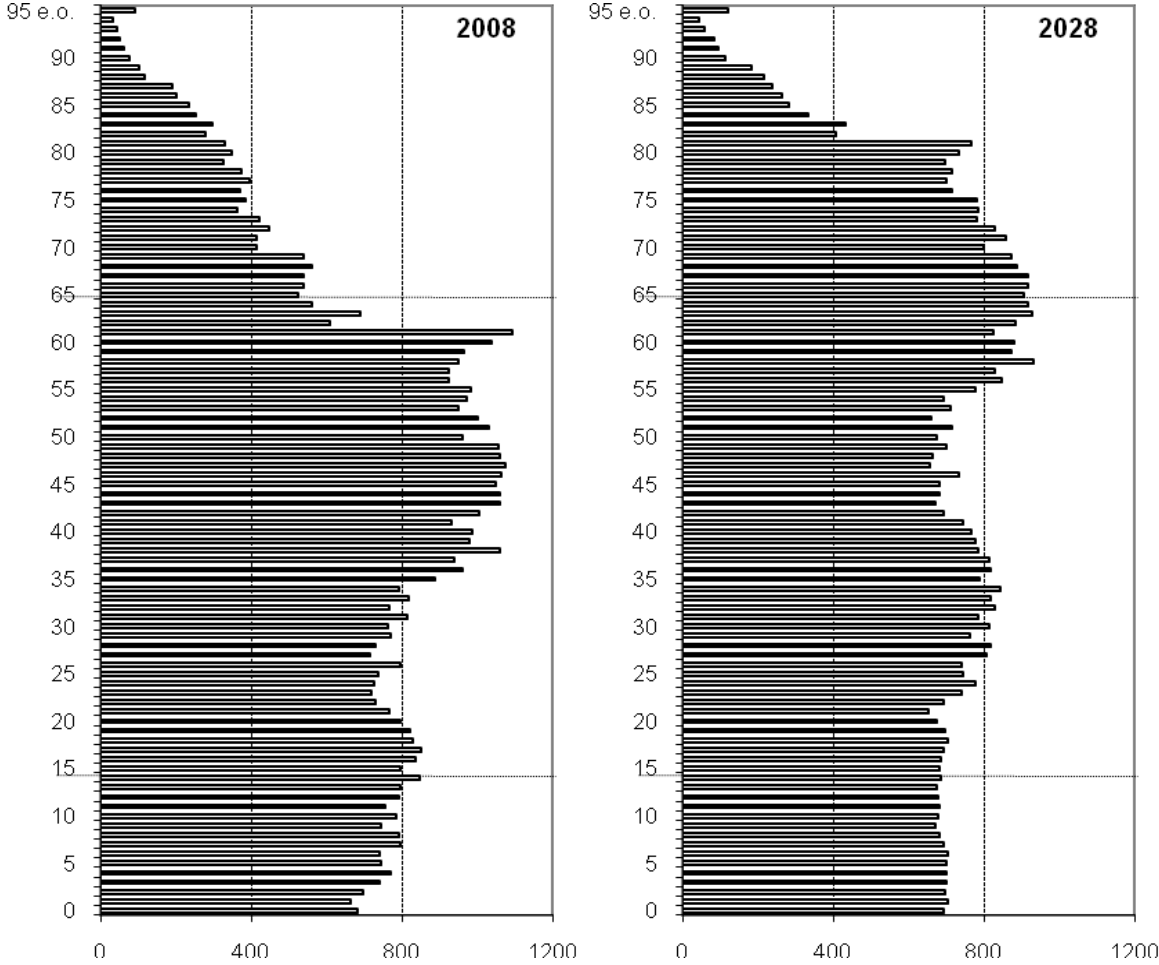
Daling potentiële beroepsbevolking

Het aantal inwoners in de leeftijd van 20-44 jaar gaat de komende tien jaar met ongeveer 10% dalen. De sterke daling van het aantal inwoners in de leeftijd van 45-64 jaar begint over ongeveer 10 jaar. Het totaal van beide leeftijdsgroepen, de bevolking van 20-64 jaar (de zogeheten potentiële beroepsbevolking) groeit in Capelle aan den IJssel niet meer en gaat na 2011 sterk dalen, zoals ook in Groot Rijnmond en Nederland als geheel. Omdat de toename van de arbeidsparticipatie nog beperkt is, zal de sterke daling van de potentiële beroepsbevolking gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt, voor het aantal werkenden en voor de benodigde huisvesting van bedrijven (kantoren en bedrijventerreinen).

Stijging aantal ouderen

De stijging van het aandeel van ouderen in de totale bevolking en de stijging van het aantal ouderen gaat in Capelle aan den IJssel sneller dan in Groot-Rijnmond en Nederland als geheel. In de komende tien jaar neemt het aantal 65-plussers in de gemeente met bijna 40% toe. Dit zal zeker over een aantal jaren grote gevolgen hebben voor de behoefte aan zorg en aangepaste huisvesting.

Figuur 9 Leeftijdsopbouw Capelle aan den IJssel per 1 januari 2008 en 2028

Bron: CBS, KcBB.

Tabel 1 Bevolking naar leeftijd

	Aandeel in totaal				Procentuele verandering per tien jaar		
	2008	2018	2028	2038	1998-2008	2008-2018	2018-2028
<i>0-19 jaar</i>							
Capelle aan den IJssel	24	22	21	22	-1	-8	-3
Groot-Rijnmond	24	22	21	20	+1	-5	-2
Nederland	24	22	21	21	+3	-5	-3
<i>20-44 jaar</i>							
Capelle aan den IJssel	33	29	29	28	-14	-10	-0
Groot-Rijnmond	35	31	31	30	-6	-8	+1
Nederland	34	30	30	29	-8	-9	+1
<i>45-64 jaar</i>							
Capelle aan den IJssel	29	29	24	21	+31	-1	-17
Groot-Rijnmond	27	28	26	23	+18	+9	-6
Nederland	27	29	25	23	+21	+7	-9
<i>65 jaar en ouder</i>							
Capelle aan den IJssel	14	20	25	28	+11	+38	+28
Groot-Rijnmond	15	19	23	27	+6	+31	+26
Nederland	15	19	23	27	+14	+34	+24

Bron: CBS, KcBB.

Samenstelling naar leeftijd

De verandering van de samenstelling van de bevolking naar leeftijd wordt beïnvloed door natuurlijke processen van geboorte, ouder worden en sterfte, maar ook door het migratiesaldo naar leeftijd. In de *Strategische Visie Capelle in 2020* is aangegeven hoe de samenstelling van de bevolking naar leeftijd naar verwachting zou zijn in 2020. Op basis van de realisatie tot nu toe kan een nieuwe prognose gemaakt worden voor 2020. In tabel 2 zijn de betreffende cijfers weergegeven. Daaruit blijkt:

- dat het aandeel van jongeren mogelijk iets minder daalt (0-24 jaar geen 27% van totaal, maar 28% in 2020),
- dat het aandeel van ouderen sneller stijgt (55 jaar en ouder geen 40%, maar 43% in 2020) en
- dat het aandeel van de middengroep duidelijk sneller daalt (25-49 jaar geen 33% maar 29% in 2020).

Tabel 2 Bevolking naar leeftijd Capelle 2020

	Realisatie		Prognose	
	2000	2008	Huidige 2020	Strategische Visie 2020
0-24 jaar	30	30	28	27
24-49 jaar	40	35	29	33
50 jaar en ouder	30	35	43	40
Totaal	100	100	100	100

Bron: CBS, KcBB, Gemeente.

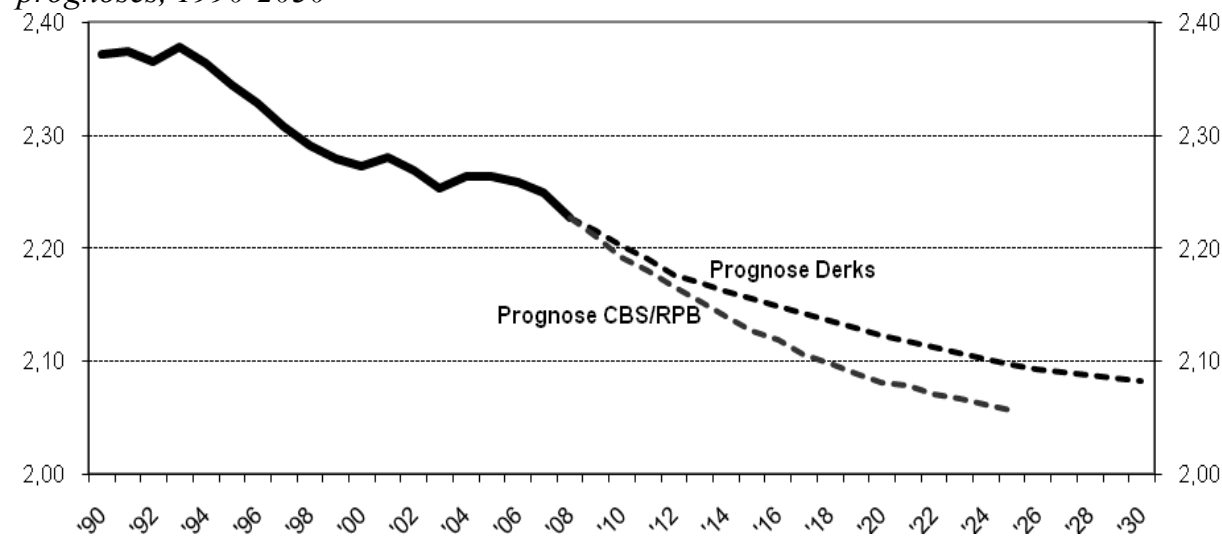
3.3 De woningvoorraad

Omdat het aantal personen per woning daalt, moet de woningvoorraad sneller groeien dan het aantal inwoners. De daling van het aantal personen per woning, de gezinsverduunning, heeft twee oorzaken: maatschappelijke ontwikkelingen (zoals toename echtscheidingen, langer zelfstandig blijven wonen van ouderen, enzovoort) en demografische ontwikkelingen (vergrijzing: ouderen wonen met minder personen in een woning dan jongeren). De invloed van maatschappelijke ontwikkelingen wordt in de toekomst waarschijnlijk minder, omdat die invloed het maximum bereikt. De vergrijzing zal in de komende jaren nog wel een grote invloed hebben op de gezinsverduunning.

Op basis van berekeningen van het aantal huishoudens per vijfjaarsleeftijdsgroep kunnen ramingen gemaakt worden van de benodigde verandering van de woningvoorraad die past bij een bevolkingsprognose. Op basis van het resultaat van dergelijke gedetailleerde berekeningen kan het resulterende gemiddelde aantal personen per woning gegeven worden.

Figuur 10 laat zien dat in Capelle aan den IJssel het gemiddeld aantal personen per woning in het begin van de jaren negentig gelijk was aan 2,37. Dat aantal is nu gezakt naar 2,23. De gemiddelde woningbezetting zal naar verwachting verder dalen naar minder dan 2,1. In figuur 10 zijn de uitkomsten van twee prognoses gegeven: van CBS/RPB (2006) en van Derks (2008). De uitkomsten van een derde prognose, PRIMOS van ABF-research liggen tussen beiden in.

Figuur 10 Gemiddeld aantal personen per woning, Capelle aan den IJssel, realisatie en twee prognoses, 1990-2030

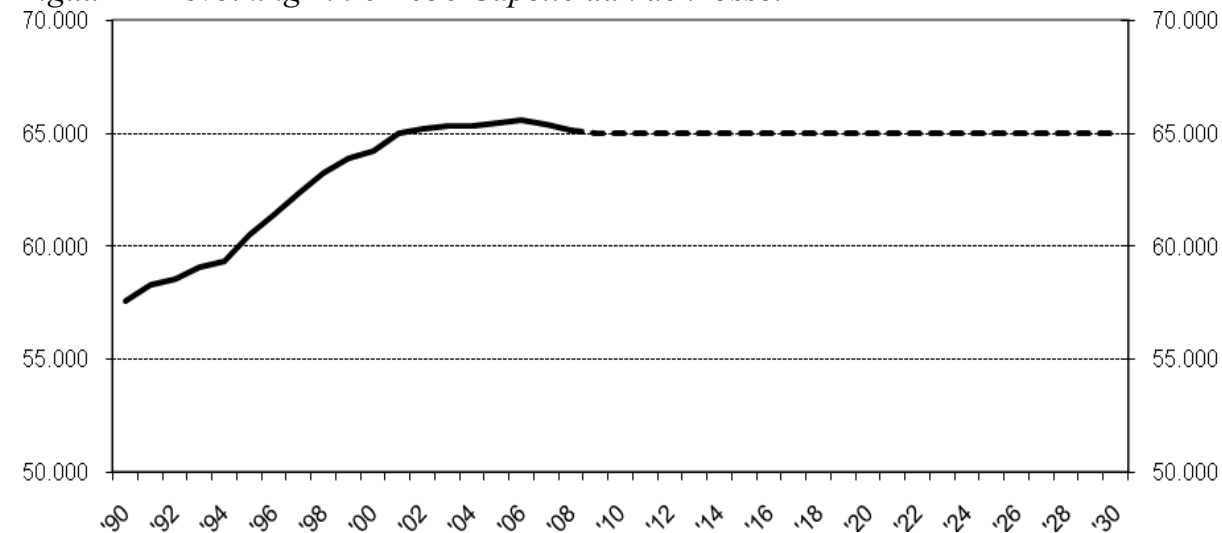

Bron: CBS, KcBB.

Figuur 11 geeft de bevolkingsontwikkeling op basis van de hiervoor besproken prognose (vanaf nu stabiel op 65 duizend) en figuur 12 geeft de ontwikkeling van de daarbij passende woningvoorraad.

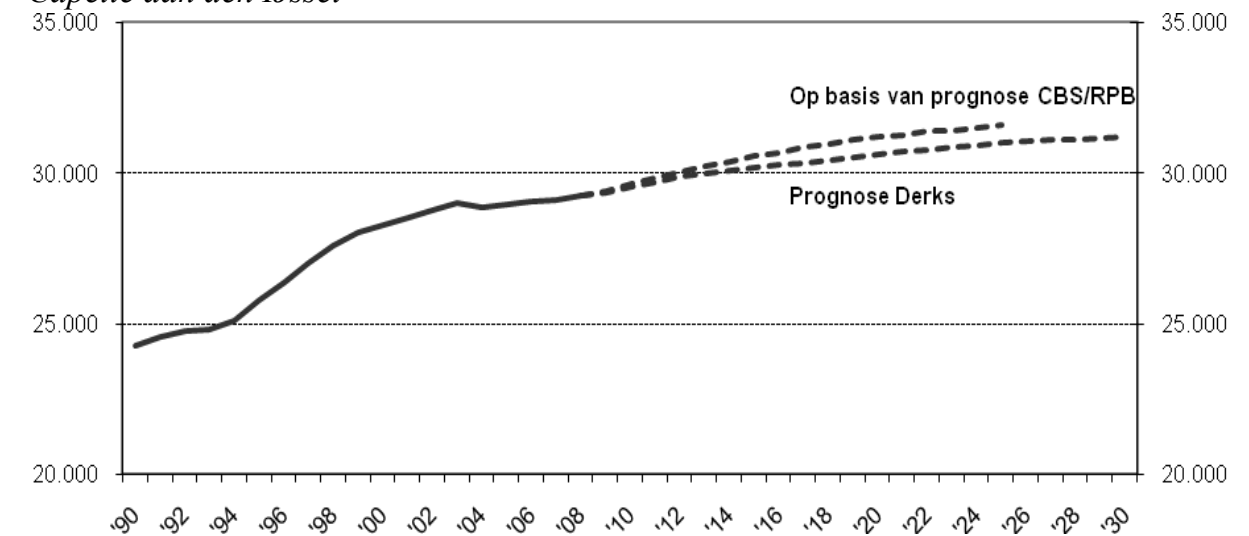
De woningvoorraad in Capelle aan den IJssel is gegroeid van 24.300 in 1990 naar 29.200 per 1 januari 2008. Om het aantal inwoners op peil te houden zal de woningvoorraad in de komende tientallen jaren vanwege de gezinsverdunning nog moeten groeien tot boven de 31.000. Over ongeveer 25 jaar komt er zeer waarschijnlijk een einde aan de gezinsverdunning en kan de woningvoorraad gaan dalen.

Figuur 11 Bevolking 1990-2030 Capelle aan den IJssel

Bron: CBS, KcBB.

Figuur 12 Woningvoorraad 1990-2030, passend bij stabilisatie van bevolking op 65 duizend, Capelle aan den IJssel

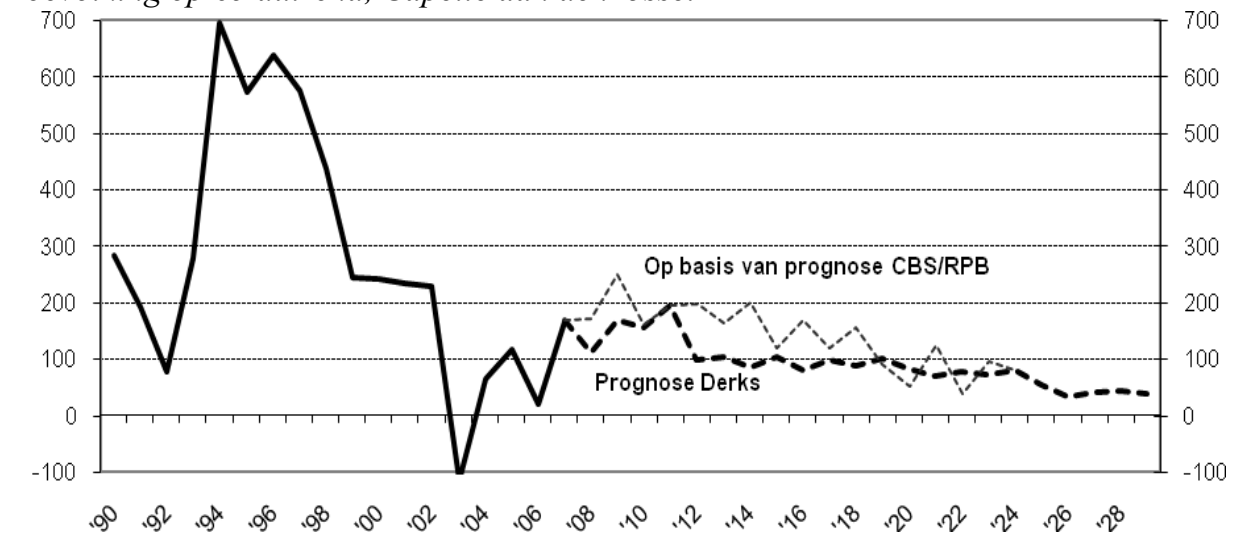

Bron: CBS, KcBB.

In figuur 13 is de jaarlijkse verandering van de woningvoorraad gegeven. In de eerstkomende jaren moet de woningvoorraad met 150 à 200 woningen per jaar groeien om het aantal inwoners niet te laten dalen. In de komende tien jaar (2008-2017) moet de groei 1.200 woningen zijn volgens de prognose van Derks en 1.700 op basis van de prognose van CBS/RPB. Na 2018 wordt de benodigde groei minder dan 100 per jaar.

De groei van het aantal huishoudens is samengesteld uit een daling van het aantal jonge, grote huishoudens en een stijging van het aantal oude, kleine huishoudens.

Figuur 13 Verandering van de woningvoorraad, 1990-2030, passend bij stabilisatie van bevolking op 65 duizend, Capelle aan den IJssel

Bron: CBS, KcBB.

3.4 Voorlopige conclusies

Het aantal inwoners van Capelle aan den IJssel bereikte in juni 2006 een top van 65.700 personen, waarna een (lichte) daling is begonnen naar 65.100 per 1 januari 2008. Daarmee is nu al de omvang bereikt waarvan de Strategische Visie in het jaar 2020 uitgaat.

Om dat aantal van 65 duizend vast te houden zal het aantal woningen in de eerstkomende jaren met 150 à 200 woningen per jaar moeten groeien. Niet om het vertrek van inwoners tegen te gaan, maar om de gezinsverdunning op te vangen en zodoende eigen bewoners in de stad te houden. Tot dat doel moet in de komende tien jaar (2008-2017) de groei van het woningbestand in totaal 1.200 à 1.700 zijn. Na 2018 wordt de benodigde groei van het aantal woningen minder dan 100 per jaar.

Bij een gelijkblijvend aantal inwoners daalt het aantal jongeren en stijgt het aantal ouderen. Voor de komende 10 jaar moet voor de gemeente als geheel rekening gehouden worden met de volgende ontwikkeling:

- ☐ 0-19-jarigen -8%,
- ☐ 20-44-jarigen -10%,
- ☐ 45-64-jarigen -1%,
- ☐ 20-64 jaar -6%,
- ☐ 65 jaar en ouder +38%.

Per wijk/buurt kunnen de veranderingen (veel) groter zijn.

De daling van het aantal jongeren kan gevolgen hebben voor het voortbestaan van basisscholen, sportverenigingen, recreatieve voorzieningen, evenementen en dergelijke.

De daling van de potentiële beroepsbevolking (bevolking van 15-64 jaar) heeft gevolgen voor de ontwikkeling van het aantal werkenden, voor de behoefte aan bedrijfsruimte (bedrijventerreinen en kantoren) en het daarbij horende ruimtebeslag.

De stijging van het aantal ouderen heeft gevolgen voor de behoefte aan zorg en aan aangepaste huisvesting.

Deze ontwikkelingen geven aanleiding tot de volgende vragen:

1. Heeft Capelle voldoende ruimte voor de benodigde groei van de woningvoorraad?
2. Komt er ruimte vrij door de daling van het aantal jongeren (basisscholen, sportaccommodaties e.d.) en door de aankomende daling van de beroepsbevolking (kantoren en bedrijventerreinen)?
3. De woningvoorraad moet aangepast worden aan de veranderende woonwensen. Kan er meer niet-grond-gebonden gebouwd worden voor alleenstaanden en ouderen, of willen vrijwel alle ouderen in de woning blijven, waarin ze nu zitten? Stijgt de behoefte aan grotere grond-gebonden woningen als gevolg van de stijgende welvaart?

4. De beschikbaarheid van soorten woningen beïnvloedt de samenstelling van de inkomende en uitgaande migratie. Als de gemeente zou willen dat meer grotere woningen gebouwd worden, kunnen dan de benodigde aantallen wel gehaald worden om het aantal inwoners op peil te houden?
5. Moet er een keuze gemaakt worden tussen het handhaven van de omvang in kwantiteit (65 duizend inwoners) of de groei in kwaliteit, waardoor krimp van de bevolking? Als de keus valt op groei van kwaliteit en de implicatie daarvan is dat er minder gebouwd moet worden, hoe is dat dan te financieren?

De laatste vraag vormt de kern van de noodzaak om deze evaluatie van het strategisch beleid te gaan ondernemen. In Hoofdstuk 5 volgt een antwoord daarop.

Hoofdstuk 4 Enkele relevante omgevingsfactoren

4.1 Inleiding

Binnen Capelle, maar ook in de omgeving, vinden ontwikkelingen plaats die effecten (kunnen) hebben op het lokale beleid. Hoewel niet alle details daarvan bekend zijn, lijkt het van belang om deze zaken mee te wegen in de politieke besluitvorming over al dan niet bijstellen van de Strategische Visie 2020. Het gaat hier om ontwikkelingen op de volgende terreinen:

- ☐ Infrastructuur en Verkeer.
- ☐ Bouwen en Wonen.
- ☐ Jeugd en Veiligheid.
- ☐ Zorg, Welzijn en Educatie.
- ☐ Economie, Werk en Inkomen.

Naast het bestuderen van documenten die inzicht verschaffen in ontwikkelingen op die deelterreinen is een vijftal expertmeetings georganiseerd met personen van buiten het gemeentelijke apparaat die over deze materie hun opvattingen hebben gegeven. Bijlage 3 bevat de lijst van deelnemers aan die bijeenkomsten. De centrale vraag voor elke groep was: “Wat heeft zich sinds 2000 afgespeeld, of wat gaat er nog gebeuren, wat volgens u van belang is voor een eventueel bijstellen van het beleid van de gemeente?”

Wat deze experts over ontwikkelingen in deze vijf thema’s opmerkten wordt hieronder beschreven. Voorafgaande aan de discussies in de vijf separate groepen was er een plenaire sessie waarin de deelnemers werd gevraagd schriftelijk te reageren op een viertal aspecten dat dwars door de vijf thema’s heenloopt, te weten *Duurzaamheid, Technologie, Lifestyle en vrije tijd en Maatschappelijke onrust*. Enkele observaties daarover zijn in aparte tekstvakken verweven met de hieronder staande opvattingen over de genoemde vijf thema’s, de andere zijn als een bloemlezing van citaten verwerkt in Bijlage 5.

Vooraf past nog de volgende kanttekening. De vijf expertmeetings verschillen in stijl, bewoording, analyse en adviezen. Wij hebben de verslaglegging daarvan zoveel mogelijk geüniformeerd, zonder overigens het eigen karakter en inhoud van de specifieke bijeenkomsten te willen verliezen. Daarom wijken de vormgeving en schrijfstijl van de hierna volgende impressies van de meetings op onderdelen van elkaar af.

4.2 Ontwikkelingen op het gebied van Infrastructuur en Verkeer

4.2.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld

Eerst volgt een tekst uit de Strategische Visie 2020, daarna puntsgewijs enkele kenmerkende ontwikkelingen.

Toekomstbeeld uit de Strategische Visienota Capelle 2020

Druk bezochte locaties waar mensen werken, winkelen, recreëren zijn goed bereikbaar door het aanvullend busvervoer en een op de vraag afgestemd collectief vervoersysteem. Ook de verbindingen tussen de wijken zijn verbeterd. De stad heeft een aantal duidelijk herkenbare ‘toegangspoorten’: markeringen in het landschap die uitnodigen om Capelle binnen te gaan. Fietsers, skeelers en voetgangers hebben in de gehele gemeente beschikking over geasfalteerde routes en voetpaden, die goed onderhouden en sociaal veilig zijn. Op drukbezochte locaties zijn bewaakte fietsenstallingen.

Opdracht voor de stad: Onderzoek of het mogelijk is om voor 2010 de Capelseweg, Kanaalweg, Abraham van Rijkevorselweg, Alegeraweg/brug te verbreden. Werk aan uitbreiding van de People Mover naar bedrijfsparken. Zorg voor een goede verkeersverbinding tussen de wijken, met prioriteit voor Openbaar Vervoer.

Tot zover het beeld dat men in 2000 voor ogen had voor de situatie in 2020. In Capelle is sindsdien de verkeersdrukke toegenomen, daarmee ook de dagelijkse congestie en de druk op het milieu. Capelle wil Infrastructuur en Verkeer niet langer vanuit het perspectief van verschillende verkeersstromen beschouwen, maar vertrekken vanuit het integrale begrip mobiliteit en vervolgens bezien hoe verschillende instrumenten op synergetische wijze kunnen worden ingezet.

De huidige situatie is als onder meer volgt:

- Een groot deel van het verkeer door Capelle is sluipverkeer dat het Terbregseplein mijdt.
- Een ander deel is verkeer dat de Krimpenerwaard als bestemming heeft.
- Verminderen van verkeersoverlast langs de centrale as door Capelle door ondertunnelen is niet haalbaar i.v.m. excessieve kosten.
- De Algeracorridor is recent aangepakt en er zijn maatregelen genomen om de doorstroming te optimaliseren in combinatie met maatregelen die de leefbaarheid van de aangrenzende wijken moeten verbeteren.
- Capelle heeft er belang bij dat er alternatieve routes komen van en naar de Krimpenerwaard. Denk aan oeververbindingen oostelijk van Moordrecht en aan een aansluiting op de Ridderster in zuidelijke richting.
- Krimpen moet worden aangesloten op het Regionale OV-net via een tunnel tussen het Capelse Albatrosterrein naar de Stormpolder in Krimpen.
- 30.000 nieuwe woningen tussen Nieuwerkerk en Gouda leveren grote druk op voor de hele regio (verkeer, verlies aan recreatieve, groene waarde), terwijl Rotterdam liever uitbreidt door herontwikkelen van oude haventerreinen. Onder meer in London en Hamburg is getoond hoe dat op een zeer goede manier kan. De Zuidplas kan dan zijn landelijke karakter goeddeels houden door de bebouwing te beperken tot een veel kleiner aantal woningen in de luxere klasse.
- De stedenbaan (verbreding spoortraject Rotterdam – Gouda) kan een positief effect hebben op de huidige mobiliteitsstroom maar is vooralsnog op de lange baan geschoven.
- Capelle bouwt aan een aanlandingspunt voor OV over water. Van daaruit kunnen over water Krimpen, Rotterdam en Dordrecht bereikt worden.
- Uitbreiding van de People Mover is vooralsnog niet aan de orde. Eerst moet blijken of na jaren van tegenslag een langere periode van storingsvrije en incidentvrije werking mogelijk is.
- Openbaar vervoer tussen de wijken rendeert niet en zal dus structureel geld uit Capelse middelen vragen.

- Distributiepunten voor alternatieve brandstoffen en oplaadpunten voor elektrische voertuigen zijn voorwaarde voor het op grotere schaal inzetten van dergelijke milieuvriendelijke vormen van vervoer.
- Afname van 10% van het spitsverkeer doet de files in Nederland grotendeels oplossen. Opties om dat te bereiken waar de gemeente aan kan bijdragen:
 - Gericht bevorderen thuiswerken (denk ook aan de relatie met zorgtaken).
 - Door technische hulpmiddelen de afstand tussen rijdende auto's verminderen en de snelheid reguleren (efficiënter weggebruik en grotere veiligheid). Bevorderen dat de overheid hier in investeert in plaats van in meer rail en wegen is waarschijnlijk effectief.

4.2.2 Ontwikkelingen die het beleid raken

We onderscheiden zaken die spelen in Rotterdam, in Capelle zelf, in regionaal verband en in landelijk opzicht.

4.2.2.1 Zaken die in Rotterdam spelen

Rotterdam beschikt over een langetermijnbeleid dat zich voornamelijk lijkt te richten op het zuiden en westen van de stad. Maar door de goede verbinding (metro) en het regionaal functioneren van de arbeidsmarkt, de woningmarkt en de bovenwijkse voorzieningen lijkt Capelle feitelijk een wijk van Rotterdam. In de beleving van de bevolking is Capelle echter een eigen gemeenschap, met een dorps karakter, en zeker geen wijk van Rotterdam. Het heeft een, over het algemeen, aantrekkelijk woonklimaat en een goed eigen voorzieningenniveau.

Rotterdam heeft inmiddels een beleid ingezet op het vlak van Bouwen en Wonen dat consequenties heeft voor Infrastructuur en Verkeer. Geheel traditioneel volgt men het drieluik:

nieuwe visie op ruimtelijk ordenen □ nieuwe visie op bouwen en wonen □ nieuwe visie op infrastructuur en verkeer. Dat wil zeggen dat het denken in termen van infrastructuur en

mobilitate(ssstromen) altijd volgend is op het denken in termen van bouwen en wonen en dat is op zijn beurt weer volgend op veranderde inzichten op het vlak van de inrichting van de openbare ruimte. Aan deze klassieke manier van denken (krachtens de derde nota ruimtelijke ordening) danken we bijvoorbeeld de 'slaapsteden' en dientengevolge een belangrijk deel van de files in het spitsverkeer. Pogingen om de volgorde eens een keer om te draaien, namelijk denk eerst aan de bereikbaarheid voordat je planologen en stedenbouwkundigen aan het werk zet, falen keer op keer. Getuige ook de steeds opduikende OV-bereikbaarheidsproblematiek bij de bouw van Vinexwijken.

Rotterdam zet in op verdichting van het bouwen en wonen maar kiest daarbij bewust om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren. Waarbij men liever meer en betere openbare ruimte heeft dan verkeer en vervoer. Althans waar het gaat om auto's op straat. Als gevolg daarvan is er bijvoorbeeld een aantal ondergrondse parkeergarages gebouwd en is betaald parkeren – anders dan in Capelle – de maat der dingen. Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt zoveel mogelijk voorrang gegeven aan (verbetering van) het openbaar vervoer.

4.2.2.2 Zaken die in Capelle spelen

We komen nog te spreken over het bouwen en wonen in Capelle, maar nu al kan worden opgemerkt dat verdichtingsbewegingen in Capelle dezelfde soort gevolgen voor verkeer en vervoer zal hebben. Capelle is door regionale afspraken over vergroting van de woningvoorraad een vanzelfsprekend onderdeel van de regionaal-stedelijke verdichting en komt nu voor dezelfde afwegingen te staan: "Hoe verdicht ik, hoe creëer ik dan toch meer kwaliteit van de openbare ruimte, waar laat ik dan de rijdende en stilstaande auto's en hoe kan ik dan nog een verbeteringsslag geven aan de bereikbaarheid door het openbaar vervoer?" Dat OV bungelt dus altijd ergens aan het einde van de denkketen. En dat speelt Capelle vooral parten doordat het in

deels los van elkaar staande wijken is opgebouwd. Los van de vraag of daarbinnen ruimte gezocht moet en kan worden voor upgradering van het openbaar vervoer is het belangrijkste knelpunt nu dat men per auto moeilijk de wijken in en uit kan komen, alsook moeilijk naar en van Rotterdam (of elders) kan rijden. De

ontsluiting naar de A16 en de A20 kent grote beperkingen die bij verdere verdichting van de bebouwing zullen toenemen.

Terzijde merken we op dat het primaat van denken in bouwen en wonen, boven dat van infrastructuur en mobiliteit, een economische achtergrond heeft. Met het eerste kun je geld verdienen. Met het tweede niet. Maar het wegdrukken van de auto (betaald parkeren, naar de rand van de stad manoeuvreren, delen van een gemeente autovrij maken et cetera) levert een politiek risico op. Burgers willen dat niet. Dus als men zowel wil werken aan verdichting, alsook aan meer kwaliteit van de openbare ruimte, en als men voor het realiseren daarvan het gebruik en het bezit van de auto gaat hier een politiek afbreukrisico. voorgenomen verdubbeling van het winkelcentrum De in dit verband een testcase zijn. leidt tot de beoogde toename van kopers zal de vraag rijzen hoe die daar dan moeten komen (met lege tassen) en vertrekken (met volle tassen). Met de auto? Met het OV? Wat betekent dat dan voor het accommoderen van de noodzakelijk toenemende capaciteit en kwaliteit van dat type vervoer?

4.2.2.3 Zaken die in regionaal verband spelen

De problematiek van de externe ontsluiting van Capelle naar de A16 en A20 is natuurlijk niet nieuw. Momenteel buigt zich een Taskforce Mobiliteit over het ontwerpen van convenanten in regionaal verband om met concrete maatregelen verlichting van deze problematiek te creëren. Met name geldt dat voor de congestie in het gebied van Alexandrium en Kralingse Zoom. Het ligt in de bedoeling dat deze Taskforce nog dit jaar met een rapport komt.

4.2.2.4 Zaken die in landelijk verband spelen

Sinds 1990 lanceert het kabinet regelmatig bereikbaarheidsoffensieven in de Randstad. Voor de Zuidvleugel, meer in het bijzonder voor de regio Groot-Rotterdam, heeft de minister van Verkeer en Waterstaat onlangs het project *Regio Rotterdam en Haven: Duurzaam Bereikbaar (MIRT-Verkenning Ruit Rotterdam)* gelanceerd. In dat project werken de ministeries van VenW en VROM, de Stadsregio Rotterdam, de gemeente Rotterdam, de provincie Zuid-Holland, het Havenbedrijf en de Kamer van Koophandel samen aan een breed gedragen multimodale visie op

Voor een goede bereikbaarheid van recreatielocaties is een verbetering van het openbaar vervoer nodig. Investeer in diverse OV-modaliteiten. Dat zal overigens niet eenvoudig zijn omdat de auto wordt gezien als symbool van vrijheid en status.

Duurzaamheid kan de motor zijn voor het ontwikkelen van innovatief vermogen. Voorwaarde daarvoor is dat je over morgen heen moet durven kijken en de risico's voor morgen moet accepteren om de kansen voor overmorgen te benutten.

beperken, ligt De de capaciteit van Koperwiek zal Gesteld dat dit het aantal

de bereikbaarheid van de regio Rotterdam. Deze studie moet opleveren een pakket van maatregelen en financieringsafspraken ter realisering van de bereikbaarheidsdoelen van de Nota Mobiliteit met garanties voor een duurzame bereikbaarheid van het gebied van groot-Rotterdam, inclusief de haven.

Op basis van een zogeheten 4B-stappenplan, zullen Burgers, Bestuurders, Bureaucraten en Bedrijven bij de besluitvorming worden betrokken om binnen drie jaar een nieuwe visie te hebben op de vereiste infrastructuur voor de te verwachten mobiliteit binnen de Ruit van Rotterdam. Als onderdeel van het eerder gestarte Randstad Urgent programma is het mede bedoeld ter uitvoering van adviezen van de Commissie Elverding.

Duurzaamheid moet niet worden opgevat als een pakket voorschriften, maar als kansen voor de toekomst, van jezelf en deze generatie, maar meer nog voor onze kinderen, kleinkinderen en hun generatie.

Gelet op de ligging van Capelle aan den IJssel aan de Ruit van Rotterdam zal het duidelijk zijn dat dit plan van invloed is op de (afwikkeling van de) mobiliteitsstromen, de ruimtelijke aspecten en de duurzaamheidsvragen die daarbij gaan spelen. Het is te vroeg om te speculeren over de uitkomsten van deze plannen van aanpak, maar het lijkt niet helemaal onjuist om te vermoeden dat naast een tweede ontsluiting van de Rotterdamse haven veel aandacht zal worden besteed aan verbetering van het onderliggende wegennet in dat gebied. Dat is een maatregel ter ontlasting van de autowegen die – zo wijst de praktijk uit – hoofdzakelijk worden benut voor ritjes van 30-40 km, omdat het onderliggende wegennet onvoldoende capaciteit heeft.

Speculatief kan hier voorts aan worden toegevoegd dat het denkbaar is dat – ter ontlasting van de A16 – binnen deze MIRT plannen zullen worden ontwikkeld om (gezien vanuit Ridderkerk) de Krimpenerwaard verder te ontsluiten. Mocht dat gebeuren dan valt te voorspellen dat wegens de lichte regionale groei van de bevolking ook meer (verdicht?) gebouwd gaat worden in de Krimpenerwaard. En dat heeft weer gevolgen voor de omvang en kwaliteit van het bouwvolume dat Capelle na 2010 nog voor ogen heeft.

Overigens zal een verdere ontsluiting van de Krimpenerwaard een negatief effect hebben op de toch al overbelaste Algerabrug. Een suggestie vanuit de expertmeeting was om ter verlichting van de druk op die brug nu al te denken aan het instellen van een moderne veerpontverbinding. Als die 10% van de druk van de brug afhaalt is dat voldoende. Zo'n verbinding kost qua voorbereidingstijd en geld een schijntje in vergelijking met de besluitvorming over en de aanleg van een nieuwe brug.

Ten slotte moet Capelle rekening houden met de mogelijkheid dat de A20 alsook de A16 (over een langer traject dan alleen de Briernoordbrug) voorzien gaan worden van parallelle banen. Een dergelijke maatregel geeft Capelse bewoners een betere mogelijkheid om via het hoofdwegennet korte ritten te maken in en om Capelle. Daarmee zou de noodzaak tot maatregelen ter verbetering van de interne ontsluiting van Capelle (voor een deel) vervallen.

In algemene zin zou meer aandacht mogen uitgaan – ook uit duurzaamheidsoverwegingen – naar het verbeteren van het openbaar vervoer, waarbij het de vraag is of binnen de beperkte ruimte uitbreiding van het metrosysteem mogelijk is. De wijkopbouw laat weinig tot geen ruimte en bepaalde gebieden (waar wel ruimte is) mogen door hun natuurlijke staat niet aangetast worden. Bovendien hebben studies elders uitgewezen dat een verdubbeling van de OV-capaciteit niet noodzakelijkerwijs ook leidt tot verdubbeling van het aantal OV-passagiers. Deze

kosten-batenverhouding is ook niet van belang ontbloeit bij verdere politieke afwegingen op het vlak van maatregelen inzake infrastructuur en verkeer.

4.2.3 Aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting

De resultaten van de MIRT-planstudie komen waarschijnlijk pas over drie jaar op tafel. Dus voorstellen tot majeure infrastructurele ingrepen met verbetereffect op de interne en externe Capelse verkeersdruk zullen nog even op zich laten wachten. En als ze al in uitvoering worden genomen zijn we snel tien jaar verder. Dus hier ligt nog geen concreet materiaal dat gebruikt zou kunnen worden ter bijstelling van het beleid van de Strategische Visie 2020. Wel is van belang dat Capelle ervoor zorgt zelf ook bij die planontwikkeling betrokken te worden.

De plannen van de Taskforce Mobiliteit voor verbetering van de verkeersafwikkeling naar de A16 en A20 op kortere termijn zullen nog in 2008 bekend worden. Gelet op de directe betrokkenheid van Capelle in dat dossier is het niet nodig op dat vlak met aanbevelingen te komen.

Verder zal het beleid ten aanzien van verkeer en vervoer binnen Capelle in hoge mate afhangen van de vraag hoe het verder gaat met de plannen op het vlak van bouwen en wonen. Omdat juist dit dossier de aanleiding is geweest tot het instellen van deze evaluatie lijkt het goed om in de volgende paragraaf te bezien wat er in de expertmeeting op dat vlak is gezegd.

4.3 Ontwikkelingen op het gebied van Bouwen en Wonen

4.3.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld

Eerst volgt een tekst uit de Strategische Visie 2020, daarna puntsgewijs enkele kenmerkende ontwikkelingen.

Toekomstbeeld uit de Strategische Visienota Capelle 2020

Capelle kent een evenwichtige bevolkingssamenstelling met een daarop toegesneden woningaanbod. Het aantal bereikbare (relatief goedkope) huurwoningen is verminderd, maar er zijn er nog altijd genoeg om aan de vraag van de doelgroep te voldoen. Het aantal koopwoningen is gelijk aan het landelijk gemiddelde, met het accent op betaalbaarheid. Luxe appartementen en levensloopbestendige woningen vormen een belangrijk aandeel in het woningbestand. In 2020 wordt meer thuis gewerkt: niet alleen via internet maar er is ook veel kleinschalige, ambachtelijke werkgelegenheid ontstaan. Veel Capellenaren hebben werkplaats, kantoor of atelier aan huis. Het woningbouwprogramma is hierop afgestemd. Bepaalde bevolkingsgroepen zoeken elkaar op; dat gebeurt gewoon, vanzelf. De gemeente onderkent dit proces en ondersteunt de betreffende buurten door voor voorzieningen (ontmoetingscentra) en producten (scholing, begeleiding naar werk) te zorgen als daar behoefte aan is.

Opdracht voor de stad: Start met het ontwikkelen van een visie per wijk gericht op een evenwichtige bevolkingssamenstelling. Middelen daarbij zijn sloop/nieuwbouw, renovatieprojecten en herinrichting woonomgeving. Aandachtspunt: het realiseren van luxe appartementen en levensloopbestendige woningen. Eerste wijk: Schollevaar-oost.

Het thema Bouwen en Wonen heeft een relatie met demografische ontwikkelingen en met het veranderen van woon- en leefbaarheidswensen van een ouder wordende bevolking, de behoefte aan betaalbare woningen voor starters op de woningmarkt, de mobiliteit van gezinnen met opgroeiende kinderen en de constatering dat, met het oog op behoud van kwaliteit, een deel van de Capelse woningvoorraad toe is aan een grondige opknapbeurt of vervanging.

Inmiddels zien we onder meer de volgende ontwikkelingen:

- De ‘witte vlucht’ gaat door maar is niet langer exclusief voorbehouden aan de autochtone blanke middenklasse. Ook (succesvolle) leden van de allochtone gemeenschappen trekken naar de periferie om een groen en veilig woonmilieu met goede voorzieningen te zoeken waar hun kinderen veilig kunnen opgroeien.
- Naast de ‘pull’ van de nieuwe wijken is er de ‘push’ uit de Rotterdamse binnenstad. Rotterdamse zal op grote schaal oude wijken te saneren en goedkope woningen vervangen door dure woningen.
- Capelle beschikt over relatief veel goedkope huurwoningen en vangt dus nu een nieuwe generatie ‘oud-Rotterdamers’ op waarin veel probleemgevallen aanwezig zijn.
- De weerstand tegen verkleuring van Capelle neemt toe.
- De eenzijdige focus op grootschalige appartementbouw in de regio kan leiden tot onbalans tussen vraag en aanbod.
- Aan de vraag naar eengezinswoningen en starterwoningen kan nauwelijks worden voldaan.
- De weerstand tegen hoogbouw in Capelle neemt toe evenals tegen het bouwen in resterende open ruimte.
- Sloop/nieuwbouw en herstructurering is een zaak van lange adem en veel complexer dan bouwen in het weiland. Projecten genereren meestal geen inkomsten voor de gemeente, en vragen wel investeringen in de omgeving.
- Wijkgerichte aanpak ter bevordering van sociale cohesie is succesvol maar vraagt veel nazorg. De roep om meerdere wijken aan te pakken groeit naarmate de sociale problematiek, deels door instroom van nieuwe inwoners uit Rotterdam, toeneemt. Geen prachtwijken maar wel prachtbuurtten. De middelen met vertraging van ca 2 jaar.
- De kosten om sociale cohesie op peil explosief stijgen, maar sociaal goedkoper dan fysiek investeren.

*Capelle moet niet zelf bedenken
wat mensen willen, dit moet van
de gemeenschap zelf komen!*

daarvoor komen
te houden kunnen
investeren veel

4.3.2 Conclusies

Het ideaal uit Capelle 2020 over een evenwichtige bevolkingssamenstelling wordt bemoeilijkt door ontwikkelingen in Rotterdam door de Rotterdam-wet, veranderingen in de samenstelling van de woningvoorraad (minder goedkopere woningen) en concurrerende uitbreidingen in regio.

Door de daling van het aantal personen per woning (gezinsverdunding) moet de woningvoorraad groeien om het aantal inwoners niet te laten dalen. Als gevolg van gebrek aan ruimte speelt hoogbouw hierbij een belangrijke rol. Maar omdat de weerstand tegen hoogbouw, inbreiding en verkleuring toenemen, komt het ideaal uit Capelle 2020 van een stabiel inwonertal van circa 65.000 inwoners onder druk te staan.

Vanwege de goede verbinding (metro) en het regionaal functioneren van de arbeidsmarkt en de woningmarkt ziet men Capelle als een wijk van Rotterdam. Maar het heeft een eigen karakter,

met een – over het algemeen – aantrekkelijk woonklimaat en een goed eigen voorzieningenniveau. Ook al wonen er veel oud-Rotterdamers in Capelle, in de beleving van de bevolking is Capelle eerder een eigen gemeente dan een wijk van Rotterdam.

Beseft moet worden dat er via woningbouwbeleid maar weinig te sturen valt. Verkleuring geeft verjonging. Dat komt goed van pas omdat de vergrijzing in Capelle relatief snel gaat. Verkleuring is onvermijdelijk en niet alleen negatief.

De gemeente Capelle had erop gerekend dat de nieuwbouw financiële middelen zou opleveren voor andere investeringen, zoals vernieuwing van onderwijsvoorzieningen en sportvoorzieningen. Nu nieuwbouw onder druk komt te staan als gevolg van voornoemde weerstand en de financiële marges bij nieuwbouw mogelijk onder druk komen als nawerking van de kredietcrisis en ruimer aanbod van woningen elders, kunnen er problemen ontstaan bij de financiering van genoemde investeringen. Als die problemen ontstaan moeten er andere oplossingen gezocht worden, bijvoorbeeld door combinatie en/of verbreding van voorzieningen.

Als het aantal inwoners niet op peil blijft, maar gaat dalen kan dat een negatieve invloed hebben op het draagvlak voor voorzieningen. Daar schuilt dan een politiek afbreukrisico. In Capelle is de afstand tussen de gemeenteraad en de bevolking kleiner dan bijvoorbeeld in Rotterdam. Voor de raad in Capelle is het daardoor (soms) moeilijker om een beleid uit te voeren als dat bij de bevolking op weerstand stuit. Desondanks is het van groot belang dat een consequent beleid gevoerd wordt.

Een goed doordacht woon-zorg-beleid, inspelend op de behoefte van de (nieuwe) ouderen is voor Capelle van groot belang vanwege de vergrijzing en ten behoeve van doorstroming in de woningmarkt.

De gemeente moet per wijk nagaan wat er nodig is. Is er niets te regelen door bijvoorbeeld ruimtegebrek dan moet dit gefaciliteerd worden door een naast liggende wijk. De gemeente moet dan vooral kijken op de belevingswereld van ouders en jongeren naar benodigdheden. Want vaak worden er onnodige projecten uitgevoerd, waar niemand achter staat.

Als Capelle in de toekomst meer huizen gaat bouwen komen er meer hangjongeren. Dit komt omdat er te weinig ruimte is voor stimulans. Er moet iets zijn waar jongeren kunnen samenkomen. Bijvoorbeeld in elke flatgebouw, dat er in de toekomst komt, een kinderopvang/trainingszaal te plaatsen. Of bij het plaatsen van een woonwijk, ruimte creëren waar kinderen zich kunnen uiten.

4.3.3 Aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting

De ontwikkelingen geven aanleiding om de Strategische Visie 2020, de Structuurvisie, de visie op hoogbouw en de Woonvisie opnieuw tegen het licht te houden. Raad en college zouden moeten zoeken naar ruimte om met respect voor de juridische (er is contractuele binding) en financiële mogelijkheden (hoe betaal je het) doelen uit de genoemde beleidsdocumenten bij te stellen. Neem daarbij ook de navolgende zaken mee.

De HALT-organisatie gaat momenteel door een proces van schaalvergroting en certificering dat moet leiden tot een kwaliteitsslag die meer transparantie en een hogere professionaliteit realiseert. En daarmee tot een hogere graad van duurzaamheid.

Er zal gewerkt moeten worden aan acceptatie van de verkleuring, omdat verkleuring onvermijdelijk en niet alleen negatief is.

Geef wijken een eigen karakter met vooral aandacht voor woonmilieus, omdat daarmee gestuurd kan worden. Mensen willen in een bepaalde omgeving wonen met bepaalde mensen om zich heen. Leeftijd is daarbij nauwelijks of geen criterium. Neem leefstijlen als invalshoek. Differentieer meer tussen wijken en dan binnen wijken. Mogelijk is bijvoorbeeld een volledig duurzame wijk aantrekkelijk en haalbaar in Capelle.

Er moet veel aandacht zijn voor een goede regionale afstemming bij de spreiding van verschillende soorten woonmilieus. Capelle kan misschien minder sociale woningbouw op zich nemen. Mogelijk komt er na 2010 minder nadruk op verdeling van grootstedelijke problematiek.

Zet in op wijkgerichte benadering. Als het dreigt mis te gaan in een wijk dan is sociaal investeren veel goedkoper dan fysiek investeren. Gebiedsgericht/wijkgericht werken is in Capelle nog onvoldoende ontwikkeld. Bij gebiedsgericht werken gaat het ook en vooral om de kwaliteit van de openbare ruimte.

Voer een actiever groenbeleid, waarbij aandacht is voor verschillen in kwaliteit en belang van het groen. Mogelijk kan de groenbeleving versterkt worden ondanks meer bebouwing. Het beleid ten aanzien van buitenruimte in het algemeen kan versterkt worden. Er moet uitdrukkelijk rekening gehouden worden met het aspect water, mede vanwege de lage ligging van Capelle. Mogelijk kan water in positieve zin aangewend worden voor het woonmilieu.

4.4 Ontwikkelingen op het gebied van Jeugd en Veiligheid

4.4.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld

Eerst volgt een tekst uit de Strategische Visie 2020, daarna puntsgewijs enkele kenmerkende ontwikkelingen.

Toekomstbeeld uit de Strategische Visienota Capelle 2020

Actief integraal veiligheidsbeleid in Capelle zorgt voor een echt veilige stad. Acceptatie en tolerantie zijn hoog doordat de gemeente de sociale cohesie in de wijken ondersteunt: alleen of eenzaam ben je in Capelle alleen als je dat wilt. Bij nieuwbouw en herstructurering van wijken wordt afgerekend met 'enge plekken'. Door transparante wijken en goede verlichting, is er weinig overlast en vandalisme en is het aantal inbraken laag. Ook de zogenaamde "neighbourhoodwatch" is in de meeste buurten aanwezig. Dankzij een goed relatienetwerk is de gemeente in staat snel op nieuwe ontwikkelingen in te spelen, waarbij een duidelijke rol is toebedacht aan de externe partners. Capelle wil overigens geen koffieshops, en veel inwoners vinden dat hier zo min mogelijk "ero-euro's" te verdienen moeten zijn. De begrippen hangjongeren en hangplekken behoren tot het verleden. In de wijken zijn in samenwerking met jongerenwerk en opbouwwerk voldoende voorzieningen voor de verschillende groepen beschikbaar.

Opdrachten voor de stad: Maak voorzieningen toegankelijk voor de jeugd. Bouw een ijsbaan en – in samenwerking met omliggende gemeenten – een openluchtzwembad. Organiseer evenementen, zorg voor een poppodium bij Isala, maak de vestiging van een discotheek mogelijk, realiseer jeugdactiviteiten in de multicentra. Houd voorzieningen voor jeugd in stand (2000-2005).

Werk aan een integraal veiligheidsbeleid in samenwerking met externe partners. Aandachtspunten tot 2005: sociale cohesie, veilig uitgaan, terugdringing vandalisme. Zorg voor snelle signalering door een netwerk. 2000-2001: 'De veilige school'. Kernpunten: wapens weg, bestrijden pesterij, introductie fundamenteel respect. (uitvoering gemeente, politie en scholen).

Tot zover het beeld dat men in 2000 voor ogen had ten aanzien van de toekomst.

Deze paragraaf heeft als thema 'Jeugd en Veiligheid'. Het is echter niet zo dat er een directe koppeling gelegd moeten worden tussen die twee elementen. Wat betreft nieuwe ontwikkelingen viel er in de desbetreffende expertmeeting weinig te melden over het specifieke element Veiligheid. In het navolgende zal het daarom hoofdzakelijk gaan over Jeugd. De plenaire sessie die aan de expertmeeting voorafging leverde wel inzichten over de relatie tussen Jeugd en Veiligheid op. Die zijn opgenomen in Bijlage 5, de bloemlezing van citaten uit die sessie.

De gemeente is een actief jeugdbeleid gaan voeren. Aspecten daarvan zijn:

- Stedelijk jongerencentrum in voorbereiding. Dit jaar wordt de eerste paal geslagen.
- Via een jeugdraad kan een voorhoede van de jongeren goed bereikt worden en kunnen deze jongeren beter dan voorheen betrokken worden bij de samenleving.
- In deze collegeperiode is een uitgebreid jeugdplan gemaakt om zo veel mogelijk jongeren te activeren en uit de problemen te houden. Het breed opgezette programma voorziet in een groot aantal voorzieningen en activiteiten en probeert de aansluiting tussen jeugdcultuur en de wereld van volwassenen te scheppen.
- Specifieke punten van aandacht zijn: risico van gangvorming, tienermoeders, Antilliaanse jongeren, en hanggroepen.

De volgende ontwikkelingen kunnen gesignaleerd worden.

Aan jeugd moet een bepaalde vrijheid gegeven worden zodat ze kunnen ravotten, maar dan moet deze wel door de ouders gereflecteerd en tot de orde geroepen worden. Dit is vaak niet het geval.

Rotterdam is bezig met het pellen (opbreken) van groepen, door middel van Beka, DOSA en nazorg. Hangjongeren worden nu mogelijk weggedrukt uit Rotterdam, maar het is niet zo dat Capelle daardoor meer last krijgt.

Capelle heeft circa 120 hanggroepen. 's Gravenland zit ver boven modaal, terwijl hier de meeste problemen met hangjongeren zijn. Dit komt omdat het hier helemaal is dichtgebouwd; ze kunnen geen kant meer op. Capelle heeft een hanggroep bij De Terp waar de gemeente zich geen raad mee weet. Deze groep varieert in leeftijd van 18-42.

Er gaan steeds meer stemmen op om bij het ontsporen van kinderen de ouders onder druk te zetten, bijvoorbeeld door de uitkering van de ouders te stoppen. Hier bestaat echter nog grote weerstand tegen.

De belangrijke functie van het bureau HALT wordt versterkt. Vanaf januari 2009 kunnen ouders van jongeren die hier komen een opvoedkundig aanbod volgen, dit is wel op vrijwillige basis. De volgende cursussen gevolgd worden: Pubercursus, Opvoedsteunpunt, Groepstegendraadse jeugd (Dit is een stap verder dan de pubercursus).

Sport geeft discipline. Maar er is in Capelle een groot percentage Antillianen. Dit percentage is niet terug te vinden bij de voetbalvereniging Capelle. Wel bij de honkbalvereniging. Maar hier is het probleem dat de vereniging niet allemaal Antillianen in 1 team wil hebben omdat dit heel vaak ontspoord.

4.4.2 Conclusies en aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting

Mede op basis van genoemde ontwikkelingen kunnen onder andere de volgende conclusies worden getrokken en aanbevelingen worden gedaan.

Hanggroepen zouden meer gereguleerd kunnen worden door betrokken partijen (zoals ouders en buurtbewoners) met elkaar te laten communiceren. Een barbecue is een volstrekt onvoldoende middel.

Jongeren moeten worden uitgedaagd op hun gedrag door het gedrag zichtbaar te maken vanuit andere perspectieven.

Jeugd moet zich kunnen uitleven. Die behoefte moet in overleg met de jeugd, de ouders en buurtbewoners in de eigen woonomgeving (eigen wijk of aangrenzende wijk) gefaciliteerd worden. Er moet uitgaan worden van de belevingswereld van de betrokkenen.

Hou de hangjongeren in de gaten (dat doet de politie wel) maar wees beleidsmatig meer alert op jeugd en investeer daarin.

Door nieuwbouw via verdichting (inbreiding) zou er buiten minder ontspanningsruimte voor de jeugd kunnen komen, maar bij nieuwbouw zou juist rekening gehouden kunnen worden met meer ontspanningsruimte binnen.

Meer sporten door de jeugd kan mee helpen aan het verminderen van hangproblemen. Concentratie van bepaalde groepen (bijvoorbeeld Antillianen bij honkbal in één team) is niet zo gewenst. Bij diefstal wordt meteen opgetreden. Ouders worden aangesproken op gedrag van kinderen.

Bij sportverenigingen wordt in een vroeg stadium gesignaleerd als jongeren ontsporen. Royeren is niet goed voor de jongere. Sportverenigingen moeten samen gaan werken met andere instanties, zodat bijgestuurd kan worden.

Sport is goed, maar er is een tekort aan sportcomplexen en een tekort aan vrijwilligers voor toezicht. Het vrijwilligerswerk moet aantrekkelijker worden (bijvoorbeeld geen contributie betalen) en eventueel aangevuld worden met professionele krachten.

Het is van groot belang om in een vroeg stadium jeugd, die dreigt te ontsporen, te signaleren en op te vangen. Voorkomen is beter dan genezen. Het bureau HALT vervult hierbij een belangrijke functie, want dan is het nog niet te laat.

Ouders moeten geconfronteerd worden met het gedrag van kinderen: “Weet jij eigenlijk wel wat dat kind van jou daar aan het doen is?” DOSA moet in de toekomst als een Dossier fungeren, waarmee andere instanties ook inzage hebben in het verleden van overtredders.

De ouders moeten beter ondersteund worden bij de opvoeding. CRG is goed maar kampt met een imago probleem. Ouders ervaren het hulp zoeken bij opvoedingsproblemen als een teken van zwakte en opdringerige instanties worden als bedreiging gezien. Bij nieuwe problemen (zoals internet) kunnen ouders niet bij eigen ouders terecht. Gesprekken tussen ouders moeten bevorderd worden om van elkaar te leren. Buurtmoeders zijn laagdrempelig.

Ouders moeten ergens naar binnen kunnen lopen om kinderen te laten testen/ keuren. Om te horen: het gaat goed met u kind, u bent goed bezig. Maar uw kind moet meer...

Grotere druk op de ouders (dreiging van korting op uitkering, van verplichte gezinscoach) kan positief werken.

Capelle heeft de boel op orde maar heeft te weinig capaciteit. Het advies is om de gemeente door te lichten op alle geldstroompjes en zich te richten op efficiëntie. Voorbeelden zijn de vele instanties die dezelfde acties uitvoeren. Proces DOSA, CRG moet transparanter worden.

Een actief jeugd- en jongerenbeleid blijft nodig. Naast bovengenoemde aspecten kan ook nog gedacht worden aan meer investeren in jeugd- en jongerenwerkers, eventueel consultatiebureaus tot hogere leeftijd laten doorlopen, meer registratie en uitwisseling van gegevens daaruit, verbetering imago van instanties.

4.5 Ontwikkelingen op het gebied van Zorg en Welzijn

Terzijde: door afwezigheid van experts op het vlak van educatie leverde deze meeting alleen informatie op over zorg en welzijn.

4.5.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld

Toekomstbeeld uit de Strategische Visienota Capelle 2020

Iedere wijk heeft een eigen multicentrum waarin de gezondheid-, onderwijs-, en welzijnszorg of de toegang hiertoe zijn gecombineerd. Ook zijn in deze centra andere voorzieningen zoals winkels, jeugdvoorzieningen, kinderopvang, bibliotheek, en kleinschalige sportvoorzieningen gevestigd. Dit zijn voor iedereen — ook financieel! - toegankelijke voorzieningen, gebaseerd op de vraag. Specialistische medische zorg op stadsniveau is aanwezig in het IJsselland Ziekenhuis. Het aanbod van scholing is breed en lokaal gericht. De brede school is ingevuld naar behoefte van de wijk en sluit aan op de activiteiten van het multicentrum. In elke wijk kunnen kinderen en jongeren in een stelsel van opvang, onderwijs en zorg op maat terecht. In het stadscentrum zijn scholen voor voortgezet onderwijs en volwasseneneducatie die interactief kunnen communiceren met centrale voorzieningen zoals bibliotheek en gemeentehuis. Deze scholen onderhouden intensieve contacten met het lokale bedrijfsleven. Ook is er, in samenwerking met de sportverenigingen, een actief sportbeleid op scholen. 's Avonds en in de weekenden worden de scholen voor wijk- en buurtactiviteiten gebruikt.

Opdracht voor de stad: Realiseer vanaf 2005 multicentra waarin opgenomen deelplannen brede school (van 8 tot 8), zorg-, culturele en sportinstellingen. Eerste multicentrum operationeel 2005 in woon/werkwijk Fascinatio en in de wijk Schollevaar.

De huidige situatie is als volgt:

- De solidariteit waarop de verzorgingsstaat werd gebouwd is met de Wmo vervangen door een meer subsidiaire benadering.
- Veel meer nadruk op zorg binnen de eigen kring (gebruikelijke zorg, mantelzorg) en op vrijwilligerswerk. De overheid is er dan voor die gevallen waarin mantelzorg en vrijwilligerswerk niet langer adequaat zijn.
- De huishoudelijke zorg is, als eerste deel van een breder pakket, naar de gemeenten gedecentraliseerd. Sindsdien worden we overspoeld met goedbedoelde maar weinig effectieve aanvullende regels en aanwijzingen zodat het in de praktijk steeds moeilijker werkbaar is. Regering en kabinet willen kennelijk wel werk en geld decentraliseren maar de greep houden op hoe e.e.a. wordt uitgevoerd.
- De volgende stap, op zijn vroegst per 1-1-2009, is decentralisatie van gebruikelijke zorg uit de AWBZ. Beperkingen van aanspraken en decentralisatie gaan samen om meer greep te krijgen op de financiële expansie die de AWBZ de laatste jaren kende.
- De verwijzing naar de Wmo voor die gevallen waarin verlies van de AWBZ-voorziening gecompenseerd moet worden drukt de gemeente hard op de feiten. Gemeenten moeten met beperkte middelen compenseren wat het rijk wegbezuinigt. Het compensatiebegrip uit de Wmo is nog niet uitgekristalliseerd.
- De multicentra met de brede opzet als bedoeld in Capelle 2020 werden niet gerealiseerd. In Fascinatio is de bouw van een smaller centrum in gang gezet.
- Brede school netwerken zijn met succes gemeentebreed geïntroduceerd. 8 tot 8 is nog toekomstmuziek.
- Blijven sport- en cultuurvoorzieningen een verantwoordelijkheid van de overheid of zet de overheid zich vooral in op het scheppen van (fysieke) randvoorwaarden?
- Nieuwbouw van scholen (unilocaties) en nieuwbouw en renovatie van sportcomplexen zijn de kern van de grote projecten voor waarvoor in deze periode de grondslagen worden gelegd en de eerste werkzaamheden plaatsvinden.

4.5.2 De menselijke maat is zoek, samenwerking is een must

In Nederland overheerst de gedachte dat je als je een gebouw neerzet, dat je dan het probleem oplost. Dat is al jaren zo en we gaan er maar mee door. Nu weer door fysieke centra voor jeugd en gezin te bouwen. De laatste jaren is daar na het doelgroepen denken in de negentiger jaren wijkgericht denken aan toegevoegd.

In België denkt men minder in structuren en gebouwen, maar richten ze zich meer op de vraag wat willen de mensen? Zij reguleren ook veel minder dan wij in Nederland doen. In België mag je meer experimenteren zonder dat je je gelijk af hoeft te vragen: moet ik nog wel even beargumenteren wat ik ermee wil bereiken?

Krimpen koos voor woonzorgontwikkeling waarin partijen samenwerken met de gemeente. Je ziet nu dat jeugd, zorg en welzijn elkaar makkelijker vinden. Maak gebruik van bestaande instituten en laat deze samenwerken. Kies niet voor een beperkte invalshoek: bijvoorbeeld gezondheidszorg, maar noem het leven en welzijn en dan kijk je vanzelf breder. Dit leidt tot betere samenwerking en uitruil van kennis en ervaringen. Expertise wordt beter benut.

Een stevig fundament moet je zoeken in lang functionerende instituties zoals scholen en zorginstellingen. Bouw van daaruit verder. Kijk naar wat mensen in de buurt graag willen. Voorkom dat je niet alles zo organiseert dat je een bepaalde groep uitsluit. Vergeet ook het netwerk van sociaal cultureel werk niet. Als dit netwerk er niet is, dan is het vaak moeilijker om te starten.

Verandering in de zorg heeft plaatsgevonden door het systeem van aanbestedingen en de subsidierelatie met de gemeente. Dat maakt ook kwetsbaar. De gemeente zou ook gebruik kunnen maken van de kennis die er is bij deze instellingen. Zij kennen de buurten goed. Gelukkig gebeurt dat ook meer. De gemeente vraagt de laatste jaren om input van de professionals die in de wijken actief zijn en zoekt vandaar uit naar meer samenhang met de instellingen. De instellingen geven ook steeds meer die informatie. De huidige ontwikkelingen met overhevelingen van taken en bezuinigingen roepen om samenwerking met gemeente en het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie. Met het systeem van aanbestedingen is er overigens het grote gevaar van discontinuïteit van de zorg.

Er is een grote groep oudere vrouwen die het met alleen maar AOW moet doen op dit moment. Het kostenaspect speelt dan een rol bij de beslissing om te kiezen voor een instelling of om gebruik te maken van thuiszorg. Bij het meldpunt merken ze na bv. Prinsjesdag dat die vrouwen bepaalde zorg niet meer willen hebben of minder, omdat ze bang zijn dat ze dat niet meer kunnen betalen. Dit probleem wordt onderschat. Het zou beter bespreekbaar moeten worden gemaakt. Dit treft overigens ook jongeren en gezinnen met weinig geld. Communiceer over deze angsten en zet het in perspectief.

Een andere ontwikkeling met financiële consequenties speelt op het ministerie. Dat is bezig met het lastiger maken om geschillen bij de rechter voor te leggen en dwingt te kiezen voor mediation met een hogere eigen bijdrage als gevolg. Dit kan tot problemen leiden voor lagere inkomens. De gemeente heeft mediators ingehuurd voor conflicten tussen buurtbewoners. In het onderwijs zijn projecten gaande voor mediation door kinderen.

Juist de ondersteuning en professionalisering is belangrijk. Het kost wel geld en dat wordt vaak niet erkend, organisaties hebben dit nodig om in hun werk de menselijke maat te kunnen blijven aanhouden als de enige maat die er toe dient.

4.5.3 Een heldere gemeentelijke visie ontbreekt, de rol van de overheid is diffuus, de politiek moet kiezen

Capelle was een groeigemeente. Dat betekende bouwen. Bouwers vind je ook nog volop terug in het gemeentelijk apparaat. Men is goed in het bouwen en vinkt als het ware een onderwerp af als het gebouw er staat. Wat het effect is dat men wil bereiken met het gebouw kan minder goed worden aangegeven.

Van een afstand bezien lijkt het alsof Capelle een centrale visie mist. Wil je als stad zelf sturen of de markt haar gang laten gaan. Vinden we sociale zorg een zeer belangrijk thema, laat dan initiatieven toe die goed passen in dit thema en vraag niet om extra argumenten, maar laat buurtbewoners dan doen wat goed lijkt voor hun buurt. Zelfs al is het een barbecue.

De relatie met de gemeente is veranderd. Zorginstellingen merken veel meer invloed van de gemeente en ze voeren onderhandelingen met de gemeente. Dat vraagt ook om een visie van de gemeente. Vanuit deze visie kunnen zorginstellingen en andere instellingen gemeente samenhang aanbrengen in de

Technologie is voor individuele zorginstellingen te kostbaar. Ik bepleit gezamenlijke investeringen/samenwerken.

samen met de samenwerking.

Het verschil met Nieuwerkerk is dat er daar afstemming plaatsvindt op het terrein van ouderenzorg en partijen de krachten bundelen. Dit gaat veel natuurlijker dan in Capelle, men gaat makelijker met elkaar om. Een verklaring hiervoor is dat organisaties in het kader van signalering van problemen op ouderengebied weinig steun hebben gehad van Capelle. Tot 2000 was er meer sprake van wegbezuiniging en dat wreekt zich nog in de samenwerking. De instellingen willen, zeker nu ze merken hoe goed het werkt in Nieuwerkerk, de samenhang ook in Capelle verbeteren.

Gegevens over verhuisstroom en de redenen van verhuizing zijn interessant voor het bepalen van je inzet in een bepaalde wijk. In Capelle doen we daar sinds 3 jaar onderzoek naar. Daarnaast is het ook een politieke keuze: wat voor bevolkingssamenstelling wil je, wat heb je daarvoor over? Er is momenteel ook sprake van een politiek dilemma; als je wil bouwen voor je huidige inwoners betekent dit meer bouwen voor ouderen en starters. Dit is bouwen voor een korte periode omdat er nu sprake is van vergrijzing. Dit betekent meer huizen bouwen en die extra huizen wil de

In de sector zorg, welzijn en educatie hebben we op het vlak van duurzaamheid last van zaken als bv. aanbestedingen. Je moet dan aan veel te veel zaken voldoen waar je vanuit je eigen professionaliteit vraagtekens bij zet. Onnodige eisen van de kant van de gemeente. De wet- en regelgeving is doorgeslagen. Door de formulierenrompslomp is het steeds moeilijker de hulpvraag goed aan te bieden.

bevolking niet. Er is daarnaast ook behoefte aan huizen met een tuintje. Dat staat weer haaks op de behoefte van ouderen. Capelle heeft hier wel op ingespeeld door een flat te verbouwen tot 55+ flat. Tip: vul dit initiatief aan met voorzieningen in de wijk voor deze doelgroep. Zorg bijvoorbeeld voor een maaltijdservice in een mensa-achtige omgeving. Laat hier ook anderen van gebruik maken.

De jongere oudere gaat meer reizen in plaats van vrijwilligerswerk doen. Ze blijven veel langer mobiel terwijl de huidige ouderen vaak 'in de buurt' blijven. Je kunt de groep ouderen nu al scheiden in 55-70 en 70 tot heel oud. Maar een zorgzame samenleving is er voor velen niet meer.

4.5.4 De bureaucratie neemt hand over hand toe, 'vertrouwen' moet het toverwoord zijn
De roep om transparantie wordt heel beheersmatig ingezet. Meten is weten. Ieder incident wordt aangegrepen om de regels te verscherpen en dan wordt de roep om transparantie nog luider. De laatste tien jaar heeft dit geleid tot een enorme bureaucratie.

Regelgeving vanuit het rijk maakt beleidsontwikkeling van de gemeente lastig. Gemeenten maken het lastig voor welzijnsinstellingen door bijvoorbeeld effectmetingen te verlangen. De realiteit in gemeenteland is dat er boven elke beleidsmedewerker een dwangburcht met accountants en controleurs zit. Tip: zet die buiten de deur, stel hier paal en perk aan. Niet alleen de overheid maar ook de schoolbesturen die nu door fusies enorm gegroeid zijn, doen aan risicoreductie. Zorg voor meer invloed van de overheid op onderwijs. Als je als gemeente signaleert, benoem dit. Accepteer niet dat maatschappelijke organisaties zoals het onderwijs zich stil houden. Breng bij een volgende nota als gemeente je bestuurlijke belemmeringen in beeld en zeg welke eerste stap je daarin wil zetten.

Stap af van het willen meten. Houd op met het meten. Prik deze ballon door. We doen ons werk omdat we erachter staan (er in geloven). We hebben geen accountant nodig. Het beperkt nu de creativiteit van instellingen, het is niet goed voor het wederzijds vertrouwen en het beschadigd

de belangen van onze cliënten. Tussen 2000 en nu is er een formulierenberg gegroeid. Daar hebben de kwetsbaren veel last van. Meer dan 40 vrijwilligers zijn nu nodig voor al die formulieren. Dit is echt een probleem. Dat je hier vrijwilligers aan moet besteden, is zonde. Wat kan de gemeente hieraan doen? Het makkelijker maken; bv. leerlingenvervoer moet nu ieder jaar aangevraagd worden. Je weet dat kinderen een aantal jaren naar dezelfde school gaan; regel dan de aanvraag voor meerdere jaren. Tip: ga als gemeente met de professionals om tafel zitten en gebruik die input om je eigen formulieren aan te passen.

4.5.5 Marktwerving en schaalvergroting nemen toe, 'kwaliteit' moet weer het centraal punt zijn
De laatste jaren is er sprake van marktwerving. In dat systeem wordt verantwoord op kwaliteit steeds minder gevraagd en wordt meer op kwantiteit gestuurd. We moeten weer meer verantwoording op kwaliteit gaan bieden in plaats van rekenschap afleggen. Tip voor instellingen en gemeente: durf te verantwoorden waarom bepaalde effecten niet worden bereikt. Overleg in vertrouwen met elkaar hierover. Misschien aan de hand van thema's. Niet teveel condities stellen: maar doe het goede. Achteraf meten wat ging er goed ging en wat niet, met het oogmerk om ervan te leren, niet om af te rekenen. Organisaties willen vaak zekerheid vooraf. Dit heeft ook te maken met financiële situatie van de instellingen.

4.5.6 Het vrijwilligerswerk onder druk, dat werk moet als scharnierpunt opereren
De ontwikkeling om in het beleid meer gebruik te maken van vrijwilligers staat haaks op de ontwikkelingen in de samenleving om meer vrouwen deel te laten nemen aan de arbeidsmarkt. Het beleid is erop gericht om zaken uit de AWBZ te halen en over te hevelen naar Wmo met gebruikmaking van mantelzorg. Hier wordt de paradox tussen werk, vrije tijd en vrijwilligerswerk zichtbaar.

Nu hebben instellingen er nog geen last van. In verpleeghuizen geldt dat er ruimte is voor basiszorg, niet voor iets extra's, dat moet het eigen netwerk van de bewoner doen. Tot nu toe lukt dat ook nog steeds met vrijwilligers als het netwerk ontbreekt of onvoldoende is. Er kan namelijk geput worden uit het potentieel van de vergrijzing. Een kanttekening hierbij is dat niet bekend is of mensen met een baan meer of minder vrijwilligerswerk doen. Onderzoek hiernaar lijkt wel gewenst om ook na de babyboomers te kijken hoe het staat met de bereidheid om vrijwilligerswerk te doen. De tendens is toch dat we langer moeten doorwerken.

De traditionele vrijwilliger bestaat niet meer. Er is meer verloop. Bestuursfuncties of andere taken voor langere duur zijn minder in trek dan kortlopende activiteiten. In het onderwijs merken ze het meer omdat de moeders meer werken.

In Zweden kent men weinig vrijwilligers. In Nederland is de trend dat de vrijwilligers bestaan uit oudere vrouwen en dat merk je ook bij de zorg in Capelle. Een onderzoek in Schiedam wijst uit dat mantelzorgers zich nog aanbieden voor vrijwilligerswerk. Capelle krijgt de tip om in de toekomst vooral werknemersvrijwilligerswerk te stimuleren als gemeente en er iets voor terug te vragen. Ze zouden hier een voorbeeld kunnen nemen aan banken. Banken leveren bv.

bestuurders aan verenigingen en als tegenprestatie is de vereniging klant bij jouw bank. Daarbij sta je toe dat de penningmeester ook in werktijd wat mag doen voor de vereniging.

Vrijwilligerswerk hoeft niet alleen wijkgericht te werken. Als je wat wil met vrijwilligers kun je wel je kennis van de wijk gebruiken om erachter te komen wat voor mensen werkt. Hoe ziet de wijk eruit, wie doet wat voor vrijwilligerswerk, wat zijn de redenen voor mensen om vrijwilligerswerk te doen? Die kennis kun je dan inzetten bij het inrichten van een wijk. Dan houd je aan de voorkant al rekening met de inzet van vrijwilligers die je wil en hoe dit te bereiken. Hiermee kijkt de gemeente verder dan het gebouw neerzetten. Een tip hierbij is: kijk goed wat mensen beweegt tot het doen van vrijwilligerswerk, wat zit daarachter? Een gemeente kan ook organisaties ondersteunen hierbij, zodat zij het vrijwilligerswerk voor hun organisaties goed kunnen organiseren. Bij wijkgericht werken is het ook van belang te weten voor hoeveel bewoners de wijk het uitgangspunt is. Soms willen mensen wel buiten de wijk gaan maar is het ontbreken van het juiste vervoer de belemmering. Dit zie je vaak bij ouderen en kinderen. Voor anderen is hun buurtje heel wezenlijk en een buurtcentrum hoort daarbij. Vaak zie je dat een gehechte gemeenschap hierbij de basis, bijvoorbeeld Capelle West.

4.5.7 Aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting

De voorgaande tekst zat al vol met aanbevelingen. Ter afsluiting van het verslag van deze meeting toch nog het volgende.

Kijk als gemeente goed waar de klappen gaan vallen. Als je weet dat de klappen gaan vallen bij de licht verstandelijk gehandicapten, zoek dan nu alvast uit wie dat dan zijn en waar ze wonen. Of als er bezuinigingen op AWBZ vallen bij de lagere inkomens: zoek dan uit wie maken hier gebruik van. Maak vervolgens een strategie hoe je hier als gemeente op inzet. Luister goed naar mensen die hier informatie voor kunnen leveren, bijvoorbeeld de buurtmoeders, vrijwilligers, zorgverleners en alphahulp.

Ondersteun organisaties in hun professionalisering. Het kost wel geld en dat wordt vaak niet erkend,

Zet in op

Steeds meer (vooral oudere) mensen kunnen maatschappelijk niet meer mee vanwege de hoge noodzakelijke basiskennis voor techniek en ICT.

organisaties hebben dit nodig.

carrièreplanning van vrijwilligers. In verpleeghuizen kun je vrijwilligers niet

zomaar neer zetten en hebben ze begeleiding nodig. De instellingen weten niet waar ze na 2010 de middelen vandaan moeten halen. Vrijwilligerscarrière is vaak ook een opstap voor een betaalde baan.

Een goede ontwikkeling is een particulier sociaal fonds waar mensen geld uit kunnen krijgen die met minimale voorwaarden en formuleren gerealiseerd worden. Dan hoeft de aanvrager zich niet meer met details bezig te houden. Een soort gemeentefonds. Dan kun je initiatieven ook uitproberen zonder politieke verantwoordelijkheid.

Wees eerlijk. Niet positief doen als het niet zo is. Het mooie beeld niet schetsen als het er niet is. Er ligt een visie, maak nu de slag naar inhoud. Pik er een paar uit. Probeer iets uit en ga bv. aan vertrouwen werken met 1 organisatie en zet niet op alles in. Niet allemaal plannen bedenken

vanuit de gemeente zonder partners, maar met partners en in vertrouwen. Biedt ruimte voor experimenten en leer daarvan. Creativiteit en lef tonen.

4.6 Ontwikkelingen op het gebied van Economie, Werk en Inkomen

4.6.1 Ontwikkelingen tegen de achtergrond van het toekomstbeeld

Eerst volgt een tekst uit de Strategische Visie 2020, daarna puntsgewijs enkele kenmerkende ontwikkelingen.

Toekomstbeeld uit de Strategische Visienota Capelle 2020

Voor bedrijven kent Capelle een aantrekkelijk vestigingsklimaat waaraan de gemeente actief invulling geeft door een kwalitatief hoogstaand accountmanagement. In samenwerking met Bedrijfs- en Ondernemersvereniging Capelle (BOC) stimuleert dit actieve accountmanagement de samenwerking tussen bedrijven, de ondersteuning van starters, de ontwikkeling van de lokale werkgelegenheid en de doelgroepgerichte arbeidsintegratie. Bedrijventerreinen bevinden zich vooral aan de rand van de wijken. De bedrijventerreinen en winkelcentra voldoen aan de eisen van deze tijd (hoge kwaliteit openbare ruimte, goede bereikbaarheid en parkeervoorzieningen). In de wijken is de kleinschalige bedrijvigheid in de vorm van gespecialiseerde bedrijven teruggekeerd. Doordat gemeente, rijksoverheid en bedrijfsleven flink geïnvesteerd hebben in een digitale stadsinfrastructuur, kunnen veel werknemers gedeeltelijk thuiswerken.

Opdracht voor de stad: Faciliteer en stimuleer als gemeente de samenwerking tussen bedrijven, ondersteun starters, en ontwikkel een lokaal werkgelegenheidsbeleid dat de arbeidsintegratie van alle doelgroepen versterkt. Realiseer samen met investeerders een digitale infrastructuur waar overheid, bedrijfsleven en burgers gebruik van kunnen maken (2000-2003).

Voor Capelle betekent dit vooral:

- Mensen aan het werk helpen binnen de wettelijke kaders die ervoor zijn.
- Randvoorwaarden voor vestiging van kantoren en lichte industrie scheppen door terreinen te ontwikkelen en op peil te houden.
- Samenwerken of concurreren. Wel of niet met Rotterdam allianties aangaan om onze zaken op peil te houden (themativering bedrijventerreinen).

4.6.2 Ontwikkelingen

We onderscheiden

Je moet voldoen aan een waslijst van verplichtingen. Dat heeft een negatieve invloed op het vestigingsklimaat. Je moet creatief zijn om ondernemers binnen te halen.

die Capelle raken aspecten van

regionale samenwerking, arbeidsmarktbeleid en demografische ontwikkelingen.

4.6.2.1 Regionale samenwerking

Capelle is een uit de kluiten gewassen dorp en wil dat graag blijven. Vanuit de gedachte om die identiteit te behouden zet de Capellenaar zich af tegen Rotterdam, ondanks het gegeven dat 60-70% van de Capellenaren een Rotterdamse achtergrond heeft. Tegelijk beseft men dat de grote aangrenzende stad voor Capelle van levensbelang is.

Het blijkt moeilijk om in stadsregionaal verband afspraken te maken of beter gezegd om die na te komen. Rotterdam voert uiteindelijk zijn eigen beleid. Bovendien is het verschil tussen de

werkloosheidsproblematiek van Capelle en Rotterdam aanzienlijk. Capelle spant zich in om het zogenaamde granieten bestand aan te pakken, terwijl Rotterdam nog een behoorlijke inhaalslag moet maken om bemiddelbare personen aan een baan te helpen.

Kortom, beide steden hebben verschillende agenda's, waardoor van echte samenwerking geen sprake is.

4.6.2.2 (Regionaal) arbeidsmarktbeleid

De rijksoverheid dringt aan op regionalisering van het arbeidsmarktbeleid. In Capelle bestaan twijfels hierover. Het regionaal arbeidsmarkt platform heeft niks opgeleverd. Het is beter om lokaal in te steken. Immers, het functioneren van de arbeidsmarkt is voor een groot deel afhankelijk van de mate waarin ondernemers hun verantwoordelijkheid nemen. Het persoonlijk aanspreken van die ondernemers kan beter vanuit een lokale setting. Dit betekent overigens niet dat een regionale visie op de arbeidsmarkt er niet toe doet. Als je kijkt naar de pendelstromen dan werkt een groot deel van de mensen uit Capelle buiten de eigen gemeente. Aan de andere kant heeft de dagelijkse instroom van mensen die gaan werken in Capelle ook een behoorlijke omvang.

Capelle heeft op dit moment onvoldoende zicht op het type werkgelegenheid in de eigen gemeente en in die van de regio. En daarmee ook niet op de complementariteit van Capelle. Wel is helder dat het met name ontbreekt aan laaggeschoolde arbeid. Gericht beleid om werkgelegenheid voor deze groep te creëren ontbreekt. Daarnaast zien we dat dit type werkgelegenheid naar lage lonenlanden verdwijnt. Aan de vraagkant zien we dat vacatures in de sector 'zakelijke dienstverlening' moeilijk vervulbaar zijn. Er gaat een krapte ontstaan van niveau 3-werknemers. In de praktijk blijkt dat het heel moeilijk is om mensen met niveau 2 op een hoger niveau te krijgen. Elke sector probeert nu zijn eigen problemen op te lossen. Een sectoroverschrijdende benadering zal veel effectiever zijn.

Vanwege technologische ontwikkelingen verwachten we dat in de toekomst steeds meer eisen aan werknemers worden gesteld. Het gevaar ligt op de loer dat een toenemend aantal werknemers moeilijker een positie op de arbeidsmarkt kan vasthouden. Voortduren investeren in werknemers, ook wel 'leven lang leren' genoemd, moet dit scenario voorkomen. Daarnaast bereiken we op deze manier dat werknemers naar een hoger niveau kunnen doorstromen en daardoor ruimte aan de onderkant maken voor nieuwe instromers.

De beroepsopleidingen sluiten niet aan op de vraag naar arbeid. Dat wordt veroorzaakt door het huidige onderwijssysteem, waarbij de focus niet ligt op arbeidsmarktperspectieven, maar op de dwang om leerlingen elke door hen gewenste opleiding aan te bieden.

We zien vooral dat technische opleidingen 'opdrogen'. Ondernemers moeten hierin ook hun verantwoordelijkheid nemen en met financiële middelen dit soort opleidingen aantrekkelijk maken. Daarnaast is het van belang dat leerlingen al vroeg vanaf de basisschool kennismaken met technische opleidingen en beroepen. Ze hebben een slecht imago.

Waar we ons nog onvoldoende bewust van zijn is hoe de werknemer van de toekomst zich op de arbeidsmarkt gaat gedragen. Het is niet denkbeeldig dat jongeren geen behoefte hebben aan een fulltime baan.

In Rotterdam probeert men om op wijkniveau stagiaires te plaatsen. Jongeren die gaan dan aan de slag bij een bedrijf dat gevestigd is in de wijk waar ze zelf wonen.

In het onderwijs zien we juist dat de belangstelling voor techniek afneemt. Wat gaan we doen om dat te veranderen?

Het rijk stelt genoeg financiële middelen ter beschikking, maar verbindt daar allerlei voorschriften aan, waardoor effectief handelen door de gemeente wordt bemoeilijkt.

4.6.2.3 Demografische ontwikkelingen

Demografische ontwikkelingen moeten nauwlettend in het oog worden gehouden. Op het gebied van de arbeidsmarkt is met name de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking van belang. Deze groep gaat af structureel afnemen vanaf 2011. De verwachting dat een toename van de arbeidsparticipatie het aantal werkzame personen op peil houdt moeten we niet te hoog inschatten. Een en ander betekent dat het aantal mensen waarvoor werk moet worden gecreëerd gaat afnemen. Voor de overheid geldt dat terughoudend moet worden omgesprongen met investeringen in hectares bedrijventerreinen en kantoorlocaties. We zien op dit moment al veel leegstaande kantoorgebouwen.

Om de bevolking op peil te houden is de afgelopen periode flink gebouwd. Met name heeft Capelle met het oog op de vergrijzing gemikt op jonge gezinnen. De ervaring laat zien dat Capelle daarmee vooral moeilijke heeft aangetrokken. Het CWI merkt dat cliëntenbestand. Hoe dan ook, Capelle deel van de regionale opdracht om groepen uit Rotterdam regionaal te voldaan. Capelle staat dan ook voor de vraag of zij zich nog meer inspanningen moet getroosten om mensen aan te trekken.

Vergrijzing binnen onderwijs leidt naast een kwantitatief ook tot een kwalitatief probleem. Daardoor wordt het nog lastiger om goed gekwalificeerde arbeidskrachten af te leveren.

doelgroepen ook in zijn heeft haar bepaalde spreiden

Via woonbeleid tracht Capelle jonge mensen vast te houden. Om te voorkomen dat ze verhuizen naar bijvoorbeeld Nesselande moeten starterswoningen worden gebouwd. Breng daarnaast kunstzinnige elementen in woonbuurten om deze aantrekkelijker te maken.

4.6.3 Aanbevelingen zoals gezien vanuit de expertmeeting

Capelle zal zowel de vraag van als het aanbod voor de arbeidsmarkt beter in beeld moeten brengen. De kennis hiervan is nu onvoldoende.

Capelle zal vraag en aanbod dicht bij elkaar moeten brengen. De gemeente zal een beroep moeten doen op werkgevers om in de eerste plaats hun vraag naar arbeid (voor de toekomst) te formuleren en in de tweede plaats om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen om ook mensen die wat verder van de arbeidsmarkt af staan een kans te geven.

Capelle zal met de sector onderwijs afspraken moeten maken over het stimuleren van leerlingen om voor de arbeidsmarkt kansrijke opleidingen te volgen.

Capelle zal haar economisch beleid moeten herijken in het licht van de demografische ontwikkelingen en moeten afstemmen in regionaal verband. Bovendien moet dat beleid passen in het nog niet geformuleerde antwoord op de vraag ‘Wat voor gemeente wil Capelle zijn?’ Ten slotte zal het adagium ‘breng het werk dicht bij de mensen’ vertrekpunt moeten zijn.

Capelle moet binnen de eigen ambtelijke organisatie de samenwerking tussen sociale zaken, economische zaken en onderwijs verbeteren.

Hoofdstuk 1 Methodologische verantwoording De belangrijkste conclusies van Hoofdstuk 1 luiden: 1. Voor het maken van succesvol interactief beleid gelden standaarden en principes. Die moet men kennen, respecteren en nauwgezet toepassen. Het is een vak, net als andere vakken. 2. Daarbij spelen twee verschillende methodologieën: die van 'doel stellen' en die van 'doel bereiken'. Beide hebben hun eigen standaarden en principes. 3. Voor het op concrete wijze stellen van nastrevenswaardige doelen moet de beleidvoerder weten vanuit welke ongewenste situatie hij vertrekt, in welke gewenste situatie hij wil arriveren, langs welke wegen dat moet gebeuren en welke stations op die wegen gepasseerd moeten worden. Dat mag hij niet in eigen huis bedenken. 4. Omdat het converteren van een politiek ongewenste situatie in een politiek gewenste veelal besluiten vergt, die ingrijpen in de ongewenste status quo, is het nodig om daarvoor een gedeelde visie te ontwikkelen. Dat wil zeggen dat men iedereen die erbij betrokken moet worden daadwerkelijk bijtrekt vanaf het moment waarop er politiek wordt besloten dat men die status quo wil veranderen. Zonder dat er al een analyse van, of visie op de problematiek is gemaakt. Een gedeelde visie is draaglijk en die verworft men door te werken van buiten naar binnen en van onderop. 5. Die gedeelde visie op de ongewenste situatie, de gewenste situatie, de wegen tussen die twee en de te passeren stations op die wegen, ontwerpt men met de gereedschappen van de volgende stappen: omgevingsanalyse, consultatieronde, biemaking, probleem- en oorzakenanalyse, expertmeetings, visie, streefbeeld, doelen, acties. Beleidvoerders die dit niet weten kiezen doorgaans voor scenariodinken en daarmee voor een onvoldoende sterk beleidsfundament. 6. Met het maken van een concreet actieplan is het stellen van het doel gerealiseerd. Als er is gekozen voor integraal planontwerp, moet het actieplan zijn geschreven in termen van integrale planuitvoering. Het ontbreken daarvan, hetgeen in 99 van de 100 gevallen gebeurt, is een van de belangrijkste oorzaken van falen van beleid en beleidsstapeling. Dat ontbreken vindt meestal plaats door niet een projectorganisatie te formuleren die de integrale planuitvoering bewaakt. 7. Dat actieplan is voorts pas een effectief implementatieplan als er een meet- en regelstelsel in is ingebouwd. Dat wil zeggen, een systeem dat het mogelijk maakt dat op elk gewenst moment kan worden gemeten waar het proces zich tijdens de implementatie bevindt, of er sprake is van progressie en/of van koersafwijkingen. 8. Voor de methodologie van doel bereiken gelden naast de aanwezigheid van dat ingebouwde meet- en regelstelsel nog enkele noodzakelijke te vervullen voorwaarden. Het doel wordt alleen bereikt als de beleidvoerder: - zich niet toelgt op het optimaliseren van de zekerheid dat hij er komt, maar zich concentreert op omgaan met onzekerheden die altijd op zijn pad komen; - de middelen (mensenkracht, geld, bevoegdheden, organisatie etc.) inzet om het doel, de gewenste situatie, te bereiken, maar om zich te verwijderen uit de ongewenste situatie; - voortdurend meet- of erkoersafwijkingen zijn en deze steeds weer elimineert zolang het doel nodig blijft; om dat het doel de middelen heiligt kan dit noodzakelijk tot herallocatie van die middelen; - als het bijstellen van koersafwijkingen meer 'kost' dan het 'opbrengt', of als er geheel nieuwe omstandigheden optreden, is er aanleiding tot het bijstellen van het doel. 9. De integrale planuitvoering moet plaatsvinden binnen een van tevoren vastgestelde bandbreedte. Het managen van de bandbreedtepunten is een zaak die tijdens het proces van doel stellen moet gebeuren.	Hoofdstuk 2 De procesgang van 2000 tot 2008 De belangrijkste conclusies van Hoofdstuk 2 luiden: 1. De Strategische Visie 2020 markeert duidelijk het voornemen van de gemeente om een lange termijn strategie te gaan voeren. Niet eenzijdig gezien vanuit de gemeente zelf, maar in samenspraak met de lokale bevolking. Het proces dat tot dat doel gedurende een jaar is gevoerd stond in het teken van een grote diversiteit van communicatieve acties tussen gemeente en groepen uit de gemeenschap. Het mobiliseren van de collectieve wil van de stad was daarbij belangrijker dan het ontwerpen van een vastomlijnde toekomststrategie. 2. Zoals ook het geval is bij vele andere overheden achtte men dat communiceren met zijn vele interacties synoniem aan interactief beleidsmaken. Dat is echter niet hetzelfde. Voor het maken van succesvol interactief beleid, zeker waar het gaat om een lange termijn strategie van niet minder dan twintig jaar, dient men te handelen conform standaarden en principes van interactief beleidsmaken. Het communicatieve is daarbij niet een doel, maar een zeer belangrijk instrument. 3. De essentie is niet het maken van een wensenlijstje van de lokale bevolking dat vervolgens ambtelijk moet worden vertaald om het enigszins bruikbaar en realiseerbaar te krijgen, maar het analyseren van probleemgebieden in hun oorzakelijke complexen, om vervolgens beleidstechnisch correct en systematisch aan het elimineren van die oorzaken te gaan werken. 4. Daarin, in het elimineren van oorzaken van problemen die men op politiek-bestuurlijke gronden haalbaar acht, had het traject tussen 2000 en 2020 getekend moeten worden. Dat kan uitmondend tot succesvol beleid leiden, zonder in politieke impasses te geraken, een vrees die aan de voet van dit proces lagen geleid heeft tot de keus om niet in de probleemanalyse te duiken. 5. Aan de basis van de Strategische Visie 2020 ontbreken daarom een duidelijk gearticuleerde en gedeelde visie op de politiek ongewenste situatie van dat moment, op de politiek nastrevenswaardige en gewenste situatie in 2020, op de trajecten / oplossingsrichtingen tussen de situatie van 2000 en die van 2020, op de stations die men op die trajecten via het elimineren van oorzaken van problemen moest passeren om op een betekenisvolle wijze het ongewenste van 2000 te verlaten in de richting van het gewenste van 2020. 6. Voorts ontbreekt in de opbouw van de Strategische Visie 2020 een meet- en regelsysteem. Dat maakt tussentijds evalueren van de vraag of men nog steeds op weg is naar de te bereiken doelen moeilijk en noodzaakt tot het alsnog inbouwen van een dergelijke systeem. Mede daardoor is het feitelijk evalueren meer een kwestie van kwalitatief appreciëren of beleid dat na de Strategische Visie 2020 tot stand kwam, aansloot op de oorspronkelijke bedoelingen in 2000, dan een kwestie van gedetailleerd kwantitatief kunnen meten of, en zo ja waar progressie heeft plaatsgevonden. Dit alles maakt de Strategische Visie 2020 niet tot een hecht en diep doordacht document dat duurzaam bestand was tegen allerlei invloeden. Voor de sectorale uitwerking bood het tot 2005 geen duidelijk perspectief. Het was tot 2005 ook niet bestand tegen nieuwe politieke inzichten die vaak het gevolg zijn van nieuwe raadsperiodes. 7. Daardoor divergeerde het sectorale beleid: eerst, werd omstreeks 2003 de draad van de strategische visie weer opgepakt door de introductie van het directiemodel waarna het sectorale beleid tegen eind 2005 weer convergeerde naar de oorspronkelijke bedoelingen van 2000. In het licht van nieuwe inzichten in de raadszaken vervolgens vragen over de uitvoering van bouwplannen waaraan de raad zich reeds had verbonden. Om voor de beantwoording van die vragen materiaal aan te dragen is tot deze evaluatie besloten.
Hoofdstuk 3 De demografische ontwikkelingen De belangrijkste conclusies van Hoofdstuk 3 luiden: 1. Capelle heeft in 2008 het aantal van 65 duizend inwoners bereikt, het getal dat men voor 2020 voor ogen had. 2. Als dat aantal stabiel blijft treden er wel veranderingen op qua samenstelling van de bevolking naar leeftijd. Naar de stand van de huidige prognoses daakt het aandeel van jongeren mogelijk iets minder (0-24 jaar geen 27% van totaal, maar 28% in 2020), stijgt het aandeel van ouderen sneller (55 jaar en ouder geen 40%, maar 43% in 2020) en daakt het aandeel van de middengroep duidelijk sneller (25-49 jaar geen 33% maar 29% in 2020). 3. Er is nog steeds sprake van een geboorteoverschot in Capelle. Echter, omstreeks 2028 zullen er meer mensen sterven dan geboren worden. Dan begint de structurele daling van de bevolkingsomvang. 4. De inkomende en uitgaande migratie schommelen zeer sterk, maar over de afgelopen tien jaar is het saldo ongeveer nul. 5. Als de groei van de woningvoorraad wordt bestemd voor de opvang van gezinsverdunding, is een licht negatief migratiesaldo geen probleem om op 65 duizend te blijven. 6. De omvang van de potentiële beroepsbevolking groeit niet meer en zal, net als gemiddeld in heel Nederland, vanaf 2011 sterk dalen. Dat zal gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt, voor het aantal werkenden en voor de benodigde huisvesting van bedrijven (kantoren en bedrijfstreinen). 7. De woningvoorraad is gegroeid van 24.300 in 1990 naar 29.200 per 1 januari 2008. Om het aantal inwoners op peil te houden zal de woningvoorraad in de komende tientallen jaren vanwege de gezinsverdunding nog moeten groeien tot boven de 31.000. Over ongeveer 25 jaar komt er zeer waarschijnlijk een einde aan de gezinsverdunding en kan de woningvoorraad gaan dalen. 8. In de eerstkomende jaren moet de woningvoorraad met 150 à 200 woningen per jaar groeien om het aantal inwoners niet te laten dalen. In de komende tien jaar (2008-2017) moet de groei 1.200 woningen zijn volgens de prognose van Derks en 1.700 op basis van de prognose van CBS/RPB. Na 2018 wordt de benodigde groei minder dan 100 per jaar. 9. Deze ontwikkelingen geven aanleiding tot de volgende vragen: - Hoeft Capelle voldoende ruimte voor de benodigde groei van de woningvoorraad? - Komt er ruimte vrij door de daling van het aantal jongeren (basisscholen, sportvoorzieningen etc.) waardoor de aanlopende daling van de beroepsbevolking (handen en bedrijven men)? - De woningvoorraad moet aangepast worden aan de veranderende wensen en kan er meer niet-gebonden gebruik worden voor alleenstaanden en ouderen, of willen vrijwel alle ouderen in de woning blijven, waarmee nu situaties stijgt de behoefte aan grote grondgebonden woningen als gevolg van de stijgende waarde? - De beschikbaarheid van soorten woningen betrekende de samenstelling van de inkomende en uitgaande migratie. Als de gemeente zou willen dat meer grote woningen gebruikt worden, kunnen dan de benodigde aantallen wel gehaald worden om het aantal inwoners op peil te houden? - Moeten er een leus gemaakt worden ten behoeve van de omvang in kwantiteit (65 duizend inwoners) of de groei in kwaliteit, waardoor de bevolking slimp? Als de leus volop groei van kwaliteit de implicatie daarvan is dat er minder gebouwd moet worden, hoe is dat dan te financieren?	Aanbevelingen hoofdstuk 1 1. Begin alleen aan een interactief beleidsproces als dat werkelijk nodig is. Het is een krachtig instrument dat magnifiek werkt als men weet WAT en HOE men het moet doen. Zo niet, dan creëert men eerder problemen dan oplossingen. 2. Neem voor het starten van een proces van interactief beleid maken zorgvuldig kennis van de standaarden en principes die daarbij gekend moeten worden. Dat geldt niet alleen voor de betrokken ambtenaren, maar ook voor de collegeleden en de gemeenteraad. Aanbevelingen hoofdstuk 2 1. Aanvaard dat de Strategische Visie 2020 als product van zijn omstandigheden een goede oplossing was om de behoefte aan een strategische visie te verzonen met de wens om politieke impasses door eindeloze discussies te voorkomen. 2. Stel vast dat na aanvankelijk divergerend sectoraal beleid omstreeks 2005 een zodanige convergering plaatsvond, dat er per saldo inhoudelijk progressie heeft plaatsgevonden conform het doel van de strategische visie. 3. Accepteer als politiek feit dat hij het aantreden van de nieuwe raad in 2006 vragen rezen over het belang van, of de noodzaak tot verdere uitvoering van bouwplannen waartoe een vorige raad al had besloten. Deze vragen dienen nu zorgvuldig te worden beantwoord. Aanbevelingen hoofdstuk 3 1. Stel vast dat de voor 2020 verwachte bevolkingsomvang van 65 duizend reeds bereikt is en dat die stabiel kan blijven door de groei van de woningvoorraad te reserveren voor de opvang van gezinsverdunding. 2. Capelle ligt in een groei regio. Door meer te bouwen kan men de bevolkingsomvang laten groeien boven de 65 duizend. Men kan ook kiezen voor groei van kwaliteit van wonen, door juist minder te bouwen. Dan daakt de omvang van de bevolking. Kies uit de drie alternatieven: stabiel blijven, of groeien (beide zijn een kwantitatieve benadering) of groei van kwaliteit; in dat laatste geval rijst de vraag naar de financierbaarheid. Aanbevelingen hoofdstuk 4 1. De externe ontwikkelingen geven op zichzelf geen aanleiding om de ambitie van de Strategische Visie 2020 bij te stellen, noch de koers daarnaar toe. Hoofdstuk 4 Externe ontwikkelingen 1. Op het punt van infrastructuur en verkeer doen zich binnen en aan de rand van Capelle ontwikkelingen voor die het gevolg zijn van het toenemende autobezit en autogebruik: het wordt steeds moeilijker de wijken in of uit te komen of van en naar de A16 en A20 te rijden. Door de stedenbouwkundige opbouw is er weinig tot geen fysieke ruimte voor upgraden van het openbaar vervoer. Regionale plannen ter verlichting van de congestie zijn in de maak. Een door VenW geïnitieerd onderzoek naar een ingrijpende aanpak van infrastructuur en verkeersontwikkeling in Groot-Rotterdam is onlangs begonnen. Het is afwachten wat de plannen van de Taskforce Mobiliteit en van het MIRT opleveren. 2. Of de plannen op het gebied van bouwen en wonen – ook na 2010 – conform afspraak worden uitgevoerd zal mede afhangen van de resultaten van deze evaluatie van de Strategische Visie 2020. 3. Op het gebied van jeugd en veiligheid doen zich deze fide ontwikkelingen voor als in andere gemeenten. Het staande beleid is alert en speelt daarop in, in samenwerking met de regionale ketenpartners. 4. Op het gebied van zorg en welzijn wordt de kloof tussen de toenemende zorgbehoevende ouderen enerzijds, en de afnemende groep verzorgers steeds groter. Ook dat is een verschijnsel dat zich overal in het land voordoet. Deze problematiek wordt sterk aangejaagd door de groeiende bureaucratisering in de zorg. Die is vooral door landelijke wetgeving veroorzaakt. Dus oplossingen moeten primair uit die hoek komen. 5. Op het gebied van economie, werk en inkomen is, net als elders, sprake van een mismatch tussen onderwijs (aanbod) en arbeid (vraag). Met name in de technische beroepen loopt het aantal werkzoekenden sterk terug om dat de desbetreffende opleidingen opdrogen. Met het krapper worden van de arbeidsmarkt door het krimpen van de potentiële beroepsbevolking zullen ondernemingen steeds meer personeel probleem krijgen. Daar valt lokaal weinig aan te doen, het is een structureel verschijnsel. De opdracht luidt daarom dat de inspanningen gericht moeten zijn op het verhogen van de arbeidsparticipatie en op het bewerkstelligen van een betere aansluiting tussen vraag en aanbod. Deze inspanningen moeten worden verricht door de bedrijveninstellingen en de sector onderwijs en de overheid in gezamenlijke in.

Hoofdstuk 5 Samenvattende conclusies en aanbevelingen

De lezer die wegens tijdgebrek meteen bij dit hoofdstuk 5 begint willen we er graag op wijzen dat voor een goed begrip van dit afsluitende hoofdstuk kennisname van de vorige hoofdstukken onontbeerlijk is.

5.1 Inleiding

In het schema ter linkerzijde zijn conclusies en aanbevelingen samenvattend weergegeven. Zie dat als een tussenstand. In de navolgende tekst formuleren we de overkoepelende conclusies en aanbevelingen. We geleiden deze langs de vier vragen die aan de basis staan van dit evaluatieonderzoek, luidend:

1. *Welke (niet voorziene) ontwikkelingen hebben er sinds 2000 plaatsgevonden die van invloed zijn op de genoemde uitgangspunten, kaders en kwaliteiten?*
2. *Wat is de invloed van deze ontwikkelingen?*

Capelle wil geen voorstad van Rotterdam zijn, geen 'Goudkust', maar een stad met een eigen karakter: een groene veilige woonstad naast Rotterdam, met werkgelegenheid dichtbij, met een bruisend stadshart en recreatieve voorzieningen in de buurt. Dus:

- een groene, veilige woonstad
- die gebruik maakt van haar gunstige ligging ten opzichte van Rotterdam
- met een actief, lokaal gericht bestuur, dat kansen aangrijpt op samenwerking met omliggende gemeenten
- waarvan de woonwijken ieder een eigen identiteit hebben
- maar samen een stad vormen dankzij het bruisend centrum en goede verbindingen
- met recreatie aan de IJssel en in het Schollebos.

3. *Bereikt Capelle met voortzetting van het huidige beleid de doelen die in de stadsvisie Capelle 2020 genoemd zijn?*
4. *Zo nee, op welke beleidsonderdelen zou bijstelling overwogen moeten worden?*

We beantwoorden die vragen één voor één, en grijpen daarbij terug op het materiaal dat hiervóór de revue is gepasseerd. Ze worden geprojecteerd tegen de achtergrond van de visie die de gemeente voor Capelle in 2020 in gedachten had. We hebben die al in het eerste schema van pagina 11 onder de B geformuleerd, ontleend aan pagina 14 van de Strategische Visie 2020. Ze luidt als volgt.

Dit is waar Capelle uiteindelijk wil arriveren. Het is tamelijk abstract en niet in kwantitatieve termen verwoord. Immers, aan de hand van welke criteria kan men vaststellen in welke mate de gemeente tegen die tijd 'groen' zal zijn en 'veilig', met een 'actief lokaal bestuur', en 'bruisend' met een 'eigen identiteit'? Maar als kwalitatieve visie op een toekomstig te bereiken situatie is zij zonder meer geldig. Het gaat om de sfeer, het gevoel, de geur en kleur van het soort gemeente dat men wil zijn. Uiteraard met het risico dat er verschillen van mening ontstaan over de vraag of het wel 'groen' en 'bruisend' genoeg is.

5.2 Antwoord op vraag 1: welke (niet voorziene) ontwikkelingen hebben er sinds 2000 plaatsgevonden?

Bij de vraag welke (niet voorziene) ontwikkelingen er sinds 2000 hebben plaatsgevonden die van invloed zijn op de uitgangspunten, kaders en kwaliteiten is er een onderscheid tussen ontwikkelingen binnen het gemeentelijk apparaat en daarbuiten.

5.2.1 Ontwikkelingen binnen het gemeentelijk apparaat

Wij zullen niet de tussenconclusies herhalen die verspreid in dit rapport al zijn geformuleerd. In overkoepelende zin kan het volgende worden geconcludeerd:

- Aan het ontwerpen en vaststellen van de Strategische Visie 2020 heeft meer politiek, bestuurlijk, ambtelijk en maatschappelijk enthousiasme ten grondslag gelegen dan professionele kennis en vaardigheid in het hanteren van standaarden en principes die men moet beheersen voor het creëren van een strategische toekomstvisie langs het middel van interactief beleid maken.
- Daardoor ontstonden twee lacunes in de architectuur van de strategie. In de eerste plaats ontbrak een ingebouwd 'meet- en regelsysteem' om tijdens het traject van 2000 tot 2020 periodiek te meten of men op de goede koers zat. In de tweede plaats ontbrak (daardoor) een centrale projectmatige aansturing met de taak om alle daarna volgende beleid te enten op de doelen van de Strategische Visie 2020. Beide zijn systeemfouten, beide komen op een grote schaal voor in het openbaar bestuur en beide zijn bijna steeds de hoofdoorzaak van meningsverschillen over de werkbaarheid en werkelijkheid van het te voeren of gevoerde strategisch beleid.
- Een van de meest voorkomende negatieve effecten van die twee systeemfouten is dat men na vaststelling van het integraal opgezette strategische beleid overgaat op prioritering. Dat is doorgaans de eerste stap waarmee men van de voorgenomen strategie afwijkt, waarna het zeer moeilijk wordt om de langetermijndoelen als richtinggevend perspectief aan te houden. Sectoraal beleid verliest dan zijn bedding en gaat vervolgens diverse kanten opzwabberen.
- In Capelle uitte zich dat in sectoraal vervolgbesluit tussen 2000 en 2003 waarin ook met veel goede wil het stempel van het Strategische Visie 2020 niet was terug te vinden.
- Bij de intrede van het directiemodel in 2003 kwam er weer sturing op de strategische visie. Met name aan stedenbouwkundige kant pakte men de draad van de Strategische Visie 2020 opnieuw op, hetgeen omstreeks 2005 leidde tot concepties omtrent de inrichting van de stad, inclusief bouwopgaven, die in lijn waren met de strategische visie. Beleid van andere sectoren, bijvoorbeeld wonen, welzijn, jeugd of veiligheid, keerde ook

weer terug naar de bedding van die visie. Maar dan wel meer op ambtelijk/intuïtieve gronden dan vanuit een welbewuste terugkeer naar de Strategische Visie 2020 als het ‘moederdocument’ dat de inhoud van dat sectorale vervolgbeleid moest sturen.

- ☐ Bij het aantreden van de nieuwe raad in 2006 ontstond een dispuut tussen raad en college over de vraag of de (reeds aangegane verplichtingen omtrent de) bouwopgave zich nog wel verhiel met nieuwe inzichten over de kwaliteit van het leven in een stad die door verstening dreigde groen te verliezen. Het verschil van inzicht hierover, tussen college en raad, leidde tot deze tussentijdse evaluatie.
- ☐ Tot slot vermelden we dat de Concept Tussenbalans van het Collegewerkplan van april 2008 een voortreffelijke uitdrukking is van beleid dat zich correct lijkt te verhouden tot de strategische doelen van 2020. Aan alles in dat stuk kan men zien dat er geprobeerd wordt integraal beleid te maken conform de strekking van de Strategische Visie 2020, met een bewuste aansturing vanuit een centrale organisatie.
- ☐ Gezien vanuit een kwalitatieve interpretatie van de interne beleidsontwikkelingen kan niet anders worden geconcludeerd dan dat het beleid omstreeks de zomer van 2008 niet significant afwijkt van hetgeen men zich in 2000 had voorgenomen, behoudens dus die controverse tussen raad en college op het vlak van bouwen.

5.2.2 Ontwikkelingen buiten het gemeentelijk apparaat

Op een aantal terreinen (b)lijken zich buiten het gemeentelijk apparaat ontwikkelingen te voltrekken die vermeldenswaard zijn. We beperken ons tot hoofdlijnen.

Op het vlak van *infrastructuur en verkeer*:

- ☐ Het groeiende autobezit leidt, in combinatie met de typische wijkgerichte opbouw van Capelle, tot toenemende afwikkelingsproblemen van het autoverkeer. Men komt met moeite de wijk in of uit.
- ☐ Fysieke ruimte creëren voor upgradering van het openbaar vervoer is door deze stedenbouwkundige situatie heel moeilijk.
- ☐ Ook de externe afwikkeling van het verkeer van en naar de A16 en A20 slibt steeds verder dicht.
- ☐ Nog in 2008 verwacht men plannen voor concrete infrastructuurmaatregelen van de Taskforce Mobiliteit ter verlichting van de verkeersdruk op enkele plekken aan de rand van Capelle.
- ☐ Vanuit de rijksoverheid is recentelijk een onderzoek gestart voor een integrale aanpak van de infrastructuur en verkeersafwikkeling van alle vervoerswijzen in het gebied van Groot-Rotterdam.

Op het vlak van *bouwen en wonen*:

- ☐ Rotterdam voert een beleid van verdichting. Kenmerkend daarbij is het streven naar meer (kwaliteit van de) openbare ruimte waarbij het accommoderen van verkeer en vervoer naar het tweede plan is geschoven, in die zin dat men de auto zoveel mogelijk onder de grond stopt en ervoor laat betalen. Dat type beleid lijkt over te slaan naar Capelle.
- ☐ In Rotterdam, alsook ten oosten van Capelle, wordt gebouwd in het duurdere segment. Voor Capelle is dat een concurrerende factor.

- ☐ Wel of niet doorgaan met bouwen zoals afgesproken in de vorige collegeperiode vormt de kern van het dispuut tussen raad en college. Daarom is dat straks het vertrekpunt bij de Aanbevelingen.

Op het vlak van *jeugd en veiligheid*:

- ☐ Capelle lijkt niet te verschillen van andere steden. Zoals overal het geval is zijn er problemen met hangjongeren, dropouts uit het schoolsysteem en de gebruikelijke problemen bij sportverenigingen.
- ☐ De zich ontwikkelende (regionale) ketenbenadering op dit vlak doet vermoeden dat dit onderwerp in zoverre onder controle is of komt dat er geen excessen zullen voorkomen.

Op het vlak van *zorg, welzijn en educatie*:

- ☐ Ook op dit terrein wijken de ontwikkelingen in Capelle niet af van wat zich elders manifesteert: toenemende vergrijzing, een steeds groter probleem om voldoende zorg te kunnen aanbieden, zowel fysiek als financieel, een sterk groeiende bureaucratie – door het systeem van aanbestedingen – met steeds meer papieren rompslomp, een kwantitatieve benadering die het denken in termen van kwaliteit frustreert, kortom geen opgewekt beeld.
- ☐ In hoeverre de gemeente daar zelf debet aan is, dan wel voor oplossingen kan zorgen is de vraag. Deze sterk door het professionele werkveld als onwerkbaar probleem ervaren komt primair voort uit wetgeving van de rijksoverheid.

Op het vlak van *economie, werk en inkomen*:

- ☐ De potentiële beroepsbevolking groeit niet meer.
- ☐ De economische groei in combinatie met de demografische ontwikkelingen heeft geleid tot krapte op de arbeidsmarkt.
- ☐ De mismatch tussen vraag en aanbod is manifest geworden.
- ☐ Het aantal onvervulbare vacatures is toegenomen.

5.3 Antwoord op vraag 2: wat is de invloed van deze ontwikkelingen?

Op deze vraag past een kort antwoord. Noch in de interne, noch in de externe ontwikkelingen schuilen elementen waarvan men kan zeggen dat ze een dominante invloed hebben op de Strategische Visie 2020. Ze komen overal in Nederland voor, in meer of mindere mate. Ze zijn sterk conjunctuurgevoelig in die zin dat ze niet echt structurele betekenis hebben die 180-graden beleidsombuigingen legitimeren. Er wordt permanent beleid op gevoerd en waar nodig neemt men de maatregelen die nuttig en nodig zijn. Men kan twisten over de vraag of dat hier en nu de juiste maatregelen zijn, maar in het licht van de ambitie van 2020 zijn ze geen signaal om beleid stop te zetten of drastisch om te buigen.

Voor één punt geldt dat niet. Dat is het dispuut binnen de raad, na het aantreden van de nieuwe gemeenteraad in 2006 op het vlak van bouwen en wonen. Terwijl de eerder besproken Kadernota van april 2006 op hoofdlijnen aansluit bij het vigerende beleid neemt de raad in juli 2007 de eerder genoemde Motie Denkpauze met de strekking zichzelf aan de voorkant van het beleid een grotere rol toe te bedelen via de oprichting van een denktank die de lange termijn kaders zou

moeten gaan invullen, zonder overigens het korte termijn beleid te willen beëindigen. In de Aanbevelingen komen we hierop terug.

5.4 Antwoord op vraag 3: bereikt Capelle met voorzetting van het huidige beleid de doelen die in de Stadsvisie Capelle 2020 genoemd zijn?

Het antwoord luidt:

- ☐ Ja, waar het om *going concern* beleid gaat. Wat zich binnen diverse sectoren manifesteert wordt gewoon opgepakt en verwerkt. Als de intrinsieke bedoelingen van de Strategische Visie 2020 daarbij voortdurend als richtinggevend perspectief worden aangehouden, is het beleid van diverse sectoren steeds weer in de bedding van die visie te stoppen, zeker als men het kwaliteitsniveau van de Concept Tussenbalans van april 2008 weet vol te houden en zo mogelijk te versterken.
- ☐ Nee, waar het gaat om bouwen en wonen. Dat wordt straks behandeld bij de Aanbevelingen.

5.5 Antwoord op vraag 4: zo nee, op welke beleidsonderdelen zou bijstelling overwogen moeten worden?

Voor het ‘gewone’ beleid is bijstelling van koers of doel niet nodig. Dat hebben de ambtelijke geledingen onder controle. Vooral nu er de Concept Tussenbalans van het Collegewerkplan van april 2008 ligt, met de zekerheid dat de uitvoering daarvan centraal wordt bewaakt. Daarmee lijken de twee aanvankelijke systeemfouten (geen ingebouwd meet- en regelsysteem en geen centrale aansturing) voor een belangrijk deel hersteld. Ter versterking van het vermogen om eventueel subtiele bijstellingen van het staande beleid te realiseren kan men terecht in de oogst van de expertmeetings, zoals die is vervat in Hoofdstuk 4 en Bijlage 5.

Echter, voor het beleid op het vlak van bouwen en wonen staat de gemeente voor nieuwe politieke afwegingen. Daarover meer in de hierna volgende Aanbevelingen.

5.6 Aanbevelingen

5.6.1 De kern van het dispuut

Ook al mag men tevreden zijn met de stand van zaken medio 2008, een nog niet afgerond debat over de vraag of je met meer bouwen wel of niet de leefkwaliteit van Capelle verhoogt zet de verhoudingen binnen de raad en tussen college en raad onder druk. Voor een goede duiding daarvan herhalen we hier de tekst van paragraaf 1.1.2:

“Deze onderzoeksopdracht heeft een geschiedenis. Zeer beknopt weergegeven komt die hierop neer. Bij het aantreden van de nieuwe gemeenteraad in 2006 hebben de drie coalitiepartijen PvdA, Leefbaar Capelle en de VVD, in een *Kadernota voor waarden, voor zorg, voor doen* van april 2006 de kaders geschetst voor de verdere ontwikkeling van Capelle aan den IJssel. Die nota sluit overigens aan op het door de vorige raad geaccordeerde beleid met (niet-uitputtend) zinnen als:

- ‘Een groene en leefbare stad met hart.’
- ‘We leggen ons zelf een taak op om bestaande plannen van de Taskforce uit te voeren en aan onze woningtaakstelling te voldoen.’

- En verder teksten inzake huisvesting voor jongeren en starters, nieuwbouw van enkele scholen voor voortgezet onderwijs en dekking van de nieuwbouwkosten.

Gaandeweg ontstond binnen de raad een gevoel om opnieuw na te denken over het vinden van een juiste balans tussen ‘stenen en groen’. Een jaar na het aantreden van de nieuwe raad rees in het voorjaar van 2007 bij een deel van de raad de vraag of bouwactiviteiten wel onverminderd door moesten gaan, overigens met de overweging dat lange termijn acties door een opschorting van circa vier maanden hier niet onder zouden mogen lijden. De raad wilde meer aan de voorkant betrokken worden bij het stellen van kaders en richtingen, waaraan grote investeringen van sport en onderwijs, alsmede de financiering ervan, moesten voldoen. De raad stelde via de Motie Denkpauze van 9 juli 2007 (zie Bijlage 2) voor een denktank (los van de commissiestructuur) in te richten om zich te buigen over vragen op metaniveau. De bezinning over deze vragen heeft uiteindelijk het college doen besluiten dit onderzoek te starten.

In de kern gaat deze evaluatie dus over de vraag of het wel of niet in het belang van de in 2020 te realiseren identiteit van Capelle is om meer te bouwen, gevoegd bij de vraag wat er moet gebeuren als het antwoord ‘nee’ is. Immers, de gemeente heeft zich op basis van eerdere raadsbesluiten reeds tot het uitvoeren van diverse plannen verbonden. Deze stopzetten is niet in het voordeel van de betrouwbaarheid van de gemeente, noch in dat van de gemeentekas. De vragen die vervolgens voorliggen luiden: waar ligt er ruimte om voorgenomen (bouw)beleid te stoppen, willen we dat, welke financiële consequenties zijn daaraan verbonden, welke andere factoren zoals demografische ontwikkelingen en zaken die rondom Capelle spelen moeten daarbij worden meegewogen? Dit alles komt hierna aan de orde en vindt in Hoofdstuk 5 zijn beslag in een aantal aanbevelingen.”

Dwars door deze vragen heen loopt dus de stellingname van het college dat ook bij getrouwe uitvoering van wat is afgesproken de kwaliteit van het leven in Capelle in zaken als openbare ruimte en groen gewaarborgd is. Het beleid gaat er van uit dat het heel goed mogelijk is te bouwen zonder verlies van kwaliteit, sterker nog, met het toevoegen van extra kwaliteit. Dat gebeurt door voor nieuwbouw te kiezen binnen reeds bebouwd gebied (verdichting, verstedelijking), en door groene gebieden zo veel mogelijk groen te laten, en door in de ontwerpfase al groen en water een evenwichtige plaats te geven en door de opbrengsten van bouwprogramma's consequent terug te sluizen naar voorzieningen die bijdragen aan de kwaliteit van de stad.

Daar staat tegenover dat een deel van de raad twijfelt over de validiteit van die redenering, waarvan het probleem is dat zij niet met overtuigende cijfers, feiten of significante ontwikkelingen ten gunste van deze of gene partij beslecht kan worden. Het gaat hier uiteindelijk om een politieke interpretatie van de werkelijkheid die moet leiden tot een politieke keuze, waarbij de voors en tegens zorgvuldig moeten worden afgewogen.

Terzijde merken wij op dat dit niets bijzonders is. Wij treffen dezelfde discussie aan in andere gemeenten. De slogan die een aantal jaren geleden door heel Nederland ging, namelijk ‘groen voor stenen’ lijkt nu het punt te hebben genaderd waarop pleitbezorgers daarvan concrete besluiten en resultaten willen zien en deze met hun formele bevoegdheden krachtens de dualiseringsregels willen afdwingen. Dat gaat niet zonder spanningen, omdat nog nergens rust en zekerheid bestaat over de juiste duale verhoudingen.

Wij merken echter dat op een steeds grotere schaal (delen van) raden, gesteund door (delen van) de lokale bevolking steeds meer aan gezag winnen om het denken in termen van kwantiteit te verlaten en het denken in termen van kwaliteit van lokaal leven te vertalen in een betere openbare ruimte met meer groen. Tijdens de politiek van de groei was bouwen een

vanzelfsprekend en majeur sturingsinstrument. Nu de omslag naar de politiek van de krimp zich aandient neemt het majeure karakter van dat sturingsinstrument af, wordt het steeds meer beoordeeld op zijn vermogen om kwaliteit in plaats van kwantiteit te genereren en moet het concurreren met nieuwe sturingsinstrumenten die van nature meer op de kwaliteit van leven zijn ingesteld, zoals vernieuwingen op het vlak van duurzaamheid, technologie en lifestyle. Voor indicaties daarvan verwijzen we naar Bijlage 5.

5.6.2 De demografische ontwikkelingen

Een van de uitgangspunten van de Strategische Visie 2020 was de prognose van de omvang van de Capelse bevolking in 2020, alsook de samenstelling daarvan. De tabel hieronder toont de prognose zoals die in 2000 is opgesteld, versus onze prognose in 2008 op basis van de feitelijke realisatie tot nu toe.

Prognose in 2000	Prognose in 2008
Aantal inwoners in 2020: circa 65.000	Aantal inwoners in 2020: ?
- 40% ouder dan 50 jaar	- 43% ouder dan 50 jaar
- 27% jonger dan 25 jaar	- 28% jonger dan 25 jaar
- 33% is 25-50 jaar	- 29% is 25-50 jaar

De verschillen zijn marginaal, behalve dat de cijfers, net als het geval is in veel andere gemeenten, tonen dat de druk op de zorgsector toeneemt: meer ouderen maar minder verzorgers. Dit is binnen het thema bouwen en wonen een significante factor nu overal in het land het denken in termen van kwantiteit (van bouwen) omslaat naar denken in termen van kwaliteit (van leven).

De reden van het ? in de rechterkolom wordt hierna toegelicht.

5.6.3 De aanbevelingen

Dit alles overziende doen wij de volgende aanbevelingen.

Aanbeveling 1

Voer de in regionaal verband gemaakte bouwafspraken tot 2010 loyaal uit.

Aanbeveling 2

Voor de bouwproductie in de periode na 2010 staat de gemeente voor enkele alternatieven. Let wel, we bevinden ons in het domein van politieke keuzen en dus politieke afwegingen. Die keuzemogelijkheden kunnen als volgt worden geformuleerd:

- a. We bouwen in de periode 2010-2020 minimaal de aantallen die nu gepland zijn. Bij een netto toename van ruim 1.500 woningen kan het aantal inwoners dan op het niveau van ongeveer 65 duizend blijven. We zetten de geplande bouw door, ook omdat we anders in financiële problemen komen. De toekomstige opbrengsten zijn immers al verdisconteerd in de kosten voor voorzieningen op termijn.
- b. We kiezen voor meer kwaliteit. Dus stoppen we met bouwen in die zin dat we geen woningen meer toevoegen aan de woningvoorraad. Daarmee vangt we ook niet de gezinsverdunding op. Deze keuze stopt de verdere verstening van Capelle, geeft meer

ruimte voor groen, maar levert geen inkomsten op en zal leiden tot een daling met ongeveer 3.000 inwoners. Immers, het aantal personen per woning is ongeveer 2. Als die 1.500 woningen in tien jaar niet worden gebouwd raakt je dus 3.000 inwoners kwijt.
Nota bene: nogmaals herhalen wij dat het college op het standpunt staat dat kiezen voor punt a niet hoeft te impliceren dat daarmee aan kwaliteit wordt ingeboet.

Een keus uit deze alternatieven is moeilijk. Voor punt a) pleit het argument dat in de vorige raadsperiode afspraken zijn gemaakt en contracten zijn getekend die men als lokale overheid gestand dient te doen. In een periode waarin het vertrouwen van de samenleving in de landelijke overheid een naoorlogs dieptepunt heeft bereikt is het van gewicht dat een lokale overheid een betrouwbare partner is. De heersende jurisprudentie laat zien dat het een overheidsorgaan is toegestaan op grond van gewijzigde beleidsinzichten contractuele bindingen los te laten, mits onder betaling van schadevergoeding, maar men kan zich afvragen of dat in de huidige verhoudingen tussen overheid en samenleving tot verstandig beleid kan worden gerekend. Iets anders is wellicht dat wegens de kredietcrisis wederpartijen van de gemeente graag van hun verplichtingen bevrijd zouden willen worden. In die gevallen zou de gemeente gebruik kunnen maken van een aanbod om een contract op te heffen en dus voorgenomen bouw niet uit te voeren.

De ontwikkelingen die in de voorgaande hoofdstukken zijn geschetst geven op zichzelf geen aanleiding om de ambitie van de Strategische Visie 2020 bij te stellen, noch de koers daarnaar toe. In die zin zijn er dus geen aanknopingspunten om de centrale politieke vraag ‘wel/niet’ of ‘meer/minder’ bouwen te kunnen beantwoorden. Dat betekent dat de enige reden om de Strategische Visie 2020 op het punt van bouwen en wonen te gaan herzien is terug te voeren op een door de raad in meerderheid ingenomen standpunt dat het wel wat minder mag. En dat is een kwestie die zich uitsluitend in de politieke arena laat bespreken en beslechten. Tot dat doel, dus tot het bereiken van een vergelijk binnen de raad en tussen college en raad over dit dispuut, mag de volgende aanbeveling dienen:

- a. Breng in kaart welke financiële middelen met de voorgenomen bouwproductie worden gegenereerd.
- b. Breng tevens in beeld welke beleidsvoornemens, c.q. voorzieningen worden gefinancierd met de gegenereerde (of te generen) middelen.
- c. Maak een nieuwe politieke afweging rondom de voorgenomen beleidsvoornemens, c.q. voorzieningen, waarvan enkele mogelijk niet doorgaan vanwege het ontbreken van de benodigde middelen.
- d. Bezie die afweging mede in het licht van een nieuwe balans tussen (afname van) voorzieningen en (afname van) bevolkingsomvang.

Daarmee wordt overigens duidelijk waarom in bovenstaande tabel aan de rechterzijde dat ? staat. Als de keuze valt op bouwen zoals afgesproken, dan kan de bevolking stabiel blijven. Als de keuze valt op niet-opvangen van de gezinsverdunding dan daalt de bevolkingsomvang met circa 3.000 inwoners.

Aanbeveling 3

Daarmee is echter nog niet alles gezegd. Er is een exogene factor waarmee terdege rekening moet worden gehouden, namelijk het heropleven, in landelijk verband, van de discussie over de

bestuurlijke indeling. Bijlage 6 schetst wat er in grote lijnen momenteel aan de hand is. De prognose die men aan de hand van die ontwikkelingen moet opmaken luidt:

- De discussie over de bestuurlijke indeling van Nederland krijgt een geheel nieuw, demografisch-gedreven argumentatie nu meer dan de helft van het aantal gemeenten in de komende vijftien jaar te maken heeft of krijgt met krimp van de bevolking.
- Steeds meer gemeenten moeten nieuwe dingen bedenken om het kwalitatieve en kwantitatieve voorzieningenniveau op peil te houden. Een voorbeeld daarvan is de creatie van een virtueel samenwerkingsverband tussen de tien grootste plattelandsgemeenten in Nederland, de P10.
- De trend van de afgelopen jaren, die liet zien dat kleine gemeenten spontaan van onderop de aansluiting zochten in grotere gemeentelijke verbanden, lijkt zich in versterkte mate voort te zetten nu men zich bewust wordt van het feit dat bevolkingskrimp een extra reden is om zich zorgen te maken over de bestuurskracht.
- Het denken over bestuurskracht is opnieuw en in versterkte mate relevant geworden door de rapportage van de Commissie Van Aartsen (juni 2007) die kort gezegd bepleit dat een aanzienlijke overdracht van bevoegdheden naar gemeenten in de rede ligt, dat tot dat doel onder meer de Grondwet moet worden gewijzigd en door middel van een drastische bestuurlijke herindeling gemeenten de bestuurskracht moeten verwerven die ter bediening van die bevoegdheden nodig is. Deze lijn van denken is voortgezet in de rapportage van de Commissie d'Hondt (juni 2008).
- De Nationale Conventie heeft in haar rapport van oktober 2006 eveneens, hoewel op andere gronden en voor andere doelen, een wijziging van de Grondwet voorgesteld.
- Deze ontwikkelingen wijzen tezamen in de richting van een onafwendbare en drastische opschaling van het gemeentelijk niveau. Niet is het de vraag of die herindeling er komt, maar wanneer. Hiermee komt in beeld wat in de jaren zeventig is voorspeld, namelijk dat Nederland uiteindelijk naar zo'n 200 grote gemeenten evolueert. Er zijn tekenen die erop wijzen dat met name de acht regio's met een zogeheten Wgr-Plus status in aanmerking komen om als eerste te transformeren in één grote gemeente. In het kielzog daarvan zal een groot deel van de bestaande Wgr-regio's komen te vervallen. Hiermee komt een door velen lang gekoesterde wens in vervulling, namelijk bevrijd te worden van de niet op democratische fundamenteën gestoelde vierde bestuurslaag.

Als men zich van deze ontwikkeling bewust is, en nog eens kijkt naar de bewoordingen waarmee in de Strategische Visie 2020 de ambitie van 2020 is omschreven dan ziet men daar elementen als: 'Wij willen geen voorstad zijn van Rotterdam, en wij willen samenwerken met omliggende gemeenten.' In het licht van de geschetste ontwikkelingsgang krijgen deze woorden een bijzonder karakter. Namelijk, als het ernstig gemeend is om niet door Rotterdam te worden opgeslokt en als Capelle graag samenwerkt met andere gemeenten, dan zal nu de stap moeten worden gezet om in overleg te treden met die andere gemeenten over de vraag of het niet in de rede ligt om samen één groter gemeentelijk verband ten oosten van Rotterdam te creëren.

En dat is dan aanbeveling 3: bestudeer de ontwikkelingen zoals geschetst in Bijlage 6, bespreek die met een open vizier met de omliggende gemeenten ten oosten van Rotterdam, neem zelf de leiding van de communicatie en onderzoek het fundament plus de contouren van

één gemeente IJsselstad van 100.000 tot 150.000 inwoners. Dat dit een nieuw licht werpt op de toekomstige bouwopgaven en –mogelijkheden leidt geen twijfel.

Bijlage 1 Offerteverzoek/Onderzoekopdracht

Inleiding

In 2000 is het visiedocument Capelle 2020 door de raad vastgesteld. In dit visiedocument wordt het toekomstbeeld van Capelle rond het jaar 2020 weergegeven. Hierbij zijn een aantal uitgangspunten en kaders benoemd. Daarnaast zijn een aantal kwaliteiten benoemd, een aantal ervan zijn:

- Een stad met 65.000 inwoners;
- Een groene, veilige woonstad;
- Wijken met een eigen karakter;
- Een stad met een multiculturele samenleving;
- Een stad met een bruisend stadshart;
- De aanwezigheid van goede, onderlinge verbindingen die de stad tot een geheel maken.

Deze kwaliteiten, en in de stadsvisie Capelle 2020 staan er nog meer vermeld, worden door ons beschouwd als streefbeelden. In 2020 zouden deze en andere streefbeelden gerealiseerd moeten zijn. En zal Capelle onder het in 2000 vastgestelde scenario ‘Gazelle Capelle’ een stad zijn met kwalitatief goede voorzieningen en een veilige, groene uitstraling.

Met het onderzoek willen wij nagaan of we met de ingezette koers de doelen van de visie Capelle 2020 kunnen bereiken. Wij zijn met name geïnteresseerd in ontwikkelingen die in het jaar 2000, toen de visie werd opgesteld, gewijzigd zijn of nog niet speelden. Een voorbeeld van een gewijzigde ontwikkeling is dat er anders aangekeken wordt tegen het migratievraagstuk. Een voorbeeld van een nieuwe ontwikkeling is de trend op een krimpende bevolking.

Het is daarbij belangrijk dat er in het onderzoek bepaald wordt wat de mate van beïnvloeding van dergelijke ontwikkelingen is. Er zullen ontwikkelingen zijn die in de specifieke Capelse situatie van meer of juist van minder invloed zijn geweest. Verpaupering van complexen en woonwijken is een ontwikkeling die in Capelle niet echt heeft plaats gevonden. Verandering van bevolkingssamenstelling door de instroom vanuit de regio en met name vanuit Rotterdam van minder kansrijke mensen heeft wel plaatsgevonden. Het in kaart brengen van de mate van beïnvloeding van dergelijke ontwikkelingen op het toekomstbeeld kan een indicatie geven het belang dat wij eraan moeten hechten.

Kernvraag in het onderzoek is de vraag of wij bij ongewijzigd beleid uit zullen komen bij de streefbeelden die in de stadsvisie Capelle 2020 benoemd zijn.

NB. Ook hechten wij er waarde aan dat naast allerlei objectieve gegevens, die verkregen worden uit kwantitatief onderzoek, ruimte is voor subjectieve invalshoek door middel van kwalitatief onderzoek. Het is voor ons belangrijk om te weten of de waardering van uitgangspunten, kaders en kwaliteiten veranderd is. In dit kader zullen onder andere de bewonersenquête van 2001 geanalyseerd worden.

Om dit te kunnen onderzoeken geven wij hieronder het overzicht van de bestaande gemeentelijke beleidskaders zoals die in de afgelopen jaren zijn vastgesteld.

Daaronder staan, thematisch gegroepeerd rond de thema’s demografie, omgevingsinvloeden en bestuur een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen zoals wij die voor ons zien.

Bestaande gemeentelijke beleidskaders

Het college voert beleid uit op basis van de kaders zoals vastgesteld in het visiedocument Capelle 2020, daterend uit 2000 en de daaruit voortvloeiende vastgestelde en richtinggevende beleidsnota’s. Deze zijn:

- Algemeen:
 - o de Kadernota 2006 – 2010;
 - o het Collegewerkplan 2006 – 2010;
 - o bewonersenquête 2001 tot en met 2007
- Fysiek:
 - o Visie stedelijke vernieuwing 2000 – 2010
 - o de Taskforce Woningbouw;
 - o de Structuurvisie;
 - o de nota Hoogbouw;
 - o de Woonvisie;
- Sociaal
 - o de Welzijnsvisie;
 - o de Sportvisie;
 - o de Woonzorgstructuur (WMO);
 - o WMO beleidsnotitie 2008 – 2011 (concept).

Invloeden van buiten

Naast deze kaders heeft Capelle ook te maken met de beleidskeuzes van andere overheden en autonome ontwikkelingen. Wij onderscheiden daarbij een aantal thema’s, met daarbij een (niet limitatieve) verijning:

1. Demografie
 - Autonome ontwikkelingen
 - Migratie en emigratie
 - Kwantitatieve en kwalitatieve analyse toekomstige bevolkingssamenstelling
 - Leerling-prognoses en onderwijs
 - Leefstijlen
2. Omgevingsinvloeden
 - Regionaal beleid: Verstedelijkingsafspraken, regionale woonvisie, RR 2020
 - Stadsvisie Rotterdam 2030
 - Rotterdams volkshuisvestingsbeleid
 - Goudse Knoop
 - Ontwikkelen van Nesseland en de Zuidplaspolder
 - Verkeren vervoersscenario’s
 - Provinciale plannen
3. Bestuur
 - Veranderende rol van de gemeente (eerste overheid – overdracht van Rijkstaken)
 - Positie van Capelle in de regio
 - Schaalgrootte discussie

Doel van het onderzoek

Met het onderzoek willen wij bepalen of, en zo ja in welke mate wij, met de door Capelle 2020 ingezette koers, de doelen van deze stadsvisie zullen bereiken. Daarbij worden alle ontwikkelingen, zowel gewijzigde en nieuwe, benoemd.

Daarnaast willen wij een indicatie krijgen of de doelen zoals gesteld in 2000 nog op dezelfde wijze gewaardeerd worden.

Vraagstelling

Het onderzoek vindt plaats door het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

1. welke (niet voorziene) ontwikkelingen hebben er sinds 2000 plaatsgevonden die van invloed zijn op de genoemde uitgangspunten, kaders en kwaliteiten.
2. wat is de invloed van deze ontwikkelingen
3. bereikt Capelle met voortzetting van het huidige beleid de doelen die in de stadsvisie Capelle 2020 genoemd zijn
4. Zo nee, op welke beleidsonderdelen zou bijstelling overwogen moeten worden.

Als uitgangspunt geldt dat, indien bij de beantwoording van deze vragen moet worden gewerkt met aannames, deze aannames expliciet worden vermeld.

Eindresultaat

Een onderzoeksrapportage met de beantwoording van de vraag of we de doelen die in de stadsvisie 2020 genoemd zijn bij ongewijzigd beleid zullen bereiken.

De onderzoeksrapportage op basis van desk research biedt daarnaast inzicht in ontwikkelingen die relevant zijn voor de toekomst van Capelle.

Organisatie en planning

Het onderzoeksbureau wordt uitgenodigd om met een voorstel te komen:

1. voor een plan van aanpak t.b.v. de uitvoering van het gewenste onderzoek, toelichting op de onderzoeksmethodiek, de inhoudsopgave en wijze van eindrapportage;
2. voor de te hanteren onderzoeksbronnen, waarbij aangegeven – indien aan de orde en naast de documenten die genoemd staan onder ‘bestaande beleidskaders’ – welke bijdrage daarbij van de gemeente wordt verwacht;
3. voor het betrekken van bestuur en organisatie bij de toekomstverkenning;
4. voor momenten van tussenrapportage;
5. een tijdsplanning, met dien verstande dat het definitieve onderzoeksrapport uiterlijk eind mei 2008 gereed is;
6. een specificatie van de kosten van het onderzoek.

Capelle aan den IJssel, februari 2008

Bijlage 2 Motie Denkpauze

MOTIE Denkpauze

De gemeenteraad van Capelle aan den IJssel in vergadering bijeen op maandag 9 juli 2007, behandelende de Voorjaarsnota 2007

Constateernde dat:

- de afgelopen veel visie- en beleidsdocumenten zijn aangenomen, zoals Capelle 2020, de Structuurvisie, de nota Hoogbouw, etc.
- de kadernota en het collegewerkprogramma voortborduren op de daarin genoemde uitgangspunten;
- door vele fracties uitgesproken is dat men twijfels heeft bij sommige bij de vastgestelde uitgangspunten (bv. vasthouden aan 65.000 inwoners, unilocatie Comenius, taskforce locaties);

Overwegende dat:

- korte termijnacties, zoals sportpark Schenkel en IJsselcollege Couwenhoek onverminderd door moeten gaan;
- lange termijnacties niet lijden onder het in de tijd opschorten met een periode van 4 maanden;
- de raad heeft uitgesproken dat zij aan de voorkant betrokken wil zijn bij het stellen van de nog benodigde kaders en richting, waaraan de grote investeringen van sport en onderwijs, alsmede de financieringswijze ervan, moeten voldoen;
- de vast te stellen kaders en richting duidelijk de "scope" van de huidige commissie te boven gaan, omdat het veel meer integrale afwegingen treft;

Spreekt uit dat:

- op korte termijn een denktank wordt ingericht voor deze vragen op meta-niveau;
- deze denktank los staat van de huidige commissiestructuur;
- deze denktank voor de najaarsnota 2007/1^e begrotingswijziging 2008 een advies neerlegt over de voortgang van grote projecten.

Verzoekt het college:

Op korte termijn duidelijkheid te geven welke zaken geregeld moeten worden om deze denktank te installeren en de benodigde maatregelen te nemen, opdat zij de haar toebedeelde taak zo goed mogelijk kan uitvoeren.

En gaat over tot de orde van de dag,

VVD

Josien van Cappelle

PVDA

Martin Ponte

Leefbaar Capelle

Ans Hartnagel

Economie, werk en inkomen

Maarten Dolfing	Ministerie SZW, Directie Arbeidsmarkt
Paul Simons	Bestuurssecretaris Werkvoorzieningsschap OZL
Philip Ponte	Vestigingsmanager CWI IJsselgemeenten
Kees Schilder	Beleidsmedewerker Onderwijs en Kwaliteit ROC Zadkine

Bijlage 3 Deelnemers Expertmeeting 31 oktober 2008

Infrastructuur en Verkeer

Joop Roland	Rijkswaterstaat, Project Maincorridor Zuid
Bas van Holst	Rijkswaterstaat, Opdrachtleider financieel economische beleidsevaluatie, Project Mainportcorridor Zuid
Bertus Postma	Hoofd Afdeling Verkeer&Vervoer, Rotterdam
Sasa Jankovic	Adviseur Omgeving, Cluster Omgeving, Afdeling Planvorming Wegen/Verkeer, Rijkswaterstaat

Bouwen en Wonen

Ruud Arts	Senior adviseur, RWS Zuid-Holland
Luit de Haas	Afdeling Wonen, dS+V, Rotterdam
Jan Freie	Bouwcoördinator, Rotterdam
Jan van Horne	Senior Planoloog, dS+V, Afdeling RO, Rotterdam
Marco Hoppesteijn	Centrum voor Onderzoek en Statistiek, Rotterdam
Hans Wielaard	Directeur-bestuurder Com.wonen/Manager

Jeugd en Veiligheid

Sander Band	Projectleider Centra voor Jeugd en Gezin Programmaministerie Jeugd en Gezin
Willem van Breukelen	DOSA regisseur deelgemeente IJsselmonde
René Kamp	Voorzitter jeugdafdeling VV Capelle
Fleur van der Werf	Adviseur Jeugd en Veiligheid, Gemeente Rotterdam
Els Kranenburg	Bureau HALT Rotterdam-Rijnmond
Sandy den Haan	Casusregisseur Raad voor de kinderbescherming
Michelle van Wijngaarde	Casusregisseur Raad voor de kinderbescherming

Zorg, welzijn en educatie

Suus Boef-Van der Meulen	(voormalig) Sociaal-wetenschappelijk onderzoeker SCP
Floris de Boer	Senior beleidsmedewerker, Directie Maatschap Ondersteuning Ministerie VWS
Sandra Hoogendoorn	Organisatieadviseur, Mens en Organisatie, Movisie
Teuni van Wijngaarden	Lid Raad van bestuur, Zorgbeheer De Zellingen, Capelle
Mevr. Hansen	Manager Behandeling&Begeleiding De Zellingen
José Grandia	Directeur Meldpunt Capelle aan den IJssel

Bijlage 4 Geraadpleegde literatuur

Documenten gemeente Capelle aan den IJssel

Besluitenlijst B&W vergadering, Stand reserve Capelle 2020 (11467), 18 november 2005.
Besluitenlijst B&W vergadering, Bestuursopdracht Unielocaties VO (12464), 30 januari 2007.
Bestuursopdracht Unielocaties Voortgezet Onderwijs (12464), januari 2007.
Burgerjaarverslagen 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007.
Capelle 2020: prioriteit projecten Stedelijke Vernieuwing 2000-2005, mei 2001.
Collegewerkplan 2002-2006. Thuis in Capelle: een veilige en leefbare stad.
Collegewerkplan 2002-2006. Verantwoording en eindbalans, december 2005.
Collegewerkplan 2006-2010. Voor waarden, voor zorg, voor doen. Werken aan kwaliteit.
Collegewerkplan 2006-2010. Voor waarden, voor zorg, voor doen. De actiepunten uitgewerkt.
Collegewerkplan 2006-2010. Werken aan kwaliteit. Tussenbalans. De actiepunten uitgewerkt, april 2008.
Evaluatie (2003-2007) / doorstartnotie Seniorenbeleid Capelle aan den IJssel.
Hoogbouw in Capelle aan den IJssel, december 2005.
Integraal Plan van Aanpak Verkeersveiligheid, december 1999.
Integraal veiligheidsbeleid 2007-2010.
Jeugdagenda 2008-2011. Jong meedoen.
Kadernota 2006-2010, Voor waarden, voor zorg, voor doen, Fracties PvdA, Leefbaar Capelle, VVD, april 2006.
Meerjarenprogramma Stedelijke Vernieuwing 2000-2005, concept juni 2000.
Onderzoeksresultaten Bewonersenquête 2007 en Staat van de Gemeente.
Plan van aanpak De Hoeken.
Plan van Aanpak Support. Naar een sluitende keten, april 2002.
Plan van Aanpak Support. Probleemanalyse, april 2002.
Plan van Aanpak Kwaliteitsdiscussie Openbare Ruimte.
Prestatieafspraken tussen de gemeente Capelle aan den IJssel en de Stichting Com-Wonen, periode 2005-2010.
Programma Integraal Veiligheidsbeleid Capelle aan den IJssel 2004-2007, College van B&W, november 2004.
Programmabegroting 2008.
Samen gezond in Capelle.
Samen in beweging. Visie op sport in Capelle aan den IJssel, november 2007.
Servicenormen gemeente Capelle aan den IJssel.
Stadsdiner ‘Capelle 2020’: gezellig, en nu aan het werk!, voorjaar 2000.
Stedelijke beheervisie. Kwaliteitsdiscussie Openbare Ruimte, februari 2002.
Stedelijke beheervisie. Financiële onderbouwing wijkactieplannen, februari 2002.
Stedelijke beheervisie. Management Samenvatting, februari 2002.
Strategische Visie. Stadswerkplan Capelle 2020: Woonstad met hart naast dynamisch Rotterdam, 3-4 juli 2000, De vier scenario’s uit Capelle 2020.
Structuurvisie 2006-2010, december 2005, Actielijst Structuurvisie 2006-2010, december 2005.
Taskforce Woningbouw, maart 2004.
Uitvoeringsovereenkomst in kader Verordening Verstedelijkingsafspraken en Stedelijke Vernieuwing 2005-2010.
Veiligheidsonderzoek Capelle aan den IJssel, 22 maart 2000.
Verantwoordingsverslag Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2000-2004, juni 2005.
Visie Stedelijke Vernieuwing Capelle aan den IJssel 2000-2010, juli 2000,
 Meerjarenprogramma Stedelijke Vernieuwing, juni 2000.
 Voortgangsrapportage projecten ISV
Welzijnsvisie, juli 2000.

Welzijn & Educatie. Bij de Tijd, april 2006.
Werkboek Uitvoeringscontract Hollandsche IJssel, 1999.
Wonen in Capelle aan den IJssel in 2005, juni 2000.
Woon-Zorginfrastructuur Capelle aan den IJssel, juli 2006,
 Masterplan Woon-zorginfrastructuur, Bijlage ‘Van visie naar uitvoering’
 Bestuurlijke visie op masterplan Woon-zorginfrastructuur.
Woonvisie. Kiezen voor kwaliteit, oktober 2007.

Documenten gemeente Rotterdam

Rotterdam zet door. Op weg naar een stad in balans. Actieprogramma 2004, december 2003.
Stadsvisie Rotterdam. Ruimtelijke Ontwikkelingsstrategie 2030. Gemeente Rotterdam, januari 2007.

Documenten Stadsregio Rotterdam

Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020. Tien punten voor de regio Rotterdam. Stadsregio Rotterdam, december 2005.
Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam. Verkenning landelijk wonen, Stadsregio Rotterdam, januari 2007.
Verstedelijking 2005-2010. Stadsregio Rotterdam, mei 2005.
Wonen rond knooppunten, Stadsregio Rotterdam, maart 2007.

Documenten externe bureaus

Bewonersenquête 2001. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, juni 2002.
Bewonersenquête 2003. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, april 2004.
Bewonersenquête 2005. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, december 2005.
Bewonersenquête 2007. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, april 2008.
Burgermonitor 1999. SGB0, juni 2000.
Buurtmonitor 2000. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, november 2000.
Buurtmonitor 2002. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, november 2002.
Buurtmonitor 2004. Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, september 2004.
Jongerenrapportage Veilig Opgroeien / Communities that Care, DSP-groep Diemen, december 2006.
Sociaal Economische Effectrapportage Stadsregio Rotterdam, ABF Research/Stadsregio Rotterdam, 2007.
Verhuisstromen in Capelle aan den IJssel, Oostveen Beleidsonderzoek en Advies, maart 2005.
Woningmarktonderzoek Capelle aan den IJssel, ABF Research, oktober 2003.

Overige documenten

Capelle Op Maat 2006. CBS.
Capelle aan den IJssel, De geschiedenis. Stichting Historische Uitgaven Capelle aan den IJssel, 1991.
Capelle aan den IJssel, op de grens van twee eeuwen. Ev. A. Obbes, 1999.
De schatten van Com.wonen. Leven in de wijk. Com.wonen.
Gewenste groei, Sociaal en Cultureel Planbureau, februari 2001.
Veiligheidsrapportage Rotterdam-Rijnmond 2006, Begeleidingscommissie Integrale Veiligheid, oktober 2006.
Nota Mobiliteit 2020, ministerie Verkeer en Waterstaat.
Nota Ruimte 2020. Ministerie VROM.

Bijlage 5 Bloemlezing van citaten uit de plenaire sessie van de expertmeetings

Op 31 oktober 2008 kwam een aantal experts (zie Bijlage 3) bijeen om te spreken over ontwikkelingen binnen de thema's Infrastructuur en Verkeer, Bouwen en Wonen, Jeugd en Veiligheid, Zorg, Welzijn en Educatie en Economie, Werk en Inkomen. Voorafgaande aan de discussies in separate groepen was er een plenaire sessie waarin de deelnemers werd gevraagd schriftelijk te reageren op een viertal aspecten dat dwars door de vijf thema's heenloopt, te weten *Duurzaamheid, Technologie, Lifestyle en vrije tijd en Maatschappelijke onrust*.

Hierna volgt per aspect de aan de groep gestelde vraag plus korte toelichting. Daarna volgt een reeks citaten uit die schriftelijke beantwoording. Ze vormen nuttig materiaal voor degenen die erdoor heen lopen met de vraag: “Wat schrijven professionals nou op als je ze onverhoeds een vraag voorlegt waarover ze niet eerst een staf, managementteam of werkgroep bijeen hebben kunnen roepen?” Voor beleidsmakers zitten er elementen in die voor het bijstellen van beleid van belang kunnen zijn.

Vraag 1: Hoe wordt uw thema beïnvloed door Duurzaamheid?

Denk daarbij aan aspecten als:

- ☐ Een gemeente moet tegenwoordig voldoen aan een waslijst van eisen als ze wil ingrijpen in de omgeving; van fijnstofregelingen tot habitat-richtlijnen, van MER tot wateropdrachten.
- ☐ Dat heeft invloed op wat wel en niet mag, waar je wel of niet mag bouwen, wegen aanleggen, water onttrekken, etc.
- ☐ Wordt dit voor gemeenten steeds moeilijker of valt daar iets aan te doen?

Antwoorden:

Duurzaamheid verwijst naar het streven om langer, goedkoper en met minder verspilling om te gaan met zaken als energie, water, gebouwde omgeving e.d. Zuinig en zorgvuldig dus. Een gemeentebestuur zou zich in dit kader ook moeten richten op het zuinig en voorzichtig omgaan met de burgerij: ervoor zorgen dat de beschikbare zorg en hulp, het aanbod van vrijwilligerswerk en mantelzorg niet wordt verspild, maar gekoesterd en goed – op duurzaamheid gericht – onderhoud krijgt.

Duurzaamheid kan ook betekenen dat producten duurder en dus minder goed betaalbaar worden. Hoe zorg je ervoor dat het betaalbaar blijft voor minder draagkrachtigen?

Als de economie bepalend is voor het benutten van kansen wordt dat de leidraad om je plan te trekken in het licht van de bevolkingsontwikkelingen in de regio, nationaal en internationaal. De kunst is om risico's om te buigen naar nieuwe kansen.

Duurzaamheid kun je ook benutten als kans. Meer groen, meer recreatie, meer mogelijkheden voor werkgelegenheid.

Duurzaamheid is/wordt een belangrijk issue voor de economie. Zij bepaalt beslissingen in de mate van investeringen. De politiek heeft daarin een voortrekkersrol te vervullen. Duurzaamheid vergt extra investeringen.

In de sector onderwijs speelt duurzaamheid alleen een rol op het vlak van nieuwe huisvesting. Regelgeving werkt daar vaak belemmerend.

Op het vlak van bouwen zullen woningen en gebouwen energiezuinig moeten worden, met hoge isolatie-eisen, geen milieubelastende materialen en ‘cradel to cradel’ denken. Deze zaken leiden tot hogere kosten die de consument niet terug wil zien in huur- of koopprijs. De planontwikkeling staat daardoor onder druk. Er zijn meer flexibele bestemmingsplannen nodig.

Duurzaamheid vereist meer sloop en nieuwbouw in de binnenstedelijke gebieden. Maar in de praktijk is het veel duurder en complexer dan uitleg waardoor die sloop en nieuwbouw niet altijd goed van de grond komen.

Vooraf fijnstof zal lange tijd een probleem vormen totdat we het wagenpark hebben aangepast.

Energiezuinig bouwen is een kans om je op een positieve manier te onderscheiden. Maar de bouw is niet de meest innovatieve sector.

Duurzaamheid is doorgedrongen in het ruimtelijk orderingsbeleid zoals destijds milieu dat heeft gedaan.

Duurzaamheidseisen zijn voor sommigen een last, een bedreiging zelfs. Maar er zijn ook kansen, voor nieuw beleid, nieuwe oplossingen die tot nu toe niet betaalbaar leken. Voorbeeld: meer ruimte creëren voor water om overstromingen te voorkomen kan worden ingezet om nieuwe woonmilieus mogelijk te maken. Water wordt van een kwaal een heilzaam middel.

Duurzaamheid kan en moet worden opgepakt als een dringende wens van iedereen en niet als een vervelende verplichting. Ook als ultieme kans en niet als een hinderlijke belemmering.

Ziet men duurzaamheid als een waslijst van eisen? Dat klopt. De maatschappij als geheel, zeker ook de sector bouwen en wonen, heeft er de laatste decennia een potje van gemaakt: qua energievoorziening, waterbeheer, materiaalgebruik enz. behoorde duurzaamheid tot de uitzonderingen en niet tot de mainstream. Dat moet omgekeerd worden.

De wateropgave (commissie Veerman) staat in direct verband met het begrip duurzaamheid.

De lokale overheid zit in een spanningsveld tussen decentralisatie en centralisatie. Het rijk durft niet echt te decentraliseren. Dat is lastig voor de gemeente. Overigens zijn er ook veel gemeenten die zelf hele waslijsten aan eisen opstellen

In het thema Zorg, Welzijn en Educatie speelt duurzaamheid slechts een indirecte rol. Denk aan: opvoeding via ouders, voorlichting en voorbeeldfunctie, via media, via onderwijs. De gemeente kan daarbinnen haar eigen voorbeeldfunctie invullen door een eigen duurzaam energiebeleid te voeren, te recyclen etc.

Duurzaamheid heeft binnen het thema zorg, welzijn en educatie voor ons als gezondheidsinstelling een bijzondere betekenis: thuiszorg, verpleeghuiszorg, verzorgingshuis, en alles wat er tussen zit als ‘opvang’. Wij vatten het mede op als continuïteit in de zorgproducten zoals Wmo-huishoudelijke zorg/begeleiding. Het systeem van periodiek aanbesteden staat haaks op de continuïteit (in de zin van duurzaamheid) van zorg en medewerkers. Dat geldt tevens voor de jeugdgezondheidszorg en de strategie die daarin wordt gevolgd.

Duurzaamheid zit ook in beleid (plus subsidies) om jongeren (weer) te integreren binnen sport. Het verenigingsleven, met moderne faciliteiten die aansluiten bij de wensen van de jeugd van deze tijd, kan

een belangrijke bijdrage leveren aan duurzaamheid van relaties en sociale cohesie. Een gemeentelijke beleidsvisie op die relatie is nodig.

Het thema jeugd en veiligheid wordt op het vlak van duurzaamheid negatief beïnvloed door allerlei richtlijnen en protocollen ten aanzien van de interventie naar kinderen of gezinnen. Indicaties, verwijzingen en interventies moeten voldoen aan criteria waarvan het risico is dat kinderen/ouders tussen wal en schip dreigen te vallen. De juiste hulp komt niet aan doordat de ene instantie zegt “We zijn er niet van”.

Vanuit de overheid is bepaald dat ieder persoon die in detentie heeft gezeten nazorg ontvangt. Dat geldt ook voor minderjarigen. Gemeenten dienen hiervoor budget en voorzieningen vrij te maken. Dat is lastig omdat je als gemeente moet weten om hoeveel jongeren het jaarlijks gaat en wat daar dan voor nodig is.

Gezien vanuit Jeugd ligt de relatie met duurzaamheid als volgt. Vanuit de rijksoverheid is er de eis dat de gemeenten zorgen voor nazorg voor jongeren die uit jeugddetentie komen. Dit heeft tot gevolg dat de gemeente moet zorgen voor projecten waaraan jongeren deelnemen, bv. gericht op wonen, scholing of werk. Een ander aspect is dat de wensen van jeugdigen, bv. een skatebaan ergens in de gemeente of een uitgaansgelegenheid, niet gerealiseerd kan worden door de eisen en regels. Dit stuit op weerstand en onbegrip bij de jeugdigen, met denkbare gevolgen.

Om jeugd een kans te geven binnen het domein van duurzaamheid (wat in wezen een begrip is dat gekoppeld is aan fysiek-milieu gerelateerde zaken) is uiteraard fysieke ruimte nodig ten aanzien van drie leefdomeinen van de jeugd: thuis, op school/werk, vrije tijd. Wat de fysieke ruimte in relatie tot vrije tijd betreft is te denken aan een inrichting van de openbare ruimte die groen is én goede gebruiksfuncties voor de jeugd kent.

Duurzaamheid van jeugd en veiligheid heeft een belang bij een duidelijke visie. Duurzaamheid vind je hierbij terug in het feit dat beleid moet beklijven in de organisatie. Externe adviseurs komen en gaan, het beklijven, het duurzaam inbedden van de aanpak en visie is hiermee kwetsbaar.

Duurzaamheid in relatie tot de aanleg van infrastructuur vereist een nieuw soort aandacht op het punt van a) fysieke uitbreidingsruimte (bestemmingsplannen, gevolgen voor bewoners, natuur en gebruikers, gevolgen voor toekomstige plannen en initiatieven), b) netwerkeffecten (doorstroming onderliggend en hoofdwegennet, capaciteitseffecten-nieuwe flessenhalzen ja of nee), c) milieu (voorschriften en richtlijnen t.b.v. natuur en woonomgeving, maatregelen als gevolg van voorschriften en richtlijnen zoals bouwafstanden en geluidsschermen), d) beheer en onderhoud.

Er is toenemende aandacht voor een afweging van de kosten voor duurzaamheid in relatie tot de opbrengsten van nieuw beleid.

Er is een zoektocht begonnen naar de balans tussen economisch kapitaal, ecologisch kapitaal, sociaal-cultureel kapitaal (driehoek profit-planet-people). Dat begint leading te worden bij beleidsontwikkeling.

Duurzaamheid is veel meer dan een CO2 probleem. Het is de integrale koepel waaronder een strategische visie op mobiliteit wordt ontwikkeld. Die visie beïnvloedt zowel ruimtelijk-economische kwesties (zaken als knooppunten, wel of geen stedelijke uitleg, openbare ruimte) als ook alle aspecten van verkeer en vervoer.

Vraag 2: Hoe wordt uw thema beïnvloed door Technologie?

Denk daarbij aan aspecten als:

- ☐ Voor een gemeente is de grootste winst via technologie te halen in de directe dienstverlening aan de burgers.
- ☐ Dankzij nieuwe communicatiemiddelen komt er een einde aan wachtrijen, en worden diensten digitaal toegankelijk.
- ☐ Door technologische middelen in te zetten worden grote besparingen (bv. in onderwijs en zorg) mogelijk. Besparen op personeel is interessant wegens de verwachte personeelstekorten.
- ☐ Als tekorten technologisch kunnen worden opgevangen met behoud van goede kwaliteit is maatschappelijke winst mogelijk.
- ☐ Is het zinvol voor Capelle om zwaar in te zetten op de kaart van die technologie?

Antwoorden:

De ontwikkeling van technologische ontwikkelingen en de kansen die dit biedt lijken onbegrensd. ‘The sky is the limit.’ Het draagt echter ook risico’s in zich. Is het allemaal ‘wishful thinking’ of wordt het allemaal werkelijkheid? In theorie kunnen we onze hele samenleving ‘automatiseren’, echter wie bedienen de knoppen?

Technologie bepaalt steeds meer de dienstverlening. Denk aan ontwikkeling als het Digitaal Klant Dossier.

Verbetering toegankelijkheid levert ook mogelijkheden voor maatwerk en op het individu afgestemde producten.

Technologie maakt een betere verbinding en afstemming tussen organisaties mogelijk. Nadeel: weten we zo meteen niet teveel van het individu?

Technologie maakt het mogelijk dat persoonlijke dienstverlening verschuift naar de digitale weg. Mensen kunnen dan kiezen waar en op welke wijze hun dienst verleend kan worden.

Verdringing van personele macht door technologie is m.i. nauwelijks aan de orde en schept zelfs nieuwe werkgelegenheid.

Diensten kunnen sneller uitbreiden en met meer keuzemogelijkheden voor de burger geleverd worden. Nb: een (oudere) groep komt daarmee wel reeds buiten spel te staan.

Technologie zal voor het onderwijs ongetwijfeld nieuwe mogelijkheden bieden maar voor een grote groep studenten zal studeren in de klassieke situatie de meest effectieve manier blijven.

Technologie verandert de vraag naar personeel: hoger opgeleid en breed inzetbaar. Voor een grote groep studenten is die stap niet of moeilijk te maken. Door het verdwijnen van laag gekwalificeerd werk ontstaat er dus voor die – grote – groep schoolverlaters een probleem.

Technologie in de bouw voltrekt zich via het geschikt maken van woningen en gebouwen voor glasvezelnet, alarmeringssystemen voor ouderen en bijzondere doelgroepen, standaardisatie en prefab, betere beheersing binnenklimaat, beheer en klantcontact via internet.

Capelle hoeft uit personele overwegingen geen extra heil te zoeken in technologie. De arbeidsmarkt is regionaal en Capelle grenst aan Rotterdam dat aan het vergroenen is. Er zijn voldoende arbeidskrachten.

Personeelstekort is niet het grootste probleem in deze regio. Wel de mismatch tussen vraag en aanbod.

Technologische hoogstandjes in de woningbouw (en utiliteitsbouw) vergen technisch steeds ingewikkelder gebouwen. Dat brengt kostenverhogingen met zich mee en kwetsbare objecten.

De afhankelijkheid van energieleverantie wordt cruciaal voor een samenleving waarin menselijke arbeid vervangen wordt door technologische voorzieningen.

Voor aangenaam wonen en werken is en blijft menselijk contact van primair belang. Ik verwacht dus weerstand tegen te grote vertechnologisering. ‘Armen’ zullen wel moeten, ‘rijken’ hebben een keus.

Het is tekort door de bocht om te denken dat technologie (personele) besparingen kan opleveren. Nieuwe technologie moet aansluiten bij de doelgroep waarvoor die is bedoeld. Dat vereist maatwerk en dat kost geld en ontwikkeltijd.

Technologie is niet almachtig en moet vooral ook in de zorg met zorg worden toegepast. Dat wil zeggen dat het gericht moet worden aangewend om te voorkomen dat het persoonlijke contact in de zorg ondergesneeuwd raakt.

Technologie zou administratie, het volgen van schoolloopbanen, verzuim, externe contacten, uitwisseling van informatie tussen scholen kunnen bevorderen.

Stimuleer ouderen om te gaan met moderne technologie maar stimuleer ook het ontwikkelen van eenvoudig bedienbare apparatuur want de mogelijkheden voor ouderen om met nieuwe technologie zaken om te gaan blijft beperkt.

Wat de zorgsector betreft wordt van technische hulpmiddelen veel te weinig gebruik gemaakt. Het personeel in de zorg (ook in de wijk) is wantrouwig en vreest (ten onrechte) banenverlies bij inzet van meer technologie. Cliënten hebben ook vaak weerstand. Vaak is het voor hen onmogelijk om met technologie (smart house technology) om te gaan. Helaas wordt vaak vergeten dat mensen leerbaar zijn, zowel het personeel als de cliënten. Daar valt nog veel winst te behalen. Dus ‘hup Capelle’.

We kunnen in de zorg zeker profiteren van technologie. Dat vereist dat bij bouw en renovatie kritisch naar technologische vernieuwing moet worden gekeken: investeren bv. in domotica. Dat maakt het mogelijk dat ouderen langer in hun huis kunnen blijven wonen. Bij de jeugdgezondheidszorg vereist het investeren in het elektronisch kinddossier.

In zorg, welzijn en educatie is technologie nog een ondergeschoven kind. Er liggen mogelijkheden op het vlak van aanvragen, hulp inroepen, veiligheid, aan- en afmeldingen.

De gemeente moet zwaar inzetten op het gebruik van technologie om jongeren de weg naar de sport te wijzen. Denk aan een website die doorverwijst naar alle sportverenigingen.

Verenigingen zijn afhankelijk van vrijwilligers. Als technologie het werk kan vereenvoudigen is dit welkom. Maar ook hier speelt weer de financiële factor. Subsidie om dit op te pakken is welkom.

Technologie heeft als voordeel dat zaken sneller kunnen, buiten kantooruren, breder toegankelijk.

De vraag is of het daadwerkelijk personeelbesparend is. Op het ene terrein misschien wel, maar op een ander terrein weer niet. Ook brengt technologie iets onpersoonlijks met zich mee dat niet altijd even

wenselijk is. Voorts is niet iedereen in staat om met bepaalde technologische ontwikkelingen mee te gaan.

Met de komst van (de laagdrempelige en op preventie gerichte) Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) wordt ook het elektronisch kinddossier een feit. Daarin komen geen inhoudelijke stukken te staan. In Rotterdam wordt al langer gewerkt met het SISA vanuit DOSA. In DOSA’s worden alle gezinnen besproken met zorgen in relatie tot scholen, buurtagenten en overige organisaties. Hierbij gaat het vaak om probleemgezinnen die niet bij CJG’s aankloppen.

Alle ketenpartners binnen het thema Jeugd en Veiligheid beschikken over eigen registratiesystemen. Daarnaast is er een aantal computersystemen waar meerdere partners toegang toe hebben. Dit bevordert de samenwerking en communicatie. Het is echter de vraag of de gemeente toegang moet/kan hebben tot deze systemen i.v.m. de wet op de privacy. Hoewel, het Centraal Kinddossier zal hierin verandering brengen. Het is afwachten hoe alle verschillende systemen hieraan gekoppeld worden.

Het is uitermate belangrijk dat er een sluitend en goed werkend signaleringssysteem is. Binnen dit veld is er bv. het SISA systeem waarbij instanties die met kinderen werken een signaal kunnen afgeven dat er problemen zijn. Een andere relevante instantie kan dit signaal delen en erop afstemmen. Regie hierover plus een registratiesysteem zijn onmisbaar.

Instanties moeten werken aan hun imagoprobleem, wantrouwen moet verdwijnen en ouders moeten persoonlijk behandeld worden. Dat hier technologie bij gebruikt gaat worden is geen probleem, maar de service moet persoonlijk blijven. Insteek moet anders. Zeg niet tegen ouders “U hebt een probleem” maar “wij hebben een probleem”.

Via informatiesystemen kun je betere informatie uitwisselen in de keten (info over jeugd, gezin plus acties in de keten), professionals beter toerusten met informatie op maat, ouders en jeugdigen meer voorzien van informatie op maat, ouders en jeugdigen beter betrekken bij gemeentelijk beleid.

De vraag is of Capelle hier zelf als gemeente eigenstandig mee aan de slag moet gaan. Me dunkt van niet. Deels kan dit beter worden opgepakt in SSR-verband, deels landelijk.

Sowieso zijn nieuwe media in de (belevings)wereld van jeugdigen heel belangrijk. Om aansluiting bij die belevingswereld te vinden is gebruik ervan m.i. noodzakelijk.

Internet maakt dat de jeugd zich digitaal gaat groeperen en presenteren. Daaronder schuilt het gevaar van digitaal pesten via hyves en andere media. Dit vergt een andere aanpak en een bijscholing van professionals. Ook de creatie van digitale meldpunten bij de gemeente (om snel op plaats van bestemming te zijn) en instrumentontwikkeling in de strijd tegen jeugdoverlast zoals bv. Mosquito.

Internet leidt tot een digitale subcultuur. Een cultuur met als belangrijk kenmerk ‘alles is mogelijk’ en ‘gericht op het nu’. Dat leidt o.m. tot problemen met omgaan met geld en het ontstaan van schulden. In een stad als Rotterdam (grote gezinnen, kleine woningen, oude wijken, jongeren opgevoed door straatcultuur en opgevoed door oudere broers/zusters) speelt dat des te meer.

We moeten nieuwe technologische hulpmiddelen ontwerpen voor een betere doorstroming van het onderliggend en hoofdwegennet, zoals: route-informatie, reistijden, file-informatie, informatie over andere modaliteiten/mogelijkheden (P&R), dynamisch verkeersmanagement. Dat omvat bv. nieuwe informatiepanelen boven en langs de infrastructuur, informatie via mobiele communicatie, groene-golf

afstemming, verkeerslichten. Bij dit alles geldt als belangrijk aandachtspunt de balans tussen de toegevoegde waarde versus de investeringskosten, plus de beheer- en onderhoudskosten.

Voertuigen worden steeds schoner en zuiniger. Benzine als brandstof zal terrein verliezen ten gunste van hybride technologie. Files zijn grote vervuilers, het vermijden van afremmen/optrekken d.m.v. nieuwe technologie zal belangrijk worden.

Door slimme auto's kan de doorstroming van het verkeer worden verbeterd.

Informatie op de werkplek of in de woning kan helpen bij het kiezen van de meest doelmatige routekeuze/vervoerswijze.

Thuiswerken als middel om minder verplaatsingen te krijgen is mislukt en zal ook nooit gaan werken.

Door verbeterde technologie zullen auto's zuiniger worden; de auto die 1 op 50 rijdt bestaat al.

Door technologie komen er meer duurzame vervoerwijzen: elektrische auto, schone tuk-tuk, schoon vervoer over water.

Vraag 3: Hoe wordt uw thema beïnvloed door Life style en vrije tijd?

Denk daarbij aan aspecten als:

- ☐ Andere leefstijl van jongeren van nu in vergelijking met jongeren van vroeger.
- ☐ Toename aantal actieve en kapitaalkrachtige ouderen.
- ☐ Verdeling werk (in deeltijd) en vrije tijd.
- ☐ Vaker een aantal korte vakanties in plaats van 1 lange.
- ☐ Volgens het CPB neemt de welvaart met 2% per jaar toe.

Antwoorden:

De leefstijl van jongeren verandert in hoog tempo. Levert dit onoverbrugbare generatieproblemen op?

Door de groeiende omvang van het aantal ouderen (relatief) en de steeds betere levenskansen in leeftijd lijkt er een grote toekomst voor werken in de zorg en de ontwikkelingen daarin. De discussies van vandaag daarover bieden echter een ander beeld. Zijn onze toekomstige werknemers in de zorg de nieuwe 'gastarbeiders' omdat onze eigen jeugd niet kiest voor werken in de zorg?

Er gaan meer mensen langer werken. Wat betekent dat voor het vrijwilligerswerk?

Meer vrije tijd levert meer banen op. De hondenservice, boodschappenservice etc. Typisch baantjes die ingevuld kunnen worden door de onderkant van de arbeidsmarkt.

Is er zo meteen nog wel tijd voor vrije tijd? Door de vergrijzing zijn er de komende jaren steeds meer mensen in het arbeidsproces nodig.

Veranderingen in lifestyle en vrije tijd vragen t.a.v. werk en inkomen een nieuwe aanpak en benadering van werkzoekenden (balans werk/privé).

Jongeren stellen andere eisen aan onderwijs, hebben andere ideeën over werken. Voor velen is fulltime werken geen must, men wil ook tijd hebben voor 'leuke dingen'. Je merkt dat ook aan de groei van de eenpersoonshuishoudens.

De huidige jeugd is opgegroeid in een periode van hoogconjunctuur en vindt welvaart vanzelfsprekend. Men stelt hoge eisen aan werk en inkomen.

Woningen moeten beter geschikt worden gemaakt voor thuiswerken. Dat vereist extra en aangepaste ruimte. Telewerken scheelt in het fileverkeer.

Voor de actieve ouderen moeten woningen voldoen aan nieuwe eisen op het gebied van het uitoefenen van hobby's.

Bij gebiedsontwikkeling van te voren rekening houden met wensen van jongeren in relatie tot vrije tijd.

Door de sterke vergrijzing van Capelle zal de leefstijl van ouderen een belangrijk onderwerp worden. Maar de 55-plusser van 2020 is nu 43 jaar of ouder. Met andere woorden de leefstijl van een 55-plusser in 2020 is een andere dan die van de 55-plusser nu: rijker, vaker alleenstaand en met meer computervaardigheden.

Wonen is emotie. Dat staat dus sterk onder invloed van voorkeuren en persoonlijke keuzen om zichzelf te presenteren en te ontwikkelen. Woning en woonomgeving zijn de uitdrukkingen van wie je wilt zijn en wat je belangrijk vindt. Wat je waarden en normen zijn.

Meer vrije tijd geeft meer keuzemogelijkheden. Wonen wordt meer foot-loose voor wie voldoende financiële middelen heeft. Wonen op twee plaatsen in twee landen is al aardig in zwang.

Met meer ouderen met een hoog inkomen zal 'zonmigratie' veel meer gaan voorkomen. Tweeverdieners kunnen kiezen voor een vaste woonplaats buiten de stad en een pied à terre in de stad voor door de week.

Lifestyle is een essentieel thema dat in elke vezel van bouwen doordringt. Dat geldt ook voor vrije tijd. Dat doordringen gebeurt primair in de praktijk, de maatschappij, de woningen, de buurten. Langzaamaan hebben bestuur en beleid hier oog voor gekregen. Daar mag echter wel nog een schepje bovenop. Het zal leiden tot veel meer mogelijkheden voor het maken van een eigen of een groepskeuze/collectief. Het zal ook leiden tot veel meer diversiteit in het aanbod van diensten, woningen en buurtarrangementen.

De sector bouwen en wonen gaat een voorbeeld nemen aan bv. de auto-industrie: standaardtypes, sportief, klassiek, groot, klein enz.

De relatie tussen ouderen met veel vrije tijd en alle voorzieningen van de Randstad is groot maar staat onder druk door de behoefte aan ruimte en rust.

Werkenden kiezen de woonplek los van de werkplek. Dat stelt hoge eisen aan de bereikbaarheid.

De gemeente zou veel meer kunnen doen op het vlak van een gezondere lifestyle: meer bewegen, minder patat, bestrijden drugs(verslaving) etc. Het vrijwilligerswerk kan meer groeien en bloeien door de nieuwe vrije tijd die ouderen krijgen.

Ondanks alle beperkingen van onze doelgroep (de zorg) stelt men steeds hogere eisen aan de woonomgeving en het comfort. Maar ook aan zaken als het uitgaansleven en activiteiten buitenshuis. Voor instellingen betekent dit anticiperen op en accommoderen van die eisen maar vaak blijft het bij de vraag: hoe kunnen wij hier creatief mee omgaan?

De grote afhankelijkheid van vrijwilligers drukt zwaar op dit onderwerp van lifestyle en vrije tijd. Juist op dit vlak verwachten we schaarste. De druk op langer werken, meer werken en de participatie van vrouwen in het arbeidsproces zorgen voor een kleinere beschikbaarheid.

Het aantrekkelijk maken in de lifestyle van jongeren om te ‘zorgen’ lijkt af te nemen voor deze prachtige sector.

Voetbal staat sterk onder invloed van lifestyle. Merkkleding en schoeisel zijn hier onlosmakelijk mee verbonden. Media en commercie springen hier sterk op in.

Als een sportvereniging wil aansluiten op het aspect van vrije tijd is niet heel moeilijk. Het vrijwillige karakter geeft de situatie dat voornamelijk in de avond en weekends de vereniging open is. Ouderen zouden de vereniging kunnen draaien maar hoe krijgen we dezen erbij betrokken?

Het thema van lifestyle en vrije tijd heeft veel invloed: ouders die beiden werken, wel geld, geen aandacht, weggooimaatschappij, toch armoede ondanks welvaart, steeds minder sociale controle, weinig aandacht voor het individu.

De mentaliteit lijkt te verharderen onder de jeugd. De criminaliteit stijgt niet zozeer, maar de ernst van de delicten neemt toe. Deze jongeren zijn vaak te kenmerken door gebrek aan vrijetijdsbesteding, eenoudergezinnen, beïnvloedbaarheid en laag opleidingsniveau.

Als gemeente kun je investeren op scholen. Geef voorlichting, sociale vaardigheidstrainingen.

Jongeren zien veel geweld (tv, film&games) en dat lijkt mij toch van grote invloed. Zeker als daar vanuit de thuissituatie niet veel mee wordt gedaan.

Let op dat beleidsmakers dicht bij de werkelijkheid van de jeugd blijven. Kortom houdt feeling met de groep en de lifestyle daarvan.

Grootste valkuil is het subjectieve veiligheidsgevoel, aangewakkerd door onbekendheid met de lifestyle van een subcultuur.

Jongeren brengen hun vrije tijd vooral buiten door, in groepen. Dit kan voor maatschappelijke onrust zorgen of crimineel gedrag. Het is een taak van alle ketenpartners hier alert op te zijn en er adequaat op te reageren. De gemeente kan hierin een belangrijke rol spelen door te zorgen voor voldoende voorzieningen die voldoen aan de wensen van de jongeren. Het is dus van belang hen daarbij te betrekken.

Jongeren staan erg onder invloed van het modebeeld in de ruimste zin van het woord. Wanneer zij hieraan niet mee kunnen doen, bv. door financiële problemen in het gezin, zal dat hun status in de groep negatief kunnen beïnvloeden.

Door de slechte sociaal-economische situatie van veel specifieke gezinnen in oude stadswijken is er weinig geld voor vrijetijdsbesteding. Men kan niet lid van een sportclub worden.

Meer vrije tijd legt een druk op het accommoderen van recreatieverkeer in de droge infra en recreatievaart in de natte. We moeten streven het korteaafstandsverkeer zoveel mogelijk in het onderliggend wegennet af te wikkelen en het langeafstandsverkeer via het hoofdwegennet. Dat vereist een goede afstemming en functieverdeling tussen beide wegennetten.

Mensen zullen korter gaan werken zodat werktijdspreiding gemakkelijker gaat worden. Dat leidt tot minder piekbelastingen op het wegennet. Anderzijds, veel wegen zitten nu al de hele dag vol, dan heeft spreiding weinig zin meer.

Meer mensen willen een reisplek voor zich alleen; er is een tendens tot individualisering van het reizen.

Vraag 4: Hoe wordt uw thema beïnvloed door Maatschappelijke onrust?

Denk daarbij aan aspecten als:

- ☐ De multiculturele discussie, waardenrelativisme.
- ☐ Opkomst Leefbaarheidspartijen, populistische partijen.
- ☐ Ontevredenheid burgers, kloof overheid–samenleving.
- ☐ Islamisering, problemen met (allochtone) jeugd.
- ☐ Economische terugval, kredietcrisis.
- ☐ Invloed van de media.
- ☐ Waarden en normen debat.
- ☐ Vragen over fundamentele (mensen)rechten, oorlogen.
- ☐ Vergrijzing, uitstroom ambtenaren en onderwijzers.

Antwoorden:

De maatschappelijke onrust van vandaag wordt in hoge mate bepaald door het ‘culturele vraagstuk’ en de onmacht om jongeren in problemen tijdig te herkennen en werkbare, duurzame oplossingen te vinden.

Veel groter zou m.i. de maatschappelijke onrust moeten zijn over de milieu/klimaatproblemen waar we nu voor staan en welke ‘herverdelingseffecten’ internationale ontwikkelingen op het gebied van armoedebestrijding en economie voor ons zullen hebben.

Door bedrijfssluitingen en stijging van de werkloosheid neemt onzekerheid toe: minder mogelijkheden om uitkeringsgerechtigden aan werk te helpen, vergroting wij/zij denken, onverdraagzaamheid, problemen met jeugd, vicieuze cirkels in achterstandswijken.

De opkomst van leefbaarheidspartijen zullen niet zozeer maatschappelijke onrust op het vlak van werk en inkomen creëren. Maar de kredietcrisis wel. Een onrust die het investeringsklimaat zal raken.

Vergrijzing is geen reden voor maatschappelijke onrust. Het is echter wel degelijk een verschijnsel dat effecten heeft op werk en inkomen. Het is taak om een nieuw potentieel aan te boren dat zich alsnog of opnieuw op de arbeidsmarkt kan gaan begeven.

Groepen jongeren hebben het gevoel er niet bij te horen. Dat leidt tot motivatieproblemen.

Er is wel veel vraag naar arbeidskrachten maar het aanbod past niet bij die vraag. Er zijn relatief veel lager opgeleiden.

De kredietcrisis doet de woningproductie en –koop teruglopen. Doorstroming gaat nog meer stagneren.

Vang de uitstroom van ambtenaren op door meer taken bij de markt te leggen. De gemeente als toetser in plaats van ontwerper.

De uitstroom van ambtenaren en onderwijs door de vergrijzing baart zorgen. En dat terwijl de beroepsbevolking van straks beter onderwijs moet hebben genoten dan nu het geval is. Met ook een betere begeleiding van de jeugd.

Slopen en bouwen geeft altijd onrust. Sociaal investeren kan fysisch investeren overbodig maken.

Segregatie van groepen neemt toe. Mensen hebben behoefte aan geborgenheid. Is nu al te zien: nieuwgebouwde wooncomplexen voor ouderen middenin in een verpauperde stadswijk. De blanke autochtone bevolking verschanst zich in ‘gated communities’ en maakt zo het risico van het leven zo klein mogelijk. Overigens is dit verschijnsel van alle tijden. Naarmate de dreiging/het risico groter was namen stedelingen en plattelanders drastischer maatregelen om zich te verdedigen/te beschermen.

Er komen steeds meer wijken voor herkenbare groepen, steeds minder menging en uitwisseling van culturen en leefgewoonten op straat-, blok- en buurtniveau.

Elke dag is er binnen het thema bouwen en wonen onrust. Het bestuur probeert onrust te voorkomen of, als ‘onrust’ ook ‘vooruitgang’ is, te stimuleren.

De multiculturele samenleving levert spanningen op in woonbuurten (herrie, kookluchtjes, eetgewoonten etc.) maar tegelijk stimuleert het ook initiatieven. Zie bv. Le Medi in Rotterdam, een woonbuurt met mediterrane, c.q. Marokkaanse invloeden. Die buurt kent bewoners/eigenaars die trots zijn op hun buurt, bezoekers komen kijken.

Maatschappelijke onrust speelt in belangrijke mate, maar de vraag is of je in het kader van bouwen en wonen hierop kunt of moet reageren. De neerwaartse spiraal in wijken en buurten is met moeite te doorbreken en eindigt veelal in sloop met als gevolg verplaatsing naar een volgende wijk of buurt.

Maatschappelijke onrust is een containerbegrip. De gemeente moet in gesprek met burgers om te achterhalen waar en in welk opzicht maatschappelijke onrust een rol speelt en waar het werkelijk tot ‘last’ is van de samenleving.

Het aanbrengen van een onderscheid, zelfs door overheden zelf, is desastreus geweest. Het moet gaan over burgers die van dezelfde voorzieningen gebruik kunnen maken. Met wat extra steun voor individuen (niet leden van een specifieke bevolkingscategorie) die achterstand hebben in te halen (taal) of een wat langzamer tempo nodig hebben. Dit strookt met de uitgangspunten van individuele keuzevrijheid en eigen verantwoordelijkheid van mensen, iets wat terecht meer aandacht krijgt. Geen categoriaal beleid dus. Dat komt ook beter tegemoet aan gevoelens van rechtvaardigheid. Hier is nog een wereld te winnen.

Vooraf middelbare scholieren worden teveel aan hun eigen lot overgelaten door steeds minder contacturen. Compenseer dat door het aanbieden van vrijwilligerswerk. Op het eerste gezicht verklaart elke 15-jarige u voor gek, maar eenmaal bezig gaat er een wereld voor hen open. Organiseer (niet via internet) een gearticuleerde, toegespitste vraagstelling naar de individuele jongere burger. Van mens tot mens.

De fundamenteën van de zorg thuis komen door de regelgevingen ernstig onder vuur te liggen. Door beperkte financiële mogelijkheden komt welzijn in onze zorginstellingen te weinig tot uiting. Politiek-maatschappelijke keuzen lijken te ontbreken.

De media vergroten de beeldvorming van negatieve punten in de zorg onnodig breed uit.

Ouderen worden bang als het gaat om de vraag hoe het in de toekomst met hun zorg zal gaan. Ook wat betreft hun persoonlijke financiële gevolgen.

We maken in de sector zorg e.d. mee dat de verandering van AWBZ naar Wmo onrust teweegbrengt, dat ouderen gaan bezuinigen (ze durven niet snel hulp te vragen), dat meer klanten voedselpakketten aanvragen, dat het vertrouwen in de overheid-gemeente minder wordt. De financiële crisis draagt daar nog aan bij.

Zie het spotje van Sire. Daarin staan ouders aan de kant van het voetbalveld hun kroost ‘aan te moedigen’ op een manier die alle perken te buiten gaat. Een vereniging dient respect en discipline bij te brengen: op tijd op training, aanwezigheid, taalgebruik ouders, spelers en scheidsrechter. Bij ontsparing is ingrijpen en verwijderen de enige optie. Een duidelijke beleidsvisie van de kant van de gemeente is daarbij van groot belang. Blijvende afwezigheid van zo’n visie vergroot de onlust en de onrust.

Ik denk dat de meeste jongeren zich nog niet erg druk maken over zaken als maatschappelijke onrust. De jeugd is met name bezig met wat egocentrische zaken. Wel kan een bepaalde overtuiging leiden tot groepsvorming, maar daarbij kun je je afvragen of het de overtuiging zelf is die voor dat individu belangrijk is, of het gewoon willen behoren tot een groep.

Gezinnen die hulp nodig hebben lopen tegen wachtlijsten aan in de hele keten. Jongeren verhard en dit blijkt ook regelmatig uit mediaberichten.

Er is armoede in gezinnen en dat heeft allerlei consequenties voor de jeugd. Het is een taak van de gemeente om een signaalfunctie te hebben en door te pakken in overleg met de keten.

De recente gebeurtenissen in Gouda zijn illustratief. Het is van belang dat de gemeente op dat punt een duidelijk beleid heeft en daarbij partners betreft als politie, Bureau Jeugdzorg en Raad voor de Kinderbescherming.

De media beïnvloeden ook de jeugd. Wanneer die een eenzijdig beeld zien/horen zullen ze daarnaar reageren waardoor het voor de gemeente moeilijk wordt te handelen. De gemeente staat dan voor de taak zelf meer openheid te verzorgen om dat eenzijdig beeld te doorbreken.

Alles wat te maken heeft met veiligheid en overlast heeft te maken met maatschappelijke normstelling. Per definitie heeft ‘jeugd en veiligheid’ dus alles te maken met gedrag dat door andere delen van de samenleving wordt afgewezen.

Wat doet Capelle nu gebleken is dat preventief fouilleren niet werkt?

Terzake van sport: veiligheid intern wordt geregeld met bijvoorbeeld gedragsregels. Als er iets wordt gestolen dan wordt er gelijk aangifte gedaan, en worden personen geroyeerd. Dit is mogelijk, omdat Capelle een grote wachtlijst heeft voor nieuwe leden. Ouders worden aangesproken op het gedrag van het kind.

Op een sportvereniging is heel vroeg te zien of een kind aan het ontsporen is. Hier zitten mensen dicht op een kind, vaak gaat dit gepaard met ouders die slecht reageren. Een vereniging kan na een royement niets meer doen om het kind positief te stimuleren. Daarom is er geopperd om verenigingen te laten samenwerken met instanties. Zodat deze nog voor het ontsporen van het kind kunnen ingrijpen.

De in de aanhef genoemde aspecten van maatschappelijke onrust zijn allemaal relevant. Ze hebben sterke invloed op jongeren en dat wordt vaak onderschat. Jongeren zijn hier vaker mee bezig dan men denkt. Geef ruimte aan discussie tussen bestuurders en bewoners, ook bewoners onderling. Het niet gehoord worden geeft vaak reden tot onrust of zich afzetten tegen.

De tendens bestaat vanuit vele burgers om steeds minder contact te leggen met jeugdigen en hun ouders. Het keren van deze tendens door middel van het stimuleren van a) civil society, b) meer vrijwillige inzet zal de komende jaren zeer veel aandacht behoeven.

Aldus moet onderling begrip ten aanzien van leefstijlen toenemen dan wel moeten leefstijlen door maatschappelijke interactie meer met elkaar in lijn worden gebracht.

Maatschappelijke onrust heeft in hoge mate te maken met opwinding over aspecten die men maatschappelijk ongewenst acht. Dat is binnen het thema jeugd en veiligheid in hoge mate het geval. De sleutel zit hem in het beïnvloeden van beide kanten: de jeugd die de onveiligheid veroorzaakt en diegenen die de onveiligheid ervaren.

Natuurlijk is het zo dat de media en populistische partijen een beeld willen oproepen waarmee ze het meest gediend zijn.

De menselijke afweging welke modaliteiten men wil gebruiken (auto of openbaar vervoer) hangt mede af van de kosten, vooral ook als er minder te besteden valt. Aspecten die in die afweging mede een rol spelen zijn reistijd, overstap (aantal en gemak) en de bereikbaarheid van de locaties (werk en recreatie).

Door stijging van de criminaliteit nemen de kosten van onderhoud, beheer en toezicht toe. Langs de infra hebben we te maken met stenengooiers vanaf viaducten.

Er moet preventief gehandeld worden. Een goed moment is jeugd die bij bureau HALT komt. Als je bij HALT komt dan valt het allemaal nog wel mee. Vanaf januari kunnen ouders van jongeren die hier komen een opvoedkundig aanbod volgen, dit is wel op vrijwillige basis.

Door toenemende politieke polarisatie zal besluitvorming steeds moeilijker worden. De ‘leefbaren’ zullen steeds meer proberen via gelegenheidspolitiek zaken tegen te houden die voor één selecte maar luidruchtige groep belangrijk zijn. Dat geldt ook voor de toegenomen invloed van de media. Pauw en Witteman hebben meer te vertellen dan de Tweede Kamer.

Bijlage 6 Ontwikkelingen op het vlak van de bestuurlijke indeling

Sinds de komst van de Wet gemeenschappelijke regelingen in 1950 bestaan er plannen voor een herinrichting van de bestuurlijke organisatie. Met name in de jaren zeventig schoten de meest uiteenlopende visies over tafel: van meer provincies tot juist minder, van een indeling van het land in vijf grote gewesten plus aanzienlijke gemeentelijke herindelingen, een handvol stadsagglomeraties (met name Eindhoven en Rotterdam) met een eigen staatkundig statuut, enzovoort. Al met al heeft dat slechts twee bewegingen opgeleverd: er kwam een twaalfde provincie Flevoland en de van bovenaf opgelegde herindelingen werden omgebogen tot processen van onderop. Inmiddels zijn er nog 443 gemeenten.

Op dit moment spelen enkele zaken die kunnen leiden tot een nieuwe omvangrijke herindelingsgolf.

Grondwet, Nationale Conventie, Commissie Van Aartsen en Commissie d’Hondt
In haar rapport van oktober 2006 heeft de Nationale Conventie – ingesteld door het kabinet eind 2005 met de opdracht te adviseren over mogelijke defecten in ons constitutioneel bestel – onder meer geadviseerd de Grondwet te herzien. Dit advies is overgenomen in het Coalitieakkoord van februari 2007 waarna de minister van BZK de opdracht kreeg de komst van een Staatscommissie tot herziening van de Grondwet voor te bereiden. De Raad van State heeft daarover een advies uitgebracht. Op 1 oktober 2008 heeft de Tweede Kamer in een commiesvergadering het plan om een staatscommissie ter herziening van de Grondwet afgewezen. Het kabinet wenst echter door te zetten en zal op 10 december 2008 de zaak in tweede termijn opnieuw aan de orde stellen.

In juni 2007 verscheen het rapport ‘De Eerste Overheid’ van de Commissie Van Aartsen. Deze commissie, ingesteld door de VNG, bepleit een herziening van de Grondwet om door middel van overheveling van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en middelen van het rijk, de gemeenten de iure en de facto te kunnen laten fungeren als de organen die ze zijn, namelijk de eerste overheid. Daar waar de belangrijkste samenlevingsbeslissingen vallen, daar moeten ook de bevoegdheden, verantwoordelijkheden en bijbehorende middelen liggen. Dat kan alleen, aldus de commissie, via een herziening van de Grondwet én door middel van een drastische herindeling, omdat voor een dergelijk pakket aan bevoegdheden gemeenten met grotere bestuurskracht nodig zijn.

In juni 2008 presenteerde Ed d’Hondt als voorzitter van de Commissie Taakgroep Gemeenten het rapport ‘Vertrouwen en Verantwoorden’ op het jaarcongres van de VNG. Deze commissie is in november 2007 ingesteld door rijk en VNG naar aanleiding van het bestuursakkoord ‘Samen aan de slag’. Het rapport d’Hondt bepleit in navolging van dat van de Commissie Van Aartsen voor meer gemeentelijke beleidsruimte door verdergaande decentralisatie.

Snelle daling van de omvang van meer dan de helft van de lokale gemeenschappen
De omvang van de Nederlandse bevolking groeit nog langzaam door en zal tussen 2030 en 2035 een top van ongeveer 17 miljoen inwoners bereiken. Maar bevolkingsdaling is binnen het land in veel provincies, regio’s en gemeenten al begonnen. Laten we ons beperken tot het tonen van het hieronder volgende plaatje dat duidelijk maakt hoe de krimp van de bevolking tussen 2008 en 2025 zich op gemeentelijk niveau gaat voltrekken.

Prognose aantal krimpende gemeenten naar gemeentegrootte (2008-2025)	
Huidige gemeentegrootte	Bevolkingsafname in
> 100.000	3 van de 28 gemeenten
50.000-100.000	19 van de 48 gemeenten
20.000-50.000	109 van de 179 gemeenten
0-20.000	139 van de 188 gemeenten
Totaal	270 van de 443 gemeenten
Bron: CBS, bewerking KcBB	

In de komende jaren zal meer dan de helft van het aantal gemeenten te maken krijgen met structurele daling van de omvang van de bevolking. En dat voltrekt zich met name in de regionen van de kleinere gemeenten.

Op zichzelf is krimp geen probleem. Er politiek-bestuurlijk verkeerd op reageren is wél een probleem. De meest voorkomende verkeerde reactie anno 2008 is: ‘Laten we er snel nog een aantal starterwoningen bijbouwen, een bedrijventerreintje ontwikkelen en een tropisch zwembad, dan komen die inwoners wel.’ Nagenoeg alle gemeenten die met bevolkingsdaling te maken hebben schieten in de concurrentiereflex, ondanks het feit dat ze door rapporten, workshops en congressen allang op de hoogte (kunnen) zijn van het feit dat de daling van de omvang van de bevolking, alsook die van de potentiële beroepsbevolking, structureel is en er geen enkele zinvolle maatregel bestaat om dat proces te keren. Maar toch zeggen veel gemeenten ‘Ons zal dat niet gebeuren’ om vervolgens te gaan bouwen voor leegstand en andere desinvesteringen. Inmiddels is dit gedrag van gemeenten in de literatuur voorzien van de kwalificatie ‘inwonerkanibalisme’.

De werktuiglijke reactie om via bouwen c.a. te proberen inwoners en arbeidskrachten van elders te halen is ingegeven door de wens om de omvang en kwaliteit van de voorzieningen op peil te houden. Daarvoor is geld nodig. Zeer veel, zo niet alle financieringssystemen zijn echter gebaseerd op groei: meer groei, dan ook meer geld. Zo zit het gemeentefonds ook in elkaar, los van de specifieke uitkeringen. Bij krimp dus minder inkomsten. En bij minder of niet bouwen dus geen inkomsten door het uitgeven van gronden. Als de inkomsten dalen, daalt de omvang en kwaliteit van het voorzieningenniveau mee en begint vaak een proces van migratie. En daarna waardedaling van onroerend goed, verpaupering en criminaliteit.

Om het voorzieningenniveau op peil te houden is volume, massa nodig. Waar die voor veel meer dan de helft van het huidige aantal gemeenten niet langer in eigen huis kan worden gevonden is het de verwachting dat – na enkele jaren van zinloos concurreren ten laste van de belastingbetaler – veel gemeenten met elkaar over nieuwe herindelingen gaan praten. Alleen door massa te maken kan men het niveau van de voorzieningen op peil houden. Anders dan in de afgelopen vijftig jaar het geval was krijgt het denken over gemeentelijke herindeling een nieuwe, demografie-gedreven argumentatie erbij.

Als men dit voegt bij hetgeen we in de vorige paragraaf bespraken, de bestuurskracht-gedreven argumentatie door middel van een herziening van de Grondwet, dan is het niet onaannemelijk dat Nederland in de komende jaren toegroeit naar een bestuurlijke indeling die in de jaren zeventig bekend stond onder de benaming ‘de 200 grote gemeenten van Troostwijk’. Professor Troostwijk was een van de

velen die in die tijd bestuurlijke modellen ontwierp. Het heeft er de schijn van dat dit nu gaat gebeuren, spontaan van onderop. Door de structurele bevolkingsdaling gedwongen, en door krijgen van een beter toegerust bevoegdhedenpakket gestimuleerd, wordt het voor veel gemeenten interessant massa te gaan maken.

Gevolgen voor het ‘Huis van Thorbecke’

Als zich een dergelijk proces gaat voordoen heeft dat gevolgen voor de provincies. Al jaren bestaat er twijfel over het nut en de noodzaak van het middenbestuur. Waar die nog worden erkend speelt niettemin de vraag of het er dan per se twaalf moeten zijn. De grote druk vanuit de Holland Acht (de CdK's van Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland, plus de burgemeesters van Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Lelystad) om één Randstadprovincie te creëren, krijgt een nieuwe argumentatie als in snel tempo de 443 gemeenten van nu slinken tot een aantal tussen de 200 en 300. De vraag die dan gaat rijzen luidt: heb je daar dan twaalf provincies voor nodig? Het is aannemelijk dat als gevolg van te verwachten krimp van het aantal gemeenten ook het middenbestuur gaat schuiven naar ongeveer drie provincies: Noord, Zuid en Randstad.

Vervolgens zal dat proces de vraag oproepen of er dan nog behoefte is aan Wgr-regio's. Immers, een stelsel van een aanzienlijk verkleind aantal krachtige gemeenten, met een evenzeer verkleind middenbestuur, heeft geen vierde bestuurslaag meer nodig. Waarschijnlijk zal dat snel leiden tot het verdwijnen van de WGR-regio's en zeker van de acht Wgr-Plus regio's. Die laatste zouden wel eens de eerste nieuwe gemeenten krachtens de herziene Grondwet kunnen worden. Het onderwerp 'regionale regie' krijgt hiermee een geheel nieuwe dimensie.

Slot

Deze ontwikkelingen doen de vraag rijzen welke koers Capelle gaat varen als de gemeentelijke opschaling (als gevolg van de combinatie decentralisatie, versterkte eerste overheid en de behoefte om massa te maken) zich daadwerkelijk gaat voordoen. Wordt Capelle dan een deelraad van Rotterdam, of door samenvoeging met Nieuwerkerk aan den IJssel, Ouderkerk en Krimpen aan den IJssel een nieuwe stad van 100.000 tot 200.000 inwoners aan de oostkant van Rotterdam? Dat het blijft zoals het nu is, een kleine stad met 65 duizend inwoners is zeer de vraag.